Bibliotek 1800

George Sand

Hittebarnet

George Sand

Hittebarnet

eBibliotek 1800

2022

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af George Sand: *Hittebarnet* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of George Sand: *Hittebarnet* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Fortale

R… og jeg kom hjem fra en spadseretur i det klareste måneskin, der kastede et svagt sølvskær hen over markens mørke stier. Det var en yndig efterårsaften, let sløret af tåge; vi talte om luftens lethed på denne årstid, og om det forunderlige hemmelighedsfulde, som da syntes at beherske naturen. Det er, som om hvert levende væsen, hver eneste ting, når den tunge vintersøvn nærmer sig, i al hemmelighed endnu en gang prøver på at nyde den sidste rest af liv og kraft, før frosten lægger sin kolde, dræbende hånd over dem. Det er, som om de ville narre tiden, som om de var bange for at blive overraskede og afbrudte i deres frydefulde fester, således skynder alt i naturen sig lydløst og tilsyneladende roligt til denne natlige beruselse. Fuglene udstøder svage skrig i stedet for sommerens glade jubelsange. Græshopperne høres endnu af og til, det er ligesom halvt ufrivilligt, og de afbryder straks sig selv og fortrækker med deres sang og deres klager hurtigt hen til et andet sted. Planterne skynder sig at udånde deres sidste vellugt, der er endnu dejligere end ellers, fordi den er finere og ligesom tilbagetrængt. Løvet, der er ved at gulnes, tør næppe røre sig ved vindens pust, og skovens dyr græsser stille, uden kampråb og uden elskovsskrig.

Vi selv, min ven og jeg, gik stille fremad og i en uvilkårlig selvfordybelse, der gjorde os tavse og ligesom mere opmærksomme for naturens blide, vemodige skønhed, for disse sidste akkorders fortryllende harmoni, der hendøde i et ubeskriveligt *pianissimo*. Efteråret er en henrivende,

melankolsk, *andante*, som på den beundringsværdigste måde stemmer sindet til vinterens højtidelige *adagio*.

"Her er så stille," sagde endelig min ven; trods vor tavshed havde han fulgt mine tanker som jeg hans. "Hele naturen synes at fortabe sig i et sælsomt drømmeri, der gør den ligegyldig for al virksomhed, for menneskenes planer og bekymringer, og så må jeg spørge mig selv, hvilken form, hvilken farve, hvilket udtryk i kunst eller poesi formåede mon den menneskelige intelligens at give naturens fysiognomi i dette øjeblik. Og for bedre at forklare dig, hvad jeg mener, vil jeg sammenligne denne aften, denne himmel, dette landskab, der er halvt udvisket og dog så harmonisk, med en gudhengiven og forstandig bondes sjæl, som arbejder og høster fordel af sin flid, som nyder det liv, der passer sig for ham, uden at savne noget, som er uden ønsker og uden evne til at forklare og udtrykke sit indre liv. Jeg prøver på til bunds at sætte mig ind i dette landlige og naturlige livs mysterium, jeg, som har indsuget civilisationen, som ikke mere er i stand til at nyde rent instinktmæssigt, og som altid er pint af ønsket om at gøre andre eller mig selv regnskab for mine betragtninger. – Og derpå," fortsatte min ven, "søger jeg med besvær at opspore, hvilken forbindelse der vel kan tilvejebringes mellem mine åndsevner, der arbejder for meget, og denne bondes, der ikke arbejder tilstrækkeligt, på samme måde som jeg for lidt siden spurgte mig selv, hvad malerkunsten, musikken, poesien, kort sagt enhver kunstnerisk behandling vel kunne føje til denne efterårsnats skønhed, som åbenbarer sig for mig i en hemmelighedsfuld tavshed, og som på en uforklarlig trolddomsagtig måde taler til mig."

"Ja, lad mig nu se," svarede jeg, "om jeg rigtig forstår det spørgsmål, du her stiller. Denne oktobernat, denne farveløse himmel, denne musik, der ikke er præget af nogen bestemt melodi, denne fred i naturen, denne bonde, som gennem sin enfoldighed er nærmere end vi til at nyde og forstå naturen uden dog at kunne beskrive den – lad os lægge alt det sammen, og lad os kalde det "naturlivet" i modsætning til vort udviklede og sammensatte liv, som jeg vil kalde "det kunstige". Du spørger mig nu, hvilken mulig forbindelse, hvilket bånd der kan være mellem disse to modsatte tilstande i hele tilværelsen, mellem slottet og hytten, mellem kunstneren og det, der er skabt, mellem digteren og bonden."

"Ja," svarede han, "og endnu bestemtere mellem det sprog, denne natur, dette naturliv, disse instinkter taler og det, som kunsten, videnskaben, med et ord: "Bevidstheden", benytter sig af."

"Mit svar til dette er, for at tale det sprog, du selv bruger, at forbindelsesleddet mellem bevidsthed og sansning er *følelse*."

"Men det er netop om bestemmelsen af denne følelse, at jeg spørger dig, idet jeg spørger mig selv. Det er den, fra hvem denne skabende virksomhed udgår, som sætter mig i forlegenhed; det er den, som er kunsten, eller om du vil kunstneren; det er den, der prøver på at tolke denne naturlivets renhed, ynde og trylleri for dem, der kun lever et kunstigt liv, og som, tillad mig, lige over for naturen og dens guddommelige hemmeligheder er de største kretinere af verden."

"Du spørger mig om intet mindre end kunstens hemmelighed; men den må du søge hos Gud, for den kan ingen kunstner åbenbare dig. Man kender den ikke selv og kan ikke

gøre rede for grunden til sin inspiration eller sin afmagt. Hvordan skulle man bære sig ad med at udtrykke det skønne, det simple, det sande? Kan jeg gøre det? Og hvem er vel i stand til at lære os det? Selv de største kunstnere kan det ikke; for hvis de forsøgte at gøre det, ville de høre op med at være kunstnere og blive kritikere, – og kritikken –"

"- og kritikken," svarede min ven, "er i århundreder gået rundt om mysteriet uden at forstå noget af det. Men det var for øvrigt ikke egentlig det, jeg spurgte om. Jeg går i dette øjeblik endnu videre, jeg drager kunstens magt i tvivl. Jeg fordømmer og tilintetgør den, jeg fastholder, at kunsten aldrig har eksisteret, at den ikke er til, eller også, hvis den har været til, at dens tid så er forbi; den er opslidt, den har ingen former mere, ingen livskraft, den ejer ikke længere midler til at udtrykke det sandes skønhed. Naturen er et kunstværk, men Gud er den eneste kunstner, der er til, og mennesket er kun en smagløs arrangør. Naturen er skøn, følelsen strømmer ud af alle dens porer. Kærligheden, ungdommen, skønheden i den er uforgængelige. Men til at føle og udtrykke dette ejer mennesket kun tarvelige midler og bristende evner. Det ville være langt bedre, om han slet ikke gav sig af med det, om han holdt sig tilbage og indskrænkede sig til at betragte naturen; nå, hvad siger du til det?"

"Det synes jeg godt om, jeg kan aldrig ønske mig noget bedre," svarede jeg.

"Nej," udbrød han, "nu går du alt for vidt, du fastslår jo mit paradoks; jeg anklager, du skal forsvare."

"Så ville jeg sige, at en sonet af Petrarca har sin ganske særegne skønhed, som godt kan måle sig med skønheden af

Vaucluses vande, at et smukt landskab af Ruysdael har sin ynde, der vel kan sidestilles med denne aftens; at Mozart synger lige så smukt i menneskenes sprog, som nattergalen i fuglenes; at Shakespeare lader lidenskaber, følelser og instinkter tale sådan, som det mest primitive menneske fornemmer dem. Se, det er kunsten, det er forbindelsesleddet, med et ord: *Følelsen*."

"Ja, men det er en omdannelsesproces; og hvis den nu ikke tilfredsstiller mig? Om du end har aldrig så megen ret heri efter smagens og æstetikkens love, så kan jeg jo godt finde Petrarcas vers mindre melodiske end vandfaldets brusen – og sådan kan det vel også være med alt det øvrige? Hvis jeg nu påstår, at der findes en tillokkelse ved denne aften, som ingen ville kunne bringe mig til at fatte, hvis jeg ikke selv havde følt den; at al Shakespeares lidenskab er intet imod den glød, som jeg ser flamme i den bondes øjne, der af skinsyge banker sin kone – hvad vil du så svare mig? Det, det gælder om er jo at overbevise min følelse. Og hvis den nu ikke lader sig fange af dine eksempler, hvis den modstår dine beviser? Så er kunsten altså ikke en uovervindelig modstander, og følelsen bliver ikke altid tilfredsstillet af det, der skulle være den bedste af alle forklaringer."

"Jeg kan virkelig ikke svare andet til dette, end at kunsten er et bevis, hvis korrektiv og prøve selve naturen er, at dette korrektivs oprindelige kendsgerninger altid er på rede hånd, enten for at retfærdiggøre eller modsige beviset, og at man intet udretter, hvis man ikke undersøger korrektivet med kærlighed og andagt."

"Beviset kan altså ikke undvære prøvestenen; men mon ikke prøvestenen kunne undvære beviset?"

"Gud kan sikkert undvære den, men du, der taler, som om du var af et helt andet stof end vi andre. Du – det tør jeg nok sige, du ville ikke forstå en tøddel af naturens korrektiv i tusinde forskellige skikkelser, hvis du ikke i kunstens overleveringer havde truffet på bevis, og i fald du ikke selv var et bevis, der bestandig drøftede korrektivet."

"Men det er netop det, jeg beklager mig over. Jeg ville ønske, jeg kunne frigøre mig for disse evige tankebevægelser, der irriterer mig; at jeg i mine erindringer kunne tilintetgøre kunstens former, og hvad den har lært mig, så jeg aldrig tænkte på malerkunst, når jeg så et landskab, på musik, når jeg lyttede til stormen, på poesien, når jeg beundrer og nyder et samlet hele. Jeg ville ønske, jeg kunne nyde alt instinktmæssigt; for denne fårekylling, som nu piber, forekommer mig gladere og mere revet med end jeg selv."

"Med andre ord: Du beklager dig over at være menneske?"

"Nej, men jeg beklager mig over, at jeg ikke mere er et naturmenneske."

"Så må man dog først vide, om et sådant menneske, der ikke bevidst forstår – om det virkelig også nyder."

"Jeg tror ikke, at han står på samme trin som dyrene. Fra det øjeblik, han blev menneske, føler og forstår han på en anden måde. Men jeg er ikke i stand til rigtig klart at forstå, hvad der foregår i ham og det er det, der piner mig. Jeg ville ønske, at jeg var, hvad samfundet jo dog tillader et stort antal mennesker at være fra deres vugge til deres grav – jeg ville ønske, jeg var bonde; for bonden som ikke en gang kan læse, har Gud givet gode instinkter, en fredelig udvikling og en retlinjet samvittighed, jeg tror, at jeg, hvis jeg nu manglede disse

unyttige evner, og ikke kendte den fordærvede smag, ville blive lige så lykkelig som det naturmenneske, Jean-Jacques har drømt om."

"Ja, den slags drømmerier hengiver jeg mig også ofte til, hvem har ikke gjort det? Men dermed har du ikke sejret i din bevisførelse; for den jævneste, enfoldigste bonde er dog en kunstner, og jeg påstår endog, at hans kunst er vor overlegen; den har en anden form, men den tiltaler min sjæl mere end alle de, der udgår fra vor civilisation. Bøndernes sange, fortællinger og historier maler i få ord, hvad vor litteratur kun formår at udtvære og forvanske."

"Så har jeg dog altså ret," svarede min ven. "Kunsten der er renere og bedre, fordi den mere lader sig inspirere af naturen, og står i mere umiddelbar berøring med den. Jeg er måske nok gået for vidt ved at sige, at kunsten ikke var noget værd, men jeg sagde også, at jeg ville ønske, at jeg kunne føle på samme måde, som en bonde føler, og det holder jeg fast ved. Der eksisterer nogle klagesange, som er digtet af tiggere fra Bretagne; de opvejer både Goethe og Byron, de er blot på tre vers, og de beviser, at opfattelsen af det smukke og det gode har været mere oprindeligt og mere fuldkommen hos disse enfoldige sjæle end hos vore berømteste digtere. Og nu musikken! Finder vi ikke de vidunderligste melodier ude på landet? En malerkunst har de jo vel ikke, og dog ejer de den i deres sprog, der er meget mere udtryksfuldt, langt kraftigere og mere logisk end vort litterære sprog."

"Det er jeg dog ikke enig med dig i," svarede jeg, "navnlig, hvad det sidste punkt angår, er jeg ofte ved at fortvivle over, at jeg næsten er nødt til at skrive et professorsprog, mens jeg dog

kan et andet meget bedre, som helt anderledes formår at udtrykke en hel række af sindsbevægelser, følelser og tanker."

"Ja – jeg forstår det godt – det er denne enfoldige verden," sagde han, "denne ukendte verden, der er som en lukket bog for vor moderne kunst. Trods alle studier kan ingen finde udtryk for denne primitive bondenatur – du skulle prøve en gang at indføre den i den civiliserede verden, der hvor det kunstige liv bevæger sig."

"Ak," svarede jeg, "jeg har tænkt meget på dette; jeg har som alle civiliserede mennesker selv følt og set, at naturlivet var alle menneskers og alle tiders drøm og ideal. Lige fra hyrderne i Longus til dem i Trianon har landlivet været som et duftende Eden for dem, hvor de sjæle, der var forpinte og trættede af verdens larm, har søgt ly. Kunsten, denne store smigrer, denne venlige trøster for de alt for lykkelige, har gennemløbet en uafbrudt række af idyller. Jeg har ofte tænkt på at skrive en bog, der skulle hedde "Idyllernes historie", det skulle være en lærd, kritisk bog, i hvilken jeg ville lade alle de forskellige landlige drømme passere revy, af hvilke de højere klasser med så stor lidenskab har draget næring. Jeg ville have påvist deres modifikationer, der altid står i omvendt forhold til sædernes fordærvelse, og som er rene og følelsesfulde i samme grad, som samfundet er fordærvet og skamløst. Jeg ville ønske, jeg kunne bestille en sådan bog hos en forfatter, der kunne gøre det bedre end jeg, så ville jeg bagefter læse den med fornøjelse. Det ville blive en afhandling om hele kunsten; for musik, malerkunst, arkitektur og litteratur i alle dens former: Teater, digt, roman, idyl, sange, ja selv moder, haver og dragter, alt har det været genstand for en forgudelse af hyrdelivets drøm. Alle disse typer

fra guldalderen, disse hyrdinder, der begyndte som nymfer og endte som grevinder, disse hyrder fra Astrie, som skriver sig helt fra Florian, som under Ludvig den 15. bærer pudder og atlask, og som Sédaine ved kongedømmets slutning begynder at give træsko på, alle er de mere eller mindre usande, og nu til dags forekommer de os dumme og latterlige. Nu er vi færdige med dem, og vi træffer dem kun nu og da som operaspøgelser; og dog har de behersket hofferne og frydet kongerne, der lånte dem hyrdestav og taske. Jeg har tit spurgt mig selv om, hvorfor der ikke mere eksisterede hyrder, for vi er da ikke nu til den grad lidenskabelige for det sande, at vor kunst og litteratur har ret til at foragte disse konventionens typer mere end dem, moden nu fremstiller som berettigede. I vore dage er vi nået til kraften og grusomheden, og på disse lidenskabers lærred forfærdiger vi broderier, der kunne få hårene til at rejse sig på vort hoved af rædsel, hvis vi ville tage dem for alvor."

"Det at vi ikke har hyrder mere," svarede min ven, "at litteraturen ikke mere beskæftiger sig med dette usande ideal, der var fuldt så godt som det, man nu har, skulle det mon ikke være et forsøg, som kunsten, sig selv uafvidende, gør på at udjævne og sætte sig på et standpunkt, der er tilgængeligt for alle fornuftige væsener; den lighedsdrøm, som er opstået i samfundet, må den ikke drive kunsten til at gøre sig selv rå og voldsom for at vække de instinkter og lidenskaber, der er fælles for alle mennesker, af hvad stand de så end er? Men ad denne vej når man heller ikke sandheden; den ligger lige så lidt i den forvrængede virkelighed, som i det udpyntede ideal; men man søger efter den, det er tydeligt, og når man bærer sig galt ad, bliver man blot endnu hidsigere efter at finde den. Lad os en

gang se: Teatret, digterkunsten og romanen har forladt hyrdestaven for at gribe dolken, og når de behandler det landlige liv, giver de det et vist anstrøg af virkelighed, som fortidens hyrdescener manglede. Men der findes ikke nogen poesi i det; det er en kedelig mangel; og dog ser jeg intet middel til at hæve det landlige ideal igen, uden enten at sminke eller sværte det. Du har ofte tænkt på det, det véd jeg, men vil det lykkes dig?"

"Jeg har ikke synderlig håb om det," svarede jeg, "for jeg mangler formen, jeg kan ikke rigtig finde udtryk for den følelse, jeg nærer for den landlige simpelhed. Hvis jeg lader en bonde tale, sådan som han virkelig taler, så må det næsten oversættes for den dannede læser, og lader jeg ham tale som vi, skaber jeg et umuligt væsen, hos hvem man må tænke sig en hel række forestillinger, som han aldeles ikke har."

"Og selv om du lod ham tale, som han taler, så ville dit eget ejendommelige sprog hvert øjeblik danne en ubehagelig modsætning; den bebrejdelse kan du ikke blive fri for, du beskriver en bondepige, du kalder hende Jeanne, og du lægger hende ord i munden, som hun måske endelig nok kan sige; men du, romanforfatterinden, som vil have, at dine læsere også skal føle noget af den tiltrækning, det har for dig at fremstille denne type, du sammenligner hende med en af oldtidens præstinder, med Jeanne d'Arc eller Gud ved med hvad. Din følelse og dit sprog gør i modsætning til hendes en lige så grel virkning som en sammenstilling af de mest skrigende farver i et maleri, og på denne måde kan jeg ikke trænge til bunds i naturen, selv om den også bliver idealiseret. Du har ganske vist gjort et heldigt studie af det sande i *Djævlesumpen*, men helt tilfredsstiller den

mig ikke. Forfatteren stikker nu hist og her hovedet frem; der findes *ord af forfatteren selv*, som Henri Monnier siger, en kunstner, som det er lykkedes at være sand på kommando, og som altså har løst den opgave, han havde foresat sig. Jeg ved godt, at din opgave er lige så vanskelig at løse, men man må dog gøre et forsøg, selv om det ikke skulle lykkes. Mesterværkerne er jo dog aldrig andet end heldige forsøg. – Find dig med tålmodighed i, at du ikke frembringer mesterværker, så længe du blot gør samvittighedsfulde forsøg."

"Det har jeg for længe siden gjort mig klart," svarede jeg, "og jeg vil begynde igen, hvis du ønsker det – giv mig nu en idé."

"Ja – hør så en gang," sagde han, "i går var vi jo med til en aftensammenkomst på forpagtergården. Rebslageren fortalte historier til klokken 2 om morgenen, og præstens pige hjalp eller rettede ham; hun var en bondepige med lidt dannelse; han var en ligefrem bonde, men godt begavet og på sin måde veltalende. De to fortalte os en sandfærdig, temmelig lang historie, som havde karakter af en familieroman; kan du huske den?"

"Aldeles, jeg kan gengive den ord for ord i deres eget sprog."

"Jamen, det sprog fordrer en oversættelse; man må skrive et rent sprog og ikke komme med et eneste ord, som ikke er det, med mindre det er så forståeligt, at en note bliver overflødig for læseren."

"Der pålægger du mig et arbejde, der er til at tabe forstanden over, selv om jeg ganske vist har syslet med det før. Men jeg har altid været utilfreds med de forsøg og altid følt min egen udygtighed så hårdt."

"Det er lige meget, du bør alligevel endnu en gang fordybe dig i det. Jeg kender jer nok, I kunstnere, I kommer kun i ånde overfor hindringer, og det som I frembringer uden lidelser er dårligt gjort. Begynd nu og fortæl mig historien om "Hittebarnet", du skal ikke fortælle den sådan, som vi to hørte den, skønt det var en nydelse for vore sjæle og vore øren, fordi vi kender landets ejendommeligheder; men fortæl mig den således, som om du på din ene side havde en verdensmand, der taler det moderne sprog, og på din anden en bonde, som du ikke vil sige en sætning til, ikke et ord, som han ikke kunne forstå, altså må du tale rent og klart for verdensmanden og enfoldigt og ligetil for bonden. Den ene vil måske bebrejde dig at din fortælling er uden farve, den anden at den mangler elegance. Men jeg er også til stede som dommer, og jeg vil søge at finde ud af, på hvilken måde kunsten, uden at ophøre at være kunst, for alle formår at trænge ind i den primitive enfoldigheds mysterier og lade ånden fornemme den trolddomsagtige ynde, der er udbredt i naturen."

"Det er altså et studie, vi to skal udføre sammen."

"Ja, og jeg skal nok standse dig, når du griber fejl."

"Lad os da sætte os hen på højen der, med den vilde timian, så skal jeg begynde, men først må jeg udføre nogle skalaer for at klare stemmen."

"Hvad skal det betyde, jeg vidste ikke, at du kunne synge."

"Det er også kun et billede, jeg bruger. Før man begynder på et kunstarbejde, mener jeg, at man i erindringen bør genkalde sig et eller andet emne, der kan tjene en til forbillede og bringe ens ånd i den stemning, man ønsker. For altså at forberede mig

på det, du beder mig om, vil jeg fortælle dig historien om Brisquets hund, den er ikke ret lang, og jeg kan den udenad."

"Hvad er det for en? Den husker jeg ikke."

"Den ligger godt for mig, og den er skrevet af Charles Nodier, som forsøgte sig på alle mulige måder. Han var efter min mening en stor kunstner, der ikke har fået al den hyldest, som han fortjente, fordi der i hans mange forskellige forsøg fandtes flere dårlige end gode; men jeg synes, at når en mand har skabt to eller tre mesterværker, selv om de er nok så korte, så bør man bekranse ham og glemme hans fejl. Nu skal du få historien om Brisquets hund."

Og så fortalte jeg min ven fortællingen om den lille malteserhund; den rørte ham til tårer, og han erklærede, at den i sin genre var et mesterværk.

"Jeg burde jo egentlig være lidt bange for, hvad jeg nu har i sinde at prøve på; for denne odyssé om Brisquets stakkels hund, som det kun har taget mig 5 minutter at fortælle, har ikke en plet, den er uden lyde; det er en sand ædelsten, tilslebet af den fremmeste diamantsliber i verden; for Nodier var i litteraturen væsentligst juvelarbejder. Jeg er ikke videnskabelig dannet, og jeg må derfor tage følelsen til hjælp. Jeg tør nu heller ikke love at være kort, og jeg ved forud, at mit forsøg vil komme til at mangle den første af alle egenskaber, den nemlig, der består i at gøre alt kort og godt."

"Begynd nu blot," sagde min ven, som var træt af alle mine forberedelser.

"Det er altså historien om "Hittebarnet"," svarede jeg, "og jeg vil prøve på at huske begyndelsen uden at forandre noget. Det var præstens pige, den gamle Monique, der begyndte."

"Vent et øjeblik," sagde min strenge tilhører, "jeg vil straks gøre en indvending mod titlen. "Hittebarnet" er ikke noget godt ord."

"Du må meget undskylde," svarede jeg, "men i ordbogen står der at det er af gammel oprindelse, og at det anvendes af gode forfattere, og jeg gør ikke fordring på at skrive bedre end de store skribenter, der skaber sproget. Jeg kalder altså ikke min fortælling "Det fundne Barn" eller "Det uægte Barn", men "Hittebarnet", som man sagde i gamle dage, og som man endnu den dag i dag siger."

1

Da den unge møllerkone, Madeleine Blanchet, en morgen gik ud på marken for at vaske ved bækken, fandt hun et lille barn, der sad på hendes bankeskammel; det sad og legede med det halm, på hvilket vaskekonerne plejer at hvile deres knæ. Madeleine Blanchet betragtede barnet nøjere og undrede sig over, at hun ikke kendte det; for der findes ingen stærkt befærdede veje her, og man møder kun egnens folk.

"Hvem er du, min ven?" sagde hun til den lille dreng, som så på hende med en tillidsfuld mine, men ikke syntes at forstå hendes spørgsmål.

"Hvad hedder du?" gentog Madeleine Blanchet, idet hun satte ham ned ved siden af sig og lagde sig på knæ for at begynde at vaske. "François," svarede barnet.

"François? Hvad hedder du mere?"

"Hvad jeg hedder mere?" gentog barnet ganske enfoldigt.

"Ja – hvis søn er du?"

"Det ved jeg virkelig ikke."

"Ved du ikke, hvad din fader hedder?"

"Jeg har ingen fader."

"Er han da død?"

"Det ved jeg ikke."

"Og din moder?"

"Hun bor der ovre," sagde barnet, og pegede på et lille, fattigt hus, som lå et par bøsseskud fra møllen, og hvis stråtag man kunne skimte gennem hængeaksene.

"Å, nu forstår jeg det," sagde Madeleine, "det er den kone, der skal bo her, og som er flyttet ind i går aftes."

"Ja," svarede barnet.

"Du boede nok før i Mers?"

"Det ved jeg ikke."

"Du ved ikke meget, min dreng, men du ved da, hvad din moder hedder?"

"Ja, hun hedder Zabelle."

"Zabelle, hvad mere? Ved du ikke, om hun hedder mere end det?"

"Nej, det ved jeg ikke."

"Det, du ved, kan nok ikke volde dig meget hovedbrud," sagde Madeleine smilende og begyndte at banke sit linned.

"Hvad siger De?" spurgte den lille François.

Madeleine så på ham igen; det var et smukt barn, og han havde dejlige øjne.

"Det er kedeligt," tænkte hun, "at han ser så enfoldig ud."

"Hvor gammel er du," sagde hun, "det ved du måske heller ikke?"

Han vidste virkelig lige så lidt besked med dette, som med alt det andet, men han gjorde sig megen umage med at svare, da han formodentlig skammede sig over, at møllerkonen havde bebrejdet ham hans uvidenhed, og så plumpede han endelig ud med følgende skønne svar:

"To år."

"Nej, du er da en lille tosse," svarede Madeleine, idet hun vred sit tøj op uden at se mere på ham, "og man har ikke gjort dig videre ulejlighed med at lære dig noget. Efter din størrelse er du

da i det mindste seks år, men du har rigtig nok ikke engang så megen forstand som en dreng på to."

"Det kan såmænd gerne være," svarede François. Og så gjorde han endnu en kraftanstrengelse, ligesom for at vække sine sløve tanker op, af deres døs, og sagde:

"De spurgte mig før, hvad jeg hed – jeg bliver kaldt for *Hittebarnet*."

"Å, nu forstår jeg det hele," sagde Madeleine og så medlidende på ham.

Nu var hun ikke mere forbavset over at se dette kønne barn, så snavset, så pjaltet og så fuldstændig overladt til sin egen uvidenhed.

"Du er så tyndt klædt, og det er så koldt. Fryser du ikke?"

"Det kan jeg ikke mærke," sagde det stakkels barn, der var så vant til at døje ondt, at han næsten intet følte mere.

Madeleine sukkede, hun tænkte på, sin lille Jeannie, der kun var et år gammel; han lå nu lunt og trygt i sin vugge og sov, og hans bedstemoder passede ham, mens det stakkels hittebarn her sad ganske ene og frøs ved bredden af bækken. Han rystede af kulde, og hvor let kunne han ikke styrte ud og drukne. Kun Forsynet vågede over ham; for han var alt for enfoldig til at begribe, at når man falder i vandet, så dør man.

Madeleine, der havde et godt hjerte, tog barnet om armen og hun mærkede nu at den var varm, uagtet der af og til fo'r en gysen gennem ham, og uagtet hans smukke, lille ansigt var meget blegt.

"Jeg tror, du har feber," sagde hun.

"Det ved jeg ikke," sagde barnet, der altid havde feber.

Madeleine tog det uldne tørklæde af, hun havde over sine skuldre, og svøbte hittebarnet ind i det; han sad roligt og lod hverken til at blive forundret eller glad over det. Så tog hun al den halm, hun havde under sine knæ og lavede ham et leje, og drengen skyndte sig til at lægge sig til at sove på det. Madeleine vaskede derpå sin lille Jeannies tøj færdigt; det gik rask fra hånden; for hun gav ham bryst og ville gerne hurtigt hjem til ham.

Da alt var vasket, var det fugtige tøj blevet en halv gang så tungt, og hun kunne ikke bære det hele på en gang. Hun lod derpå sit banketræ og en del af tøjet blive stående ved vandet, tog så meget med sig, som hun kunne bære, og besluttede at vække hittebarnet, når hun kom tilbage. Madeleine Blanchet var hverken stor eller stærk, men hun var en rigtig køn kone, brav og dygtig, bekendt for sit milde væsen og sin gode forstand.

Da hun åbnede døren til sit hus, hørte hun klapren af et par træsko på den lille bro, der gik over slusen, og da hun vendte sig om, så hun hittebarnet, der var løbet efter hende og bragte hende hendes banketræ, sæben, resten af tøjet og hendes uldne tørklæde.

"Nå," sagde hun, idet hun lagde hånden på hans skulder, "du er dog ikke så tosset, som jeg troede, for du er tjenstvillig, og den, der har et godt hjerte, er aldrig en dumrian. Kom nu med ind, min dreng, og hvil dig. Nej, se blot til ham, det lille skind, han bærer mere, end han selv vejer. Se, moder," sagde hun til den gamle møllerkone, der kom hende i møde med hendes sunde, smilende barn, "se her er et stakkels hittebarn, der ser så

elendig ud. Du forstår dig jo så godt på feberen – kan du ikke prøve på at kurere ham?"

"Å, den feber skyldes kun fattigdom," sagde den gamle, idet hun betragtede François. "Den slags feber går over, når han får noget at spise, men det er nok det, det kniber med. For resten tilhører han den kone, der flyttede hertil i går; hun har lejet hos din mand, Madeleine, men det lader til, at hun er meget dårlig situeret, så jeg er bange for, at hun ikke bliver nogen god betaler."

Madeleine svarede ikke. Hun vidste, at hverken hendes svigermoder eller hendes mand var særlig medlidende af sig, og at de holdt mere af penge end af deres næste. Så gav hun sit barn bryst, og da den gamle var gået ud for at se til gæssene, tog hun François ved hånden, Jeannie på armen og gik med dem over til Zabelle.

Zabelle, som egentlig hed Isabelle Bigot, var en gammel pige på halvtreds; hun var så god mod andre, som man formår at være det, når man intet ejer selv og altid må kæmpe med nøden. Hun havde taget François til sig, da han var vænnet fra; hans moder var lige død den gang, og Zabelle havde siden den tid opdraget ham for hver måned at få et par skilling og for en gang senere at få lidt nytte af ham. Nu havde hun mistet alle sine kreaturer og måtte se at få nogle købt igen på kredit; for hele hendes indtægtskilde bestod i et par får og en snes høns, som for resten mest levede på sognets bekostning. Indtil François nu blev så gammel, at han første gang kunne gå til alters, skulle hans bestilling være at vogte denne lille hjord langs grøftekanterne. Senere skulle han ud at tjene, hvis nogen ville tage ham til svinedreng eller lade ham følge ploven, og hvis han

blev en flink dreng, ville han vel nok give sin plejemoder lidt af sin løn.

Det var dagen efter Mortens dag. Da Zabelle tog fra Mers, måtte hun lade sin sidste ged blive der som godtgørelse til værten for den resterende husleje. Hun boede nu i den lille lejlighed, der hørte til møllen i Cormouer, uden anden pant for lejen end en ussel seng, to stole, en gammel kiste og nogle lerkar, men huset var så elendigt, så utæt og i det hele taget så lidt værd, at det enten måtte stå ledigt, eller også måtte man løbe den risiko, som er forbundet med at have fattige lejere. Madeleine snakkede lidt med Zabelle og så snart, at hun var et skikkeligt menneske, at hun virkelig ville gøre alt for at betale sin leje, og at hun også havde nogen godhed for sit hittebarn. Men da hun selv havde døjet meget ondt, var hun blevet vant til også at se ham lide, og den medlidenhed, som møllerkonen viste barnet, vakte i begyndelsen mere forundring end glæde hos hende.

Da hun endelig kom sig af sin forbavselse og begyndte at forstå, at Madeleine kom til hende, ikke for at bede hende om en tjeneste, men for selv at vise hende venlighed, fik hun tillid til hende, fortalte hende omstændeligt sin historie, der lignede alle andre ulykkeliges, og takkede hende meget for hendes godhed. Madeleine lovede at gøre alt, hvad hun kunne, for at hjælpe hende, men bad hende tillige om aldrig at tale om det til noget menneske, eftersom hun desværre kun turde hjælpe i al hemmelighed, da det ikke var hende, der rådede i huset.

Hun begyndte med at give Zabelle sit uldne tørklæde, som hun måtte love samme aften at skære itu og sy klæder af til hittebarnet og ikke vise stykkerne til nogen, før det var syet.

Hun forstod imidlertid, at Zabelle nødig ville gøre det, da hun selv gerne ville have tørklædet, og Madeleine blev derfor nødt til at sige til Zabelle, at hun ikke mere ville have noget at gøre med hende, hvis hittebarnet ikke om 3 dage havde fået varmt tøj af det.

"Tror De da," vedblev hun, "at min svigermoder, som har et øje på hver finger, ikke ville genkende mit tørklæde, når De havde det om skuldrene! Ville De da være skyld i, at jeg fik ubehageligheder? Hvis De nu går lidt forsigtigt til værks, kan De være vis på, at jeg også nok skal hjælpe Dem en anden gang. Og så er der endnu en ting: Deres hittebarn har feber, og hvis De ikke passer på ham og plejer ham lidt, så dør han."

"Tror De?" sagde Zabelle; "det ville være en stor sorg for mig; for jeg skal sige Dem, dette barn har et sjældent godt hjerte; han klager sig aldrig og er lige så lydig, som om han var mit eget barn; han er slet ikke som andre hittebørn, der er vilde og uartige og kun opsatte på at gøre skarnsstreger."

"Det er kun fordi man er hård imod dem og behandler dem dårligt. Hvis Deres dreng er et godt barn, er det, fordi De er god imod ham – det kan De være overbevist om."

"Det er sandt nok," svarede Zabelle; "børn er i grunden klogere, end man tror. Han er ikke opvakt, men han kan dog meget godt gøre sig nyttig; da jeg en gang i fjor var syg, plejede han mig, som om han havde været et voksent menneske, og han var dog kun 5 år."

"Hør en gang," sagde møllerkonen, "send ham over til mig hver morgen og aften på den tid, hvor jeg laver mad til min lille; jeg laver da lidt for meget, og han spiser så det, der bliver tilovers; det vil ingen lægge mærke til."

"Men jeg tør ikke følge ham over til Dem, og af sig selv lærer han aldrig at passe tiden."

"Lad os da træffe en aftale; når maden er færdig, stiller jeg min håndten ud på broen over slusen; den vil De let kunne se herfra, og så lader De barnet komme over med en træsko i hånden, som om han kom for at bede om ild; når han så får mad hos mig, bliver der jo mere til Dem, og på den måde står De Dem begge to."

"Det er sandt," sagde Zabelle, "jeg mærker nok, at De er en god kone, og det er et held for mig, at jeg er kommet hertil. Man havde gjort mig så bange for Deres mand; man sagde, at han havde sådan et strengt væsen, og havde jeg kunnet finde en anden bolig, havde jeg aldrig lejet hans hus, så meget mere, som det er så dårligt og han forlanger alt for meget i leje for det. Men nu forstår jeg, at De er god imod de fattige, og at De vil hjælpe mig med at opdrage mit hittebarn. Å, gid den varme mad kunne skaffe ham af med hans feber, det manglede blot, at jeg skulle miste ham. Det er slet ikke for fordelens skyld, for alt, hvad jeg får for ham af asylet, går til hans underhold, men jeg holder så meget af ham, fordi han er så god, og fordi han en gang med tiden kan hjælpe mig lidt. Synes De ikke, han er køn af sin alder? Jeg tror også, han tidligt lærer at arbejde."

På denne måde blev hittebarnet opdraget ved hjælp af møllerkonen Madeleines gode hjerte og omsorg. Han kom sig snart igen, for der var godt tømmer i ham, som man siger, og der var ikke en af de rige folk på egnen, som ikke ville ønske at have en søn med så smukt et ansigt og så kraftige lemmer. Så var han oven i købet lige så modig som en voksen mand. Han svømmede i bækken som en fisk og dukkede ned lige til

skovlene på møllehjulet, kort sagt, han skyede hverken ild eller vand. Han sprang op på den kådeste plag og red den ud i engen uden så meget som at lægge en grime på den, piskede den lidt med hælene for at få den til at gå den rigtige vej og holdt sig i manken, når den satte over grøften med ham. Og det pudsigste var, at han gjorde alt dette på den roligste måde af verden, uden forlegenhed, uden at sige noget og uden at forandre sit enfoldige og lidt dorske udtryk. Det var dette udtryk, der var skyld i, at han gik for at være en tosse; men vidst er det, at hvis man skulle plyndre skadereder i toppen af de højeste poppeltræer, hvis en ko, der var blevet borte, skulle fanges igen, eller det gjaldt om at ramme en kramsfugl med en sten, så var der ikke et barn, der var så dristigt, så behændigt og sikkert som han. De andre børn sagde, at det kom af den *slumpelykke*, som plejer at følge hittebørnene i denne syndige verden. Og det var også derfor, at de lod ham gå forrest i deres farlige lege.

"Han er jo et hittebarn, han kommer såmænd aldrig galt af sted," sagde de, "ukrudt forgår ikke så let."

I 2 år gik alt godt. Zabelle fik, uden at man kunne forstå hvordan det gik til, råd til at købe sig nogle kreaturer. Hun gjorde folkene på møllen mange små tjenester og opnåede herved at mølleren, den unge Blanchet, lod hendes tag, som det regnede igennem på flere steder, gøre lidt i stand; både hun og hendes hittebarn fik nogle klæder, og hun havde det i det hele langt fra så fattigt, som da hun flyttede ind. Madeleines svigermoder havde vel nok sine alvorlige betragtninger over, hvor flere ting, som hun savnede i huset, var blevet af, og over den masse brød, der blev spist; ja, en gang måtte Madeleine også gå til bekendelse, for at man ikke skulle fatte mistanke til

Zabelle, men mod svigermoderens forventning blev den unge Blanchet slet ikke vred, men det lod snarere til, at han ville lukke øjnene for det.

Hemmeligheden ved denne velvilje var, at den unge Blanchet endnu var meget indtaget i sin unge kone. Madeleine var smuk og ikke så lidt koket. Han hørte kun smukt om hende, hvor han kom, hans forretning gik godt, og da han var af den slags mænd, der kun bliver onde, når de er bange for at blive ulykkelige, tog han langt mere hensyn til Madeleine, end man egentlig skulle have troet ham i stand til.

Gamle moder Blanchet blev tit lidt skinsyg over det, og så hævnede hun sig ved smådrillerier, som Madeleine imidlertid bar med stor tålmodighed og aldrig faldt på at beklage sig over til sin mand.

Det var naturligvis også den hurtigste måde at kvæle disse drillerier på; i den henseende kunne man nu ikke træffe en fornuftigere og tålmodigere kone end Madeleine. Men der er nogle, der mener, at man kommer længere med det onde end med det gode, og en skøn dag blev da også Madeleine udspurgt og alvorligt taget i skole for sit gode hjertes skyld. Der kom et år, hvor kornet var blevet slået ned af haglbyger, og oversvømmelser havde ødelagt høet. Blanchet var derfor i dårligt humør. Da han en dag gik hjem fra torvet med en af sine kammerater, der nylig havde haft bryllup med en ung, køn pige, sagde denne til ham:

"Du har da for resten ikke været at beklage, du har jo også haft din lykkelige tid; din Madeleine var da også en gang en nydelig pige."

"Hvad mener du med min "lykkelige tid" og med, at Madeleine *var* en nydelig pige? Skal det måske betyde, at hun og jeg er gamle? Madeleine er da ikke fyldt tyve år endnu, og jeg ved ikke af, at hun er blevet grim."

"Nej, nej, det siger jeg jo ikke," svarede den anden; "Madeleine ser jo rigtig godt ud endnu, men når en kone bliver gift så ung, taber hun sig hurtigt; når hun har ammet et barn, er hun allerede falmet. Din kone er ikke stærk, derfor er hun også blevet så mager og har tabt sig lidt. Sig mig for resten, er hun ikke syg, den stakkels lille Madeleine?"

"Ikke det, jeg ved af, men hvorfor spørger du mig om det?"

"Det ved jeg såmænd ikke selv; jeg synes, hun ser ud som om hun var syg eller ked af det. Men det er nu en gang ikke anderledes med de kvinder; det er lige så hurtigt forbi med dem, som med vinen, der står i blomst. Jeg må skam også belave mig på inden ret længe at se min kone blive mager og alvorlig. Og hvordan går det så ikke os mænd? Så længe vi har grund til at blive skinsyge på vore koner, er vi forelskede i dem. Vi bliver let vrede, holder hus og banker dem undertiden. De bliver bedrøvede, og græder, holder sig hjemme, er bange for os, keder sig og elsker os ikke mere. Så er vi tilfredse, det er jo os, der har magten. Men så opdager vi en skønne dag, at når ingen mere gør haneben til vor kone, så er det, fordi hun er blevet grim, og hvad bliver så følgen – at vi heller ikke mere bryder os om hende, og at vi får lyst til andres koner. – Godnat, Blanchet; du har kysset min kone lidt for ofte i aften, jeg så det godt, men jeg ville ingenting sige. Imidlertid kan vi være lige gode venner for det, og jeg vil nu se, om jeg kan lade være at gøre hende bedrøvet, sådan som du har gjort din kone; for jeg

kender mig selv, når jeg er skinsyg, bliver jeg ond, men når jeg ikke mere har grund til at være skinsyg, så bliver jeg måske endnu værre."

Undertiden kan et ord, sagt i rette tid, gøre den rigtige virkning; men uagtet Blanchet var opvakt og livlig, var han dog for indbildsk til at tage imod et godt råd. Han var ganske ophidset, da han kom hjem. Han så på Madeleine, som om han ikke havde set hende i lange tider. Han spurgte hende, om hun var syg, men i en så hård tone, at hun blev endnu blegere og ganske sagte sagde: At hun havde det godt. Det blev han vred over – Vorherre må vide, hvorfor – og han satte sig til bords stærkt opsat på at yppe klammeri med en eller anden. Lejligheden udeblev da heller ikke. Der blev talt om den høje pris, sæden stod i. Moder Blanchet bemærkede, som hun hver aften gjorde, at de spiste alt for meget brød. Madeleine sagde ikke et ord. Den gamle fortalte nu, at hun samme morgen havde overrasket hittebarnet, da han gik bort, han havde haft et halvt brød med sig. Madeleine burde naturligvis været blevet vred; hun burde have prøvet på at tale dem til rette, men hun kunne kun græde. Da Blanchet kom til at tænke på, hvad hans kammerat havde sagt, blev han endnu mere ophidset; og hvordan man nu end vil forklare det, så er det vist og sandt, at han fra den dag af ikke elskede sin kone mere, og at han gjorde hende ulykkelig.

2

Han gjorde hende ulykkelig; og da han i grunden aldrig havde gjort hende rigtig lykkelig, havde hun kun dårlige udsigter i sit ægteskab. Hun var 16 år gammel, da hun blev gift med denne sunde, rødmossede unge bonde; han var ikke videre kærlig af sig, han drak meget om søndagen, var vred over dette hele mandagen og gnaven om tirsdagen; de følgende dage arbejdede han som en hest for at oprette det forsømte; for han var gerrig, men for alt dette havde han ikke tid til at tænke på sin kone. Om lørdagen var han lidt venligere imod hende, fordi han var færdig med sit arbejde og ville more sig dagen efter. Men at være glad en eneste dag om ugen, det er jo noget lidt, og desuden brød Madeleine sig slet ikke om at se ham så lystig; for hun vidste godt, at følgen kun var, at han den næste aften ville komme hjem sydende af vrede.

Men da hun var ung og nydelig og desuden så blid, at man ikke ret længe ad gangen kunne være vred på hende, havde de dog stadig øjeblikke, hvor han var, som han burde være, god og venlig; så kunne han tage hendes hænder og sige:

"Der er ikke en bedre kone til end du, Madeleine, og jeg tror virkelig, at du er ligefrem skabt til mig; hvis jeg var blevet gift med en af den slags flaner, jeg så ofte ser, så ville jeg have dræbt hende eller kastet mig selv under møllehjulet, men jeg må sige, du er både fornuftig og flittig. Du er ikke til at veje op med guld."

Men da han ikke længere holdt af hende – og det skete efter fire års samliv – gav han hende ikke et venligt ord mere, og det

irriterede ham endnu mere, at hun ikke tog til genmæle mod hans urimeligheder. Hvad skulle hun gøre? Hun følte, at hendes mand var uretfærdig mod hende, men hun ville ikke komme med bebrejdelser, for hun satte netop sin ære i at agte den mand, som hun dog aldrig havde kunnet elske.

Svigermoderen var meget glad over igen at se sin søn være herre i sit eget hus, som hun kaldte det, som om han nogensinde havde ophørt at være det, og at lade de andre føle det. Hun hadede sin svigerdatter, fordi denne var bedre end hun selv, og da hun ikke kunne finde noget at udsætte på hende, bebrejdede hun hende evig og altid, at hun ingen kræfter havde, at hun hostede hele vinteren, og at hun kun havde et barn. Af disse grunde foragtede hun Madeleine, og desuden fordi hun kunne læse og skrive, og fordi hun om søndagen læste sine bønner nede i vinhaven i stedet for at snakke og pjatte sammen med hende og nabolagets sladdersøstre. Madeleine havde sat al sin lid til Gud, og da hun forstod, det var til ingen nytte at beklage sig, led hun i stilhed, som om alt dette nu en gang skulle være sådan. Hun havde vendt sit sind fra det jordiske og tænkte ofte på Paradiset, som den gør, der gerne vil dø. Men hun plejede dog sit helbred og søgte at være modig, da hun godt følte, at hendes barn ikke kunne undvære hende; på grund af sin kærlighed til sit barn tålte hun alt. Egentlig holdt hun ikke videre af Zabelle, men hun følte dog nogen godhed for denne kvinde, der var ret skikkelig, om også en hel del egenkærlig, fordi hun vedvarende passede det stakkels hittebarn godt. Og da Madeleine af erfaring vidste, hvor slette de mennesker bliver, der udelukkende tænker på sig selv, havde hun sat sig for, at hun kun ville bryde sig om dem,

der dog tænkte lidt på andre. Men da hun var den eneste på egnen, der slet ikke tog hensyn til sig selv, følte hun sig ofte meget ensom og ked af alt, uden at hun egentlig vidste grunden til denne lede.

Hun lagde imidlertid lidt efter lidt mærke til, at hittebarnet, som nu var ti år, begyndte at tænke ligesom hun selv. Når jeg siger tænke, må man huske på, at hun bedømte ham efter den måde, han opførte sig på; for i sin tale viste det stakkels barn ikke mere udvikling end den dag, da hun første gang mødte ham. Det kneb for ham at forklare, hvad han mente, og når man begyndte at snakke med ham, gik det snart i stå, da han ikke vidste besked med noget. Men når det kom an på at vise nogen en tjeneste, så var han altid parat og gjaldt det om at række Madeleine en hjælpende hånd, så sprang han næsten, før hun havde fået talt ud. Efter hans udseende at dømme skulle man tro, at han ikke havde forstået det mindste, men han udrettede altid, hvad man bad ham om, så hurtigt og godt, at selv hun var forbavset over det.

Da han en dag gik med den lille Jeannie på armen og lod barnet trække sig i håret for at få ham til at le, tog Madeleine drengen fra ham, og med et let anstrøg af misfornøjelse udbrød hun uvilkårligt:

"François, hvis du allerede nu begynder at tåle alt af andre, så ved du ikke, hvor vidt det kan gå."

Til hendes store forbavselse svarede François hende: "Jeg vil hellere selv lide ondt end gøre andre fortræd."

Madeleine så forundret hittebarnet ind i øjnene. Der lå noget i dette barns øjne, som hun aldrig havde set i noget menneskeøje, selv ikke hos det mest forstandige. Det var noget

så blidt og dog bestemt, at hun slet ikke rigtig forstod det. Hun satte sig ned i gruset med sin lille dreng på skødet og lod hittebarnet sætte sig ved siden af ham på kanten af hendes kjole, men hun turde næsten ikke tale til ham. Hun kunne ikke forklare sig selv, hvorfor hun følte ligesom en slags skam og angst over, at hun så ofte havde drillet dette barn på grund af hans enfoldighed. Hun havde ganske vist altid gjort det på en venlig måde, og han havde måske netop på grund af sin enfoldighed vakt så meget mere medlidenhed og kærlighed hos hende, men i dette øjeblik faldt det hende ind, at han dog altid godt havde forstået, at hun gjorde lidt nar ad ham, og at det havde gjort ham ondt, uden at han dog havde kunnet svare igen.

Hun glemte dog senere denne lille hændelse; for kort efter begyndte hendes mand, der havde forelsket sig i en af omegnens unge koketter, for alvor at vise hende sin uvilje og forbyde hende, at Zabelle og hendes dreng måtte komme på møllen. Madeleine tænkte da endnu ivrigere på midler til at kunne hjælpe dem i smug, og hun underrettede Zabelle om det, idet hun tillige sagde til hende, at hun et stykke tid ville lade, som om hun helt havde glemt hende.

Zabelle var imidlertid meget bange for mølleren, og hun var desuden ikke af den slags karakterer som Madeleine, der kunne finde sig i alt af kærlighed til andre. Hun tænkte ved sig selv som så, at da mølleren dog var herren i huset, var han i stand til at kaste hende på døren eller forhøje hendes leje, uden at Madeleine formåede at forhindre det; hun mente også, at hvis hun viste sig underdanig overfor moder Blanchet, ville hun komme til at stå sig med hende, og hendes yndest var dog

nyttigere end den unge kones. Hun gik altså til den gamle møllerkone, anklagede sig selv for at have taget imod hjælp af hendes svigerdatter, idet hun sagde, at det i grunden havde været mod hendes vilje, og at det ene og alene var sket af medlidenhed med hittebarnet, som hun ikke kunne ernære. Den gamle kunne ikke udstå hittebarnet, blot fordi Madeleine nærede deltagelse for det. Hun rådede Zabelle til at skaffe sig af med ham og lovede hende på denne betingelse at opnå et halvt års udsættelse med lejen.

Det var nu igen ved Mortensdags tider, og da det havde været et dårligt år, havde Zabelle ingen penge; der blev passet så strengt på Madeleine i den senere tid, at hun intet kunne stikke til hende. Zabelle tog altså en rask beslutning og lovede, at hun den næste dag ville bringe hittebarnet til fattighuset. Næppe havde hun givet dette løfte, førend hun fortrød det, og da hun så den lille François ligge og sove på sit usle leje, blev hun så trang om hjertet, som om hun havde i sinde at begå en dødssynd. Hun sov næsten slet ikke om natten, men inden det endnu var blevet dag, trådte moder Blanchet ind til hende og sagde:

"Stå nu op, Zabelle, hvad De har lovet, må De holde. Hvis De først kommer til at tale med min svigerdatter, ved jeg nok, at der ikke bliver noget af det hele. Men ser De, det er lige så meget for hans egen skyld som for vor, at De skal lade knægten rejse. Min søn har allerede fattet uvilje mod ham, fordi han er så dum og så forslugen; min svigerdatter har forvænt ham, og jeg er vis på, at han allerede stjæler; det gør alle hittebørn, lige fra de er født, og det er meget dumt at stole på den slags pak. Det ender dog til sidst med, at De for hans skyld bliver jaget

bort, og at han ødelægger Deres gode navn og rygte. Han vil blive skyld i, at min søn en gang banker sin kone, og når han så endelig vokser til, bliver han en dagdriver, som trækker om på landevejene, og De har ikke andet end skam af ham. Skynd Dem nu af sted, gå ned over engen med ham til Corlay. Klokken otte kommer diligencen der forbi, sæt Dem så op med ham i den, og så vil De senest hen ad middag være i Chateauroux. Så kan De komme tilbage endnu i aften. Her er en specie til rejsen, og De skal også få lidt til at leve for i byen."

Zabelle vækkede så barnet, gav ham hans bedste klæder på, pakkede hans øvrige pjalter sammen i en lille bylt, tog ham ved hånden og begav sig på vej ved månens skin. Men efterhånden som hun gik, og dagen brød frem, tabte hun modet; de vandt kun småt fremad, og da hun nåede landevejen, satte hun sig på grøftekanten mere død end levende. Diligencen nærmede sig, det var på høje tid, hvis de ville med.

Hittebarnet, der plejede at finde sig i alt, havde indtil dette øjeblik fulgt sin plejemoder uden at ane noget, men da han nu for første gang i sit liv så et stort køretøj rulle imod sig, blev han angst for støjen og gav sig til at trække Zabelle hen imod engen, hvorfra de var kommet.

Zabelle, som troede, at han forstod, hvad der ventede ham, sagde da: "Vær nu rolig, min stakkels lille François, vi må af sted."

Disse ord forskrækkede François endnu mere; han troede, at diligencen var et stort dyr, som altid løb, og som nu kom for at opsluge og fortære ham. Han, som var så modig overfor de farer, han kendte noget til, tabte nu hovedet og flygtede skrigende hen over på engen. Zabelle løb efter ham, men da

hun så, at han var ligbleg af skræk, tabte hun modet. Hun fulgte efter ham til engens grænse og lod så diligencen køre forbi.

3

De gik tilbage ad samme vej, som de var kommet, indtil de havde tilbagelagt halvvejen til møllen; så måtte de standse af træthed og sindsbevægelse. Zabelle blev bange, da hun så at barnet rystede over hele legemet, mens hans hjerte bankede så voldsomt, at hun måtte løsne hans lille skjorte. Hun lod ham sætte sig ned og prøvede på at trøste ham, men hun vidste næppe, hvad hun selv sagde, og François var ude af stand til at forstå hende. Hun tog et stykke brød op af sin kurv for at få ham til at spise lidt, men han ville intet have, og de sad nu længe tavse ved siden af hinanden.

Endelig kom Zabelle til sig selv igen; hun skammede sig over sin svaghed og tænkte ved sig selv, at hvis hun nu kom tilbage til møllen med barnet, var hun fortabt. Hen imod middag kom den næste diligence forbi; hun besluttede da at hvile sig her indtil det belejlige øjeblik, og derpå atter at begive sig hen til landevejen. Men da François af skræk næsten havde mistet den smule forstand, han havde, og da han for første gang i sit liv havde vist, at han kunne gøre modstand, søgte hun at gøre ham fortrolig med hestenes bjælder, hjulenes raslen og den store vogns fart.

Men efterhånden som hun forsøgte at gøre ham tillidsfuld, sagde hun mere, end hun egentlig ville. Det var måske angeren, der bragte hende til at tale mod sin vilje, eller også havde François måske om morgenen, da han vågnede, hørt enkelte ord af moder Blanchet, og dem huskede barnet nu, eller også var hans stakkels hoved blevet klarere nu, da ulykken stod for

døren, nok sagt – han begyndte at se på Zabelle med disse øjne, som i så høj grad havde forbavset og ængstet Madeleine, og derpå udbrød han: "Moder, vil du virkelig sende mig bort fra dig, vil du bringe mig langt, langt bort og så lade mig blive der?"

Så dukkede ordet "fattighus", som man flere gange havde nævnt i hans nærværelse, op i hans erindring. Han vidste ikke, hvad et fattighus var, men han syntes, at det var endnu værre end diligencen, og han udbrød forfærdet: "Du vil sætte mig i fattighuset."

Zabelle var nu gået for vidt til, at hun kunne trække sig tilbage. Hun troede, at barnet vidste bedre besked, end det egentlig gjorde, og uden at forstå at det vist ikke ville have været vanskeligt at narre ham og blive af med ham ved en overrumpling, gav hun sig til at forklare ham sandheden og søgte at gøre ham det indlysende, at han ville få det langt bedre i fattighuset end hos hende, at man ville pleje ham bedre der og lære ham at arbejde, og at han for en tid ville komme til at bo hos en eller anden kone, der ikke var så fattig som hun, og som desuden ville være ham i moders sted.

Disse trøstegrunde gjorde til sidst hittebarnet aldeles modløs. Denne uvisse fremtid gjorde ham meget mere angst end alt, hvad Zabelle sagde til ham for at gøre ham ked af hans ophold hos hende. Han elskede desuden af hele sit hjerte denne utaknemmelige moder, der holdt mindre af ham end af sig selv. Der var endnu en, som han elskede næsten lige så højt som Zabelle, og det var Madeleine; men det anede han knapt selv, og derfor talte han ikke om det.

Han kastede sig kun hulkende ned på jorden, rev græsset op med sine hænder og dækkede ansigtet med dem, næsten som i

krampe. Og da Zabelle blev utålmodig og ærgerlig over at se ham således og med magt og trusler ville tvinge ham til atter at rejse sig, slog han hovedet mod stenene så voldsomt, at blodet begyndte at strømme frem, så hun frygtede for, at han skulle dræbe sig selv.

Men den gode Gud magede det således, at Madeleine Blanchet kom forbi i samme øjeblik; hun havde været henne hos en borgerkone i Presles for at bringe hende noget uldgarn, som hun havde spundet ganske fint for hende, fordi hun var den bedste spinderske der på egnen. Hun havde fået penge for sit arbejde og var nu på vej hjem til møllen med 10 daler i lommen. Hun skulle netop til at gå over floden på en af de små træbroer lige ved vandets overflade, som man har så mange af på denne egn, da hun hørte nogle hjerteskærende skrig, og hun genkendte øjeblikkelig hittebarnets stemme. Hun løb efter lyden og så barnet, som var ganske blodigt, slå om sig i Zabelles arme. I begyndelsen kunne hun slet ikke forstå det; for det så ud, som om Zabelle havde slået ham slemt og nu ville skille sig af med ham. Hun troede dette så meget mere, som han, da han opdagede hende, gav sig til at løbe hen imod hende; han snoede sig om hendes ben som en lille slange og klyngede sig til hendes skørter, idet han skreg: "Frels mig, madam Blanchet, frels mig."

Zabelle var stor og stærk, og Madeleine var lille og fin og svag som et siv. Hun var imidlertid ikke bange af sig, og da hun havde fået den idé, at konen var fra forstanden og ville dræbe barnet, stillede hun sig foran hende, fast bestemt på at forsvare ham eller også lade sig slå ihjel, mens han kunne flygte bort.

Men der behøvedes ikke mange ord, førend man forstod hinanden. Zabelle, der var mere nedslået end just vred, fortalte

sagen, som den var. På denne måde opfattede François endelig hele sin ulykkelige stilling, og denne gang benyttede han sig af, hvad han hørte, med mere forstand, end man nogensinde havde tiltænkt ham.

Så snart Zabelle havde fortalt alt, begyndte han igen at klamre sig til Madeleine, mens han råbte:

"Send mig ikke bort, å, send mig endelig ikke bort." Og han gik fra den grædende Zabelle til møllerkonen, som græd endnu heftigere, og sagde så meget og bad så bønligt, at man ikke skulle tro, det var ham, der talte; for det var første gang, han rigtig fik lejlighed til at sige, hvad han ville. "Moder, søde lille moder," sagde han til Zabelle, "Hvorfor vil du forlade mig? Du vil altså have, at jeg skal dø af sorg over ikke mere at se dig? Hvad har jeg dog gjort, at du ikke mere holder af mig? Har jeg ikke altid været lydig, når du har pålagt mig noget?

Har jeg gjort noget ondt? Du har selv sagt, at jeg altid var omhyggelig for kreaturerne, du har kysset mig hver aften og sagt, at jeg var dit eget barn, og du har aldrig talt om, at du ikke var min moder. Å moder, lad mig blive hos dig, jeg beder dig, som man beder til den gode Gud. Jeg skal altid pleje dig, jeg skal altid arbejde for dig; hvis du ikke er tilfreds med mig, må du gerne slå mig, jeg skal ikke sige et ord til det; men vent med at sende mig bort, til jeg har gjort noget ondt."

Derefter gik han hen til Madeleine og sagde: "Hav medlidenhed med mig, kære madam Blanchet. Sig til moder, at hun skal beholde mig hos sig. Jeg skal aldrig mere komme over til møllen, hvis man ikke vil have det, og når du vil give mig noget, skal jeg nok huske på, at jeg ikke må tage imod det. Jeg vil se at komme til at tale med hr. Blanchet og bede ham prygle

mig i stedet for at skænde på Dem for min skyld, og når De går ud i marken, skal jeg altid gå med Dem; jeg skal bære Deres lille barn for Dem og lege hele dagen med ham. Jeg skal gøre alt, hvad De vil have, og hvis jeg bærer mig galt ad, må De gerne lade være at holde af mig. Men send mig ikke bort. Jeg vil ikke bort, så vil jeg hellere kaste mig ud i floden." Og den lille François stirrede på floden og gik så nær hen til den, at hans liv hang i en tråd, og at der kun behøvedes et eneste ord for at få ham til at styrte sig ud. Madeleine talte barnets sag, Zabelle havde den største lyst til at rette sig efter, hvad hun sagde, men nu var hun lige ved møllen og var ikke ganske sådan sindet, som da hun stod ved landevejen.

"Nå ja, du uartige dreng," sagde hun, "så får jeg da beholde dig, men når jeg i morgen må gå ud på landevejen og tigge mit brød, så er det din skyld; du er naturligvis alt for dum til at forstå, at det er dig, der er årsag til, at det er kommet så vidt med mig – det er altså lønnen for, at jeg har bebyrdet mig med at sørge for et fremmed barn, som jeg ingen nytte har af, og som ikke engang kan fortjene det brød, han selv spiser."

"Så, hold nu op, Zabelle," sagde møllerkonen, idet hun tog hittebarnet i sine arme og løftede ham op for at bære ham, skønt han allerede vejede godt til. "Se, der har De ti rigsdaler til at flytte for eller til huslejen. Det er mine egne penge, jeg har selv fortjent dem; jeg ved godt, at man vil forlange dem af mig, men det er lige meget. De kan slå mig ihjel, om de vil – jeg køber dette barn, det tilhører nu ikke længere Dem, men mig. De fortjener ikke at have et barn med så varmt hjerte, og som elsker Dem så højt. Nu vil jeg være moder for ham, og det bliver man nødt til at finde sig i. Man kan lide alt for sine børn; jeg

ville lade mig hugge i stykker for min lille Jeannie, og jeg vil tåle lige så meget for ham her. Kom François, nu er du ikke mere et hittebarn, forstår du; du har en moder og du kan elske hende, så højt du vil, hun skal nok gengælde dig det."

Madeleine sagde alt dette uden egentlig rigtig at vide af det; hun der ellers var roligheden selv, var i dette øjeblik fyr og flamme; hendes gode hjerte var blevet oprørt, og hun var virkelig vred på Zabelle. François havde slynget begge sine arme om halsen på møllerkonen, og han knugede hende så heftigt, at hun var lige ved at miste vejret, samtidig med at han tilsølede hendes hovedtøj og hendes halstørklæde med blod; for han havde slået sig flere huller i hovedet.

Alt dette udøvede sin virkning på Madeleine, og hun følte på en gang så megen sorg, forfærdelse, medlidenhed og bestemthed, at hun gav sig til at gå ad møllen til, så uforfærdet som en soldat, der går mod fjenden. Uden at tænke på, at barnet var tungt, og at hun var så svag, at hun næppe kunne bære sin lille Jeannie, gik hun med ham over den lille bro, som gyngede under hendes fødder, da den ikke var ret stærk.

Da hun var på halvvejen, standsede hun. Barnet blev så tungt, at hun vaklede, og sveden løb hende ned af panden. Hun havde en følelse, som om hun skulle besvime, og lige med et kom hun til at huske på en smuk historie, som hun havde læst i en gammel bog: "De helliges Levned": Det var historien om den hellige Christopher, der bar Jesusbarnet over floden og fandt det så tungt, at han standsede af angst. Hun vendte sit hoved for at se på hittebarnet. Øjnene stod stive i hans hoved, han knugede hende ikke mere i sine arme; han havde lidt alt for

meget eller også havde han mistet for meget blod; det stakkels barn var besvimet.

4

Da Zabelle så ham i denne tilstand, troede hun, at han var død. Kærligheden til ham vendte på ny tilbage, hun glemte både mølleren og den ondskabsfulde gamle, tog barnet fra Madeleine og gav sig grædende til at kysse og klappe det. De lagde ham på deres skød ved bredden af vandet, vaskede hans sår og standsede blodet med deres lommetørklæder, men de havde intet ved hånden, hvormed de kunne bringe ham til live, og Madeleine varmede derfor hans hænder ved sit bryst og åndede på hans ansigt og ind i hans mund, således som man gør ved druknede. Dette bragte ham lidt efter lidt til sig selv, og så snart han atter åbnede øjnene og så, hvorledes man plejede ham, kyssede han både Zabelle og Madeleine så heftigt, at de blev nødt til at skubbe ham bort, af frygt for, at han atter skulle falde i besvimelse.

"Lad os nu komme af sted," sagde Zabelle, "vi må se at komme hjem. Aldrig i verden vil jeg kunne forlade dette barn, det ser jeg nok, og jeg vil ikke mere tænke på det. Madeleine, jeg beholder Deres ti rigsdaler for at kunne betale i aften, hvis det bliver forlangt af mig, men sig det ikke til nogen; i morgen går jeg til konen i Presles, for at hun ikke skal røbe os, og hun kan i nødsfald sige, at hun endnu ikke har betalt Dem for Deres arbejde. På den måde vinder vi lidt tid, og om jeg så skal ud at tigge, skal jeg nok betale Dem igen for at De ikke skal komme i forlegenhed for min skyld. Det kan ikke gå an, at De tager barnet med over på møllen. Deres mand slår ham ihjel, lad ham hellere blive her hos mig; jeg giver Dem mit ord på, at jeg skal

være lige så god imod ham, som jeg altid har været, og skulle man blive ved at plage os, finder vi nok på råd."

Skæbnen ville, at hittebarnets tilbagekomst gik for sig i største stilhed, og uden at nogen lagde mærke til det; for det traf sig således, at moder Blanchet var blevet meget syg af en blodstyrtning, inden hun havde fået sagt til sin søn, hvad hun havde fordret af Zabelle med hensyn til hittebarnet. Blanchet skyndte sig derfor at kalde Zabelle til hjælp i husholdningen, mens Madeleine og pigen plejede moderen. I tre dage var der stor forstyrrelse på møllen, Madeleine sparede sig ikke, hun vågede i 3 nætter ved sin svigermoders leje, og denne udåndede i hendes arme.

Dette stød formildede i nogen tid møllerens dårlige humør. Han holdt så meget af sin moder, som han kunne holde af nogen, og han følte sin egenkærlighed tilfredsstillet ved at lade hende få en rigtig pæn begravelse. Han glemte i et passende tidsrum sin elskerinde og besluttede endog at spille godgørende ved at give den afdødes gamle klæder til de fattigste naboer. Zabelle fik sin del af disse almisser, selv hittebarnet fik et større pengestykke, fordi Blanchet huskede på, at da man engang var meget forlegen for igler til den syge, og da alle løb forgæves for at skaffe dem, var hittebarnet uden at sige et ord gået ud for at fange dem i en dam, hvor han vidste, der var nogen, og var kommet tilbage med dem, længe før de andre havde kunnet skaffe nogen.

Derfor havde Blanchet næsten glemt sit nag, og der var ingen på møllen, der vidste noget om, at Zabelle havde været på vej med hittebarnet hen til fattighuset. Sagen med Madeleines ti daler kom vel senere for dagen, men Madeleine sagde, at hun

måtte have tabt dem i engen, mens hun løb hjemad, da hun hørte om ulykken med svigermoderen. Blanchet søgte længe og skændte dygtigt, men han fik ikke at vide, hvad pengene var brugt til, og ingen fattede mistanke til Zabelle. Fra den stund af at moderen var død, forandrede Blanchets karakter sig lidt efter lidt, men rigtig nok ikke til det bedre. Han kedede sig mere hjemme, blev mindre påpasselig med, hvad der gik for sig der, og mindre påholdende med sine egne udgifter. Derved blev han endnu ivrigere efter at tjene penge, og da han nu tillige begyndte at blive tyk, levede uordentligt og ikke brød sig om at bestille noget, søgte han sine fortjenester ved handler, der ikke var synderlig hæderlige, og ved nogle småforretninger, hvorved han godt kunne være blevet en rig mand; men hvad han fortjente med den ene hånd, ødslede han bort med den anden. Det fruentimmer, han stod i forhold til, fik dag for dag mere magt over ham. Hun trak ham omkring på markeder og til gilder for at få ham ind i alle slags kneb og rænker og forførte ham til at føre et dårligt liv på kroerne. Han begyndte at spille og var ofte heldig, men det havde været bedre for ham, om han altid havde tabt, så han kunne være blevet træt af det; for al denne uorden gjorde ham rent forstyrret, og ved det mindste tab, han led, blev han rasende på sig selv og ondskabsfuld mod andre.

Mens han førte dette slette levned, passede hans kone, der stedse var fornuftig og blid, huset og opdrog med ømhed deres eneste barn. Men hun betragtede sig som moder til to børn; for hun var kommet til at elske hittebarnet og vågede over ham med samme omhu som over sin egen søn. Efterhånden som hendes mand blev mere udsvævende, blev hun mindre

underdanig og mindre ulykkelig. I begyndelsen af sit ryggesløse liv var han endnu meget rå og hård; for han var bange for bebrejdelser og ville ved frygt holde sin kone i en slags afhængighedstilstand. Men da han mærkede, at hun af naturen hadede kiv, og at hun ingen skinsyge lagde for dagen, tog han den beslutning at lade hende være i fred. Hans moder levede jo nu ikke mere til at ophidse ham mod hende, og han var nødt til at indrømme, at ingen kone kunne være mere nøjsom med hensyn til sig selv end Madeleine. Han vænnede sig efterhånden til at tilbringe flere uger borte fra sit hjem, og når han så endelig kom tilbage og var til sinds at gøre spektakler, blev han afvæbnet af en så tålmodig tavshed, at han først forbavsedes derover og til sidst faldt i søvn. Til slut så man ham kun, når han var træt og trængte til at hvile sig.

Madeleine måtte være en god kristen for således at finde sig i at leve alene med en pige og to børn, men hun var måske også langt bedre kristen en mangen en nonne. Forsynet havde bevist hende en stor nåde ved, at hun havde lært at læse og at forstå, hvad hun læste. Hun læste rigtig nok altid det samme, for hun havde kun to bøger i sit eje, det hellige evangelium og et udtog af *De helliges Liv*. Evangeliet virkede til stor velsignelse for hende og bragte hende ofte til at græde, når hun om aftenen ganske ene læste i det ved sin søns seng.

De helliges Liv havde en anden virkning på hende; skønt sammenligningen ikke passer, gik det hende som de folk, der for tidsfordriv læser eventyr og fylder deres hoveder med drømmerier og usandheder. Alle disse skønne historier gav hende forestillinger om mod eller vakte endog undertiden munterhed hos hende. Og hittebarnet så hende ikke sjældent

smile og rødme, når hun sad ude i marken med bogen i skødet. Dette forundrede ham meget, og han havde svært ved at forstå, hvorledes de historier, hun fortalte ham, idet hun forandrede lidt på dem – dels for at han bedre skulle forstå dem, men måske også fordi hun ikke selv forstod dem alle fra ende til anden – hvorledes de kunne komme ud af den tingest, hun kaldte sin bog. Han fik nu også lyst til at lære at læse, og han lærte det så hurtigt og så godt af hende, at hun forbavsedes, og at han snart selv kunne begynde at undervise den lille Jeannie. Da François havde nået den alder, at han første gang skulle til alters, hjalp Madeleine ham med at lære katekismen, og sognepræsten var ganske henrykt over dette barns forstand og gode hukommelse, ham, som han altid havde anset for en tåbe, fordi han ikke kunne tale for sig og var undselig overfor alle.

Da han havde været til alters, var han så gammel, at han kunne komme ud at tjene, og Zabelle så ham med glæde komme i tjeneste på møllen. Blanchet modsatte sig det heller ikke; for det var klart for enhver, at hittebarnet var en brav fyr, meget flittig og tjenstvillig og stærkere, flinkere og mere fornuftig end alle andre børn i hans alder; desuden ville han nøjes med ti daler i løn, så det var jo en ren besparelse at antage ham. Da nu François så, at han kom rigtig i tjeneste hos Madeleine og den lille Jeannie, som han holdt så meget af, følte han sig overordentlig lykkelig, og da han indså, at Zabelle med de penge, han fortjente, kunne betale sin leje og således befries for sin største bekymring, forekom han sig at være rig som en konge.

Ulykkeligvis skulle Zabelle ikke længe nyde denne belønning. Ved vinterens begyndelse blev hun meget syg, og trods al

Madeleines og hittebarnets omhu, døde hun dagen før Mariæ Renselsesfest efter først at have været så meget i bedring, at man troede, hun ville komme sig. Madeleine sørgede oprigtigt over hende og savnede hende i høj grad; ikke mindre det stakkels hittebarn, der næppe uden hendes trøst var kommet over denne store sorg.

Han sørgede næsten bestandig i et helt år og sagde en gang til Madeleine: "jeg føler næsten anger, når jeg beder for min moder, fordi jeg synes, jeg ikke har holdt nok af hende, mens hun levede. Jeg ved, jeg har gjort alt, hvad jeg kunne for at føje hende, at jeg aldrig har talt stygt til hende og søgt at tjene hende lige så tro som Dem, men jeg må tilstå en ting for Dem, madam Blanchet, en ting, som bedrøver mig, og som jeg beder Gud tilgive mig, og det er, at siden den dag, da min stakkels moder ville sende mig til fattighuset, og De tog mit parti for at hindre hende i det, siden den dag er den hengivenhed, jeg nærede for hende taget af, skønt meget mod min vilje. Jeg var ikke vred på hende, jeg tænkte ikke engang på, at hun handlede urigtigt, da hun ville skille sig af med mig. Hun havde jo ret til det, jeg voldte hende bryderier, hun var bange for Deres svigermoder, og hun gjorde det egentlig mod sin vilje; for jeg så nok, at hun alligevel holdt meget af mig. Men jeg ved ikke, hvordan det var; der var noget, som rørte sig i mig; fra det øjeblik, De udtalte de ord, som jeg aldrig glemmer, holdt jeg mere af Dem end af hende, og hvad jeg så gjorde, tænkte jeg mere på Dem end på hende. Nu er hun endelig død, og jeg er dog ikke selv død af sorg, således som jeg ville være, hvis det var Dem, der var død."

"Hvad har jeg da sagt, kære François, at din kærlighed for mig er blevet så stor; jeg husker det ikke selv."

"De husker det ikke selv," sagde hittebarnet og satte sig ved Madeleines fødder, mens hun spandt videre på sin rok og så spørgende på ham.

"Jo, De gav moder nogle penge og sagde, "Nu køber jeg dette barn af Dem," så kyssede De mig og sagde: "Nu er du ikke mere noget hittebarn, nu har du en moder, der elsker dig lige så højt, som om du var hendes egen dreng," sagde De ikke det, madam Blanchet?"

"Jo, det er meget muligt; i hvert fald har jeg kun sagt, hvad jeg mente, og hvad jeg endnu mener; synes du ikke, jeg har holdt ord?"

"Jo, jo, der er kun en ting –"

"Én ting, hvad er da det?"

"Nej, jeg vil ikke sige det, for jeg har ingen grund til at beklage mig, og jeg vil ikke vise mig utaknemmelig og uskønsom."

"Jeg ved godt, at du ikke er utaknemmelig, og du kan frit sige mig, hvad du har på hjertet; lad mig nu høre: Hvorfor har du det ikke som mit eget barn, sig det nu; jeg befaler dig det, som jeg ville befale Jeannie det."

"Nå, ja – jeg mener, jeg ville blot sige, at De kysser Jeannie så ofte, men – mig har De aldrig kysset siden den dag. Og dog gør jeg mig umage for at være ren både i ansigt og på hænder, fordi jeg ved, De ikke holder af snavsede børn og altid vasker og kæmmer Jeannie. Men det hjælper mig ikke, og moder kyssede mig heller aldrig. Jeg ser dog, at andre mødre kæler for deres

børn, og deraf kan jeg mærke, at jeg dog er og bliver et hittebarn, og at selv De ikke kan glemme det."

"Kom og kys mig, François," sagde Madeleine, idet hun løftede barnet op til sig og kyssede ham kærligt på panden, "det var urigtigt af mig, at jeg ikke har tænkt på dette, og du har fortjent mere end det af mig; men nu kan du da mærke, at jeg elsker dig af hele mit hjerte, og du må forstå, at nu er du ikke mere noget hittebarn."

François kastede sig heftigt ind til Madeleine og blev så bleg, at hun blev ganske forbavset over det; hun satte ham ømt ned på jorden og begyndte at berolige ham, men et øjeblik efter løb han fra hende som for at skjule sig, hvad der ængstede hende; hun gik ud for at søge efter ham og fandt ham i en krog af laden, sammenkrøbet og opløst i gråd.

"Men François," sagde hun, idet hun løftede ham op til sig, "hvad går der dog af dig? Hvis det er din døde moder, du græder over, så prøv på at bede en bøn, det vil lette dig, skal du se."

"Nej, nej," sagde François, idet han knugede og kyssede kanten af Madeleines forklæde, "jeg tænkte ikke på min moder, nu er De jo min moder!"

"Men hvorfor græder du da, du gør mig helt bedrøvet."

"Å, nej, nej, jeg græder slet ikke," sagde François, idet han tørrede sine øjne og søgte at se munter ud; "Det vil sige – å, jeg ved ikke selv, hvorfor jeg græd, men – jeg ved ikke, hvordan det er, jeg er så lykkelig, så lykkelig, som om jeg var i Paradis."

5

Fra den dag kyssede Madeleine François hver morgen og aften, som om han havde været hendes eget barn, og den eneste forskel fra hendes optræden overfor denne var blot, at Jeannie som den yngste blev mere forkælet, hvad der var rimeligt på grund af hans alder; han var kun 7 år, hittebarnet 12 år, og François forstod også godt, at man ikke kunne kæle sådan for en stor dreng som for en lille; desuden var de endnu mere forskellige i legemsbygning end i alder; François var så stor og stærk, at han så ud som en dreng på 15 år, mens Jeannie var lille og spinkel som hans moder og lige så stilfærdig og tilbageholdende som denne.

Nu hændte det sig, at François en morgen hilste på Madeleine, og da hun som sædvanlig havde givet ham et kys, sagde pigen: "De må ikke blive vred, men jeg synes, den dreng er for stor til at lade sig kysse som en lille pige."

"Synes du?" sagde Madeleine forbavset, "men så glemmer du, hvor gammel han er."

"Nej, jeg gør ikke," svarede pigen, "og jeg mener heller ikke, der var noget ondt i det, hvis han ikke var et hittebarn, jeg er kun tjenestepige, men jeg ville såmænd ikke kysse ham for aldrig det."

"Det er stygt, hvad du dér siger, Catherine, og især burde du ikke sige det, når den stakkels dreng hører på det."

"Lad hende kun sige det, og lad alle de andre kun sige det samme, jeg bryder mig ikke om det. Når jeg blot ikke er noget hittebarn for Dem, madam Blanchet, så er jeg godt fornøjet."

"Nej, hør en gang," udbrød pigen, "det er såmænd første gang, jeg hører ham sige så meget; du kan altså tale tre sammenhængende ord, François? Og jeg, som troede, du knap forstod, hvad man sagde til dig. Havde jeg vidst, at du hørte efter, så havde jeg såmænd ikke talt i din nærværelse; for jeg vil virkelig ikke fornærme dig, du er en rar, stille og venlig dreng; tænk nu ikke mere på det, og når jeg finder det underligt, at min madmoder kysser dig, så er det kun fordi jeg synes, du er for stor til det, og fordi det kæleri får en til at tro, du er dummere, end du virkelig er."

Og efter således at have gjort sin forseelse god igen, gik den tykke Catherine ind for at lave mellemmad og tænkte så ikke mere på den ting.

Men hittebarnet fulgte med Madeleine ud til vaskepladsen, satte sig hos hende og begyndte at tale med hende, sådan som kun han kunne det.

"Kan De huske, madam Blanchet," sagde han til hende. "Hvordan de en gang for lang tid siden lod mig sove i Deres uldne tørklæde?"

"Ja, min ven," svarede hun; "det var den allerførste gang, vi så hinanden."

"Var det første gang? Jeg var ikke sikker på det, jeg kunne ikke rigtig huske det; når jeg tænker tilbage på den tid, står det alt sammen som i en drøm for mig; hvor længe er det egentlig siden?"

"Lad mig se – det må være omtrent seks år siden, for Jeannie var den gang fjorten måneder."

"Så var jeg altså ikke så gammel, som han er nu. Tror De, når han første gang har været til alters, at han så kan huske alt det,

han nu oplever?"

"Ja, det kan jeg rigtignok," faldt Jeannie ind.

"Ja, Gud ved," svarede François smilende; "kan du f.eks. huske, hvad du foretog dig i går nøjagtig ved denne tid?"

Jeannie åbnede forbavset munden for at svare, men blev siddende med åben mund, idet han stirrede på ham, og derved blev det.

"Nå, og du, François?" sagde møllerkonen; "jeg er vis på, at du ved lige så lidt som han." Hun morede sig altid ved at høre dem snakke med hinanden.

"Jeg," sagde hittebarnet forlegent; "bi lidt, jeg kom netop i går her forbi – og så tænkte jeg på Dem, jeg tænkte på den dag, da De svøbte mig ind i Deres tørklæde."

"Tænk, at du kan huske så langt tilbage. Du har en god hukommelse; kan du også erindre, at du havde koldfeber?"

"Nej, det kan jeg ikke."

"Og at du bagefter bragte mit tøj op til huset, uden at jeg bad dig derom?"

"Nej, heller ikke!"

"Det har jeg aldrig glemt, det var det første, hvorpå jeg mærkede, at du havde et godt hjerte."

"Jeg har også et godt hjerte, moder, ikke sandt?" sagde Jeannie, idet han rakte sin moder et æble, han gnavede på.

"Ja, du er også en rar dreng, og alt det gode, du ser François gøre, det skal du også gøre, når du bliver større."

"Ja," udbrød barnet hurtigt, "i aften sætter jeg mig op på det gule føl og rider det ud i marken."

"Nå da," sagde François leende, "og så kryber du op i det store rønnebærtræ for at hente fuglereder ned; nej, det er nok bedst,

du venter lidt endnu, min ven. Men hør engang, madam Blanchet, der er en ting, jeg så gerne ville spørge om, men jeg ved ikke rigtig, om De vil svare mig."

"Nå, hvad er det, François?"

"Hvorfor tror de alle sammen, at det krænker mig at blive kaldt et hittebarn? Er der da noget ondt i at være et hittebarn?"

"Nej, det er der aldeles ikke; det er jo ikke din skyld."

"Hvis skyld er det da?"

"Egentlig er det de riges skyld."

"De riges? Hvordan det?"

"Du spørger om så meget på en gang, det skal jeg svare dig på en anden gang."

"Å, nej, nu straks, madam Blanchet."

"Jeg kan ikke rigtig forklare dig det, men sig mig, ved du, hvad det vil sige at være et hittebarn?"

"Ja, det vil sige, at man af sine forældre er blevet sat på fattighuset, fordi de ikke har råd til at føde og opdrage en."

"Det er rigtigt, du ser altså, at når der gives mennesker, der er så ulykkelige, at de ikke har råd til at opdrage deres børn, så er det de riges skyld, som ikke hjælper dem."

"Nå, ja, det er sandt," svarede hittebarnet tankefuldt. "Men der findes også gode rige folk – som De selv, madam Blanchet; det kommer kun an på at være så heldig at træffe dem."

6

Imidlertid gik hittebarnet grublende og drømmende omkring, og siden han havde lært at læse og havde været til alters, ville han finde ud af grundene til alting. Han spekulerede på, hvad Catherine havde sagt til madam Blanchet angående ham, men hvor meget han end tænkte, kunne han dog ikke begribe, hvorfor han nu, da han blev stor, ikke mere måtte kysse Madeleine. Han var den uskyldigste dreng af verden og havde ingen anelse om det, drenge i hans alder kun alt for let lærer på landet.

Hans sjæls store renhed kom simpelthen af, at han var blevet opdraget anderledes end de andre. Han havde ikke skammet sig over at være et hittebarn, men hans særegne stilling havde dog gjort ham noget forsagt, og skønt han ikke følte dette navn som en fornærmelse, kunne han ikke vænne sig til at bære et navn, der, det følte han godt, ligesom udskilte ham fra dem, han var sammen med. De fleste hittebørn føler sig næsten altid ydmygede ved deres skæbne, og man lader dem høre denne på en så ubarmhjertig måde, at deres naturlige selvfølelse lider under det. De lever med had i hjertet til dem, der har sat dem ind i verden, og uden kærlighed til dem, der har holdt liv i dem. Men François havde haft den lykke at møde Zabelle, der ikke mishandlede ham, men holdt af ham på sin måde, og senere at støde på Madeleine, der var mere barmhjertig end de fleste, og hvis anskuelser var mere menneskekærlige end de andres. Hun havde været en god og kærlig moder for ham, og når et hittebarn møder venlighed, bliver han let bedre end andre børn,

ligesom han ved at blive mishandlet og møder foragt, bliver slettere.

François havde heller ikke nogensinde rigtig moret sig eller været glad, uden når han var sammen med Madeleine, og i stedet for at søge de andre hyrdedrenges selskab og lege med dem, var han enten gået alene omkring eller havde hængt i skørterne på de to kvinder, som holdt af ham. Og især følte han sig vel i Madeleines selskab, lige så lykkelig, som Jeannie kunne være det, og han brød sig ikke mere om at løbe og lege med drengene, der meget tidligt behandlede ham som hittebarn; for han følte sig, når han var sammen med dem, egentlig altid uden at vide hvorfor, som en fremmed.

Således var han blevet femten år, uden at kende noget til slethed, uden at have forestilling om det onde, og uden at have haft et råt udtryk i sin mund, så lidt som hans øre havde opfattet det. Og dog havde dette barn fra den dag, da Catherine havde forbavset sig over, at Madeleine kyssede ham, haft forstand og dømmekraft nok til at holde sig tilbage og ikke udfordre sladderen ved at lade møllerkonen kysse sig. Det lod til, at han ikke tænkte på det, eller skammede sig ved at lade sig kæle for ligesom en pige, som Catherine havde sagt, men i virkeligheden var det slet ikke denne følelse, der påvirkede ham; den ville han slet ikke have brudt sig om, hvis han ikke ligesom havde gættet, at man kunne finde på at bebrejde hans kære plejemoder, at hun holdt for meget af ham; men hvad var der da at bebrejde hende? Han kunne ikke blive klog på dette, og da han ikke selv kunne udrede grunden, ville han spørge Madeleine. Han vidste blot, at han på grund af sin kærlighed og sit gode hjerte ville tåle alle bemærkninger i den anledning; for

han huskede godt og ikke mindst, at Madeleine i sin tid var blevet strengt irettesat og havde været lige ved at få prygl af sin mand, fordi hun var god imod ham.

Således sparede han hende ved sin klogskab for at blive spottet og udlet for hans skyld. Så underligt det lyder, forstod dette stakkels barn, at man kun i smug kunne holde af et hittebarn, og han ville hellere helt have givet afkald på Madeleines kærlighed end forvolde hende den mindste ubehagelighed.

Han passede sit arbejde samvittighedsfuldt, og efterhånden som han blev ældre, fik han mere at tage vare på, således at han var mindre sammen med Madeleine, han sørgede imidlertid ikke over dette; mens han arbejdede, sagde han til sig selv, at det var for hende, han arbejdede, og det var belønning nok for ham at få lov til at være sammen med Madeleine ved måltiderne. Når Jeannie om aftenen var faldet i søvn, gik Catherine også til ro, og François blev så siddende en times tid eller to hos Madeleine. Han læste for hende, eller de snakkede sammen, mens hun arbejdede. På landet læser man ikke hurtigt, og de havde nok i de to bøger, de ejede; fik de på en aften læst tre sider, var det store ting, og når så bogen var læst ud, var der gået så lang tid, siden de begyndte, at de ikke kunne huske ret meget af indholdet og derfor godt kunne begynde forfra igen. Desuden er der to måder at læse på, og de lærde folk, som tror, at de har slugt al verdens visdom, kan have godt af at få det at vide, de, som har tiden til deres rådighed og ejer mange bøger, sluger så mange som muligt og stopper derved deres hoved med så meget, at de til sidst hverken ved ud eller ind. De derimod, der hverken har tid eller mange bøger, bliver

dobbelt glade, når de træffer på noget, der er godt. De læser det om og om igen uden at trættes, og hver gang opdager de i det læste noget nyt, som de har overset, og som vækker nye tanker i dem; det er i grunden kun den samme tanke, men den bliver således vendt og drejet, således optaget og behandlet, at den, der nyder den, føler sig mere næret og forfrisket end de tusinder, der splitter deres indtryk ved at læse om alt muligt. Det, jeg her siger jer, har jeg fra præsten, som forstår sig på det.

Således levede disse to, tilfredse med de kundskaber, de kunne forskaffe sig; de nød dem i ro og mag, idet de hjalp hinanden med at forstå og elske det, der gør en god og retskaffen; de tilegnede sig således en ophøjet religion og en ophøjet livsanskuelse og kendte ingen større lykke end at føle sig velsindet mod alle mennesker og stemme overens i begreberne om, hvad der er godt og rigtigt.

7

Blanchet bekymrede sig nu ikke mere ret meget om, hvad der blev brugt i husholdningen; han havde én gang fastsat et bestemt beløb, som han hver måned gav sin kone til at holde hus for, og dette var så ringe som muligt. Uden at gøre ham vred kunne Madeleine fraskrive sig mange bekvemmeligheder for at hjælpe dem på egnen, der på en eller anden måde trængte – snart lidt brænde, en smule mad, snart lidt grøntsager, nogle æg eller noget linned. Kort sagt, hun hjalp andre, når hun kunne, og når hun manglede midler til det, udførte hun selve arbejdet for de fattige for at forekomme sygdom og lette deres anstrengelser. Hun var for sit eget vedkommende sparsommelig til det yderste, og da hun ikke ville have, at hendes egne skulle bøde for hendes godgørenhed, vænnede hun sig til næsten intet at spise selv; hun hvilede sjældent og sov så lidt som muligt. Hittebarnet så alt dette og fandt det ganske naturligt; ifølge sin natur og på grund af den opdragelse, han havde fået af Madeleine, nærede han de samme tilbøjeligheder og de samme forestillinger om, hvad der var pligt, som hun. Det eneste, der undertiden foruroligede ham, var, at møllerkonen undte sig så lidt hvile, og ofte bebrejdede han sig selv, at han spiste og sov så meget. Han ønskede, han kunne sy og spinde i stedet for hende om natten, og når han fik sin løn, som efterhånden var steget til tyve rigsdaler, blev han bedrøvet og nødte hende til at beholde dem, uden at mølleren fik det at vide.

"Hvis moder Zabelle ikke var død, så havde jeg givet hende dem. Men hvad skal jeg bruge penge til? Jeg trænger ikke til dem, da De holder mit tøj i orden og sørger for mig med træsko; giv dem hellere til dem, der har mindre end jeg. De arbejder såmænd allerede nok for de fattige; hvis De nu også vil give mig penge, må De anstrenge Dem endnu mere, og hvis De blev syg og døde ligesom Zabelle, hvad kunne det så nytte mig at have nogle penge på kistebunden; kunne jeg derved købe Dem tilbage, eller kunne De forhindre mig at kaste mig i floden?"

"Sådan noget må du ikke tænke på," sagde Madeleine, da han, som det undertiden hændte ham, kom tilbage til denne tanke. "At dræbe sig selv er ukristeligt; dersom jeg skulle dø, er det dig, der skal hjælpe og støtte Jeannie, så du ser, det er din pligt at overleve mig, du ville vel også nok tage dig af Jeannie?"

"Jo, så længe han var lille og trængte til min hjælp, men senere – men lad os ikke tale om det, madam Blanchet; i den henseende kan jeg ikke være nogen god kristen. Men anstreng Dem ikke så meget, hører De. De må ikke dø, hvis De vil have, at jeg skal leve."

"Vær du blot rolig, jeg har slet ingen lyst til at dø, jeg befinder mig godt, jeg er skabt til arbejde, og jeg er også stærkere nu, end jeg var i min ungdom."

"I Deres ungdom," udbrød François forbavset; "er De da ikke mere ung?" Han frygtede for, at hun skulle være i den alder, hvor man plejer at dø.

"Jeg tror næsten aldrig, jeg har haft tid til at være det," svarede Madeleine, idet hun smilede tvungent, som om hun gjorde gode miner til slet spil. "Nu er jeg femogtyve år, og det er

ikke så lidt for en kone af min legemsbygning; for jeg er ikke så kraftig som du, min dreng; desuden har jeg haft sorger, der har gjort mig gammel før tiden."

"Sorger, ak ja, det var i den tid, da Blanchet talte så strengt til Dem; jeg mærkede det godt; Gud tilgive mig, jeg er ellers ikke ond, men den dag, da han løftede sin hånd imod Dem som for at slå Dem – å, det var godt, han ikke gjorde det; for jeg havde, uden at nogen mærkede det, fået fat i en plejl og stod parat til at kaste mig over ham; men det er nu længe siden, jeg kan huske, jeg var et helt hoved mindre end han, og nu er han et hoved mindre end jeg. Nu siger han jo dog aldrig noget til Dem, og De er ikke mere ulykkelig, er De vel?"

"Nå, det tror du," sagde Madeleine lidt iltert, idet hun kom til at tænke på, at hun aldrig havde følt spor af kærlighed i hele sit ægteskab.

Men hun tog sig i det; sådan noget kom ikke hittebarnet ved, og hun burde ikke gøre et barn bekendt med den slags tanker.

"Jo, i grunden har du ret," sagde hun; "nu er jeg ikke mere ulykkelig; jeg lever, som jeg kan. Min mand er langt bedre mod mig nu, det går min søn godt, og jeg har ikke noget at klage over."

"Men jeg da, bliver jeg slet ikke regnet med?"

"Det går også dig godt, og det glæder mig."

"Gør jeg Dem da slet ikke nogen glæder på anden måde?"

"Jo vist, du opfører dig godt, du forstår dig på alt muligt, og jeg er fuldkommen fornøjet med dig."

"Og hvis jeg ikke var lykkelig, således som De har behandlet mig, så måtte jeg være et slet menneske, men hvis De tænkte som jeg, var der endnu noget, der måtte gøre Dem lykkelig."

"Hvad er det, jeg forstår det ikke rigtigt."

"Det er da let nok at forstå, madam Blanchet. Jeg føler tydeligt med mig selv, at selv om jeg tørstede og sultede, led kulde eller hede, ja, om jeg oven i købet skulle prygles halvt fordærvet hver dag, om jeg ikke havde andet end en stenbunke eller et tjørneknippe at hvile mig på – jeg ville ikke bryde mig om det – forstår De mig nu?"

"Jeg tror det, kære François, du ville finde dig i alt, når du blot havde fred med din Gud i dit hjerte."

"Ja, naturligvis, det forstår sig af sig selv, men det var nu ikke det, jeg mente."

"Ja, så ved jeg ikke, hvad det er, og jeg mærker, du er blevet langt klogere end jeg."

"Nej, det er jeg slet ikke, jeg mener blot, at jeg ville udholde alt, hvad et menneske her på Jorden kan udholde, og dog være tilfreds, når jeg blot vidste, at Madeleine Blanchet holdt af mig. Og det var derfor, jeg for et øjeblik siden sagde, at hvis De tænkte som jeg, så ville De sige: "Jeg er glad ved livet, blot fordi François holder så meget af mig."

"Du har i grunden ret, min egen, kære François," svarede Madeleine, "jeg ved ikke, hvordan det er, men undertiden er jeg ved at komme til at græde ved det, du siger til mig. Din kærlighed til mig er jo egentlig også noget af det bedste, jeg har her i livet, næst efter – nej, lad mig sige sammen med Jeannie. Da du er ældre, kan du også bedre forstå, hvad jeg siger til dig, og du kan også bedre udtrykke dine egne tanker. Du kan være vis på, at sammen med jer to keder jeg mig aldrig, og det er også det eneste, jeg beder Vorherre om, at vi må blive ved at leve sammen uden at skilles ad."

"Ja, det har De rigtignok ret i, jeg vil hellere lade mig hugge i stykker end forlade Dem. Hvem vil nogensinde holde af mig, sådan som De har gjort det? Hvem ville udsætte sig for brutal behandling for et stakkels hittebarns skyld, og hvem vil kalde ham sit barn, sin kære søn, som De; og det kalder De mig ofte, næsten altid. Og De siger endda ofte til mig, når vi er ene, "kald mig moder og ikke altid madam Blanchet", men jeg er bange for det, jeg tør ikke vænne mig til at bruge det ord; det kunne let undslippe mig i andres nærværelse."

"Ja, hvad gjorde så det?"

"Hvad det gjorde? Så ville De måske komme til at lide ondt derfor, og jeg vil ikke have, at De skal lide selv det mindste for min skyld. Jeg er ikke forfængelig, det er mig ligegyldigt, om andre får at vide, at De har hævet mig op til Dem fra et hittebarns stilling. For mig er det nok at vide, at jeg har en moder, hvis eget barn jeg er. Å, madam Blanchet," vedblev François og så bedrøvet på hende – for han havde i nogen tid været plaget af onde anelser – "De må ikke dø; hvis jeg mister Dem, har jeg ingen på Jorden til at holde af mig. Og jeg er sikker på, at De kommer i Paradis til den gode Gud, men jeg ved ikke, om jeg ville fortjene at komme der sammen med Dem."

I alt, hvad François sagde eller tænkte, lå der ligesom en forudfølelse af en eller anden stor ulykke – og nogen tid efter kom også ulykken over ham.

Han var nu blevet svend på møllen, han stod for hele bedriften; det var ham, der hentede kornet hos kunderne og bragte dem det igen som mel. Af den grund måtte han undertiden ud på lange udflugter, og han måtte ofte tage ind til

Blanchets elskerinde, som boede en mils vej fra møllen. Han holdt imidlertid ikke af at komme der, og han blev aldrig et eneste øjeblik i huset, når hans forretning var afsluttet.

På dette sted i historien holdt fortællersken inde. "Nu har jeg fortalt længe nok," sagde hun til sognefolkene, der hørte på hende. "Jeg er ikke mere så udholdende, som da jeg var femten år; nu synes jeg, at rebslageren der, som kender historien bedre end jeg, kunne fortsætte; nu kommer vi desuden til et sted, som jeg ikke mere erindrer så nøje."

"Å, jeg ved godt," lo rebslageren, "hvorfor jeres hukommelse er dårligere nu end i begyndelsen, det er blot, fordi det begynder at gå hittebarnet ilde nu, og det gør jer ondt; I har som alle gamle piger et rent kyllingehjerte, når det gælder kærlighedshistorier."

"Bliver det til en kærlighedshistorie," spurgte Sylvine Courtioux interesseret.

"Ja, tænkte jeg ikke nok," sagde rebslageren, "at jeg fik de unge piger i tale, så snart jeg nævnte det ord; men I må være tålmodige, der, hvor jeg nu skal begynde for at fortælle historien til ende er vi endnu ikke kommet til det, som I så gerne vil høre om. Hvor var det vi slap, moder Monique?"

"Det var ved Blanchets elskerinde."

"Rigtigt," sagde rebslageren. Nå, dette fruentimmer hed Sévère, skønt navnet kun dårlig passede på hende, da der slet ikke var noget strengt ved hende. Hun var udmærket til at narre de folk, som hun havde brug for; hun var egentlig ikke ond, for hun var altid sorgløs og i et brillant humør, men hun tænkte

ikke på andre end sig selv og brød sig pokker om, hvordan det gik andre, når hun blot selv kunne pynte sig og fjase med mandfolkene. Hun havde tidligere været i vælten der på egnen, og man sagde, hun havde kastet sit tørklæde på lovlig mange af egnens unge karle; hun var endnu meget smuk, indladende og livlig, og skønt noget for fyldig var hun frisk som et kirsebær. Hun lagde ikke videre mærke til hittebarnet, og når hun undertiden mødte ham på gården, sagde hun gerne en eller anden lidt grov spøg for at gøre nar af ham, uden egentlig at mene noget ondt, men mest fordi det morede hende at se ham blive rød i hovedet; for han rødmede som en ung jomfru, når dette fruentimmer talte til ham, og følte sig helt ilde tilpas over det. Han fandt hende fræk og syntes, hun var både grim og ondskabsfuld, skønt hun i grunden ikke var nogen af delene. Ondskaben kom i det mindste kun frem, når man modarbejdede hendes planer eller forstyrrede hendes selvtilfredshed; ja egentlig måtte man vel sige, at hun holdt lige så meget af at give som af at modtage; hun gjorde godt af forfængelighed, for sin egen skyld, og fordi det morede hende, når man takkede hende; men i hittebarnets øjne var hun kun en djævel, der var skyld i, at Madeleine havde så lidt at leve af og altid måtte arbejde over sine evner.

Nu var det imidlertid, at hittebarnet gik ind i sit syttende år, og madam Sévère fandt, han var en pokkers køn karl, han lignede ikke de andre bønderbørn, som i den alder er kluntede og klodsede uden at se ud af noget, og som først udvikler sig en 3-4 år senere. Han derimod var høj og velvoksen; hans hud var selv i høstens tid lys og klar, og hans krøllede brune hår lyste med en gylden glans. – "Er det ikke sådan, De vil have det,

moder Monique? Jeg taler selvfølgelig kun om håret og slet ikke om den unge kønne karl," fortalte den muntre rebslager.

"Hvad kommer det jer ved?" vrissede den gamle pige; "bliv I bare ved med historien."

"Ja, ja; han var altid fattigt klædt, François; men Madeleine Blanchet havde lært ham at holde af renlighed, og sådan som han så ud, var der noget ved ham, der var forskelligt fra de andre. Sévère blev lidt efter lidt klar på dette, og efterhånden blev det så tydeligt for hende, at hun begyndte på at forsøge på at tø ham lidt op, som hun kaldte det. Hun var ikke fordomsfuld, og når hun hørte nogen beklage, at han var et hittebarn, svarede hun: "Hittebørnene er netop altid smukke, fordi de er kommet til verden af bare kærlighed."

Men nu skal I høre, hvad hun fandt på for at få lov til at komme sammen med ham. På markedet i Saint-Denis fik hun Blanchet til at drikke mere, end han kunne tåle, og da hun så, at han ikke var i stand til at stå på benene, overlod hun til sine venner på stedet at få ham bragt til ro, og derpå sagde hun til François, som var kommet sammen med sin husbond for at drive kreaturer til markedet: "Hør, jeg lader min hoppe blive tilbage hos din husbond, for at han kan ride hjem på den i morgen tidlig, så kan du ride på hans og tage mig med op bag på, for at jeg kan komme hjem".

Det arrangement syntes François slet ikke om; han indvendte, at møllerens hoppe ikke var stærk nok til at bære to personer; han tilbød at skaffe Sévère hjem, hvis hun ville ride hans hest mens han selv tog Blanchets; han ville straks vende tilbage til mølleren med en anden hest og skulle nok sørge for at komme tidligt om morgenen til Saint-Denis-de-Jouchet; men

Sévère ikke så meget som hørte på ham og befalede ham blot at gøre, som hun sagde. François var bange for hende, for, da Blanchet kun så tingene som hun, kunne hun få ham fjernet fra møllen, hvis han gjorde hende imod, så meget mere som man var nær til St. Hansdag. Han tog hende da op bag på uden at ane, stakkels fyr, at det ikke var det bedste middel for ham til at undgå sin skæbne.

8

Da de begav sig på vej, var det begyndt at skumre, og da de passerede slusen ved Rochefolle-dammen, var det dyb nat. Månen var endnu ikke kommen op over skovene, og vejene, som der på egnen er gennemskåret af vandløb, var alt andet end gode. Og så sporede François da sin hoppe og kom rask fremad; for han kedede sig temmelig meget med Sévère, og længtes efter at komme hjem til Madeleine Blanchet.

Men Sévère, som ikke havde så travlt med at komme hjem, gav sig til at spille dame og fortælle, at hun var så bange, så at han måtte lade hesten gå i skridt, fordi den stolprede på sine ben og let kunne styrte.

"Å hvad," sagde François uden at bryde sig om hende, "det ville så være første gang, at den bad til den gode Gud; for", sagde han lunt, "uden just at tænke på selve den hellige dåb, så har jeg aldrig truffet en så ugudelig hoppe."

"Du er brillant," sagde Sévère, idet hun fniste, som om François havde sagt noget udmærket og ganske nyt.

"Nej, aldeles ikke," svarede hittebarnet, som tænkte at hun gjorde nar af ham.

"Hør, du vil da ikke trave ned ad bakke?"

"Å, bryd Dem ikke om det, vi kan meget godt trave."

Men denne trav nedad bakke tog aldeles vejret fra den fyldige Sévère og hindrede hende i at tale, hvad der ærgrede hende, da hun gjorde regning på at besnære den unge mand med sine ord; men hun ville ikke lade sig mærke med, at hun ikke længere var tilstrækkelig ung og smidig til at tåle det, og et langt stykke tav

hun derfor ganske stille. Da de var kommet til Kastanjeskoven, fandt hun på at sige: "François, kære François, du må standse; hoppen har tabt en sko."

"Selv om den har tabt en sko," sagde François, "så får det være, for jeg har hverken søm eller hammer til at lægge den under med igen."

"Men vi kan ikke lade skoen ligge, den koster penge; stå af og søg at finde den."

"Nej, ved De hvad, jeg kunne nok lede i timevis uden at finde den i alt det roderi; mine øjne er ikke lanterner."

"Jo, netop, François," sagde Sévère i en halvt drillende, halvt øm tone; "dine øjne glimrer som St. Hansorme."

"Nå, De kan altså se dem gennem hatten," svarede François, som var misfornøjet med disse formentlige drillerier.

"Jeg kan ikke se dem nu," sagde Sévère med et dybt suk, "men jeg har set dem tidligere."

"De har aldrig sagt dem noget," sagde det uskyldige hittebarn. "De kan godt lade dem være i fred; for de har aldrig gjort Dem nogen fortræd, og vil heller ikke gøre det."

"Jeg tror," faldt her præstens tjenestepige ind, "at De godt kan spare os for resten; det er ikke videre morsomt at få besked om alle de ækle påfund, som dette fruentimmer kom med for at overvinde den stakkels François."

"Vær blot ganske rolig, moder Monique," svarede rebslageren, "jeg skal springe alt unødvendigt over; jeg ved, at jeg taler til ungdommen og skal ikke sige et ord for meget."

"Vi var altså kommet til François' øjne, som Sévère ville se dybere i, end han ville tillade hende. "Hvor gammel er De,

François?" sagde hun til ham, idet hun sagde De til ham for at lade ham forstå, at hun ikke ville behandle ham som en dreng.

"Å, det ved jeg såmænd ikke rigtig," svarede hittebarnet, som nu begyndte at lugte lunten. "Jeg bryder mig ikke om at holde regnskab med min alder."

"Man siger, at De kun er sytten år," vedblev hun, "men jeg vædder på, at De er tyve, De er jo helt voksen og vil snart få skæg."

"Jeg er ligeglad," sagde François gabende.

"Nåda, De rider alt for hurtigt, min ven, jeg har tabt min pung."

"For pokker," sagde François, som endnu ikke forstod, hvor dreven hun var, "så må De stå af og søge efter den, det kunne ellers blive en gal historie."

Han steg af og hjalp hende med at komme ned; hun undlod ikke at støtte sig så meget som muligt til ham, og han fandt hende tungere end en tønde korn.

Hun lod, som om hun søgte efter sin pung, der lå i hendes lomme, og han gik en fem-seks skridt fra hende, holdende hoppen i tøjlen.

"Nå, hvorfor hjælper De mig ikke med at søge?" sagde hun.

"Jeg må da holde hoppen," svarede han, "den tænker kun på sit føl, og den skulle snart komme af sted, hvis jeg slap den."

Sévère ledte mellem hestens ben tæt op ad François, og deraf så han, at hun ikke havde tabt andet end forstanden. "Vi var ikke så langt fremme," sagde han, "da De skreg på Deres pengepung, så De kan da slet ikke finde den her."

"Så du tror måske, det er et påskud, din skælm?" svarede hun, idet hun ville trække ham i øret; "du er vist en lun broder."

Men François trak sig tilbage og ville ikke fjase med hende. "Nej, nej," sagde han, "hvis De har fundet Deres penge, lad os så komme af sted, for jeg har mere lyst til at sove end til at fjante."

"Lad os snakke lidt fortroligt sammen," sagde Sévère, da hun var kommet til sæde bag ved ham, "det forkorter vejen."

"Det trænger jeg ikke til," svarede hittebarnet; "jeg keder mig slet ikke."

"Det er det første elskværdige ord, du har sagt mig, François."

"Dersom det skal være elskværdigt, så er det såmænd ganske uforvarende, for jeg forstår mig ikke på sådan noget," sagde François.

Sévère begyndte at blive vred, men hun ville ikke endnu tro på sandheden. "Den dreng må jo være så dum som en okse," sagde hun til sig selv, "hvis jeg kunne få ham til at forvilde sig, kunne vi da få lejlighed til at være længere sammen."

Og så forsøgte hun at lede ham vild og at få ham til venstre, når han ville til højre; "De tager fejl af vejen," sagde hun; "det er første gang, at De er på disse steder; jeg kender dem bedre end De; lad derfor mig råde, min unge ven, ellers kommer vi til at tilbringe natten i skoven."

Men når François blot en eneste gang havde passeret en vej, kendte han den så godt, at han kunne finde sig tilrette der et helt år efter.

"Nej, nej," sagde han, "det er denne vej, og jeg er ikke fjollet; hoppen ved også god besked, og jeg har ikke lyst til at tilbringe natten med at ride rundt i skoven."

Således ankom han til ejendommen Dollins, hvor Sévère boede, med en forsinkelse af knap et kvarter og uden at have lånt mindste øre til hendes tilnærmelser. Da de var der, ville

hun holde ham tilbage, idet hun anførte at natten var alt for mørk, at vandet var steget, og vadestederne impassable, men hittebarnet brød sig fejl om alle disse farer, og ked af hendes dumme snak trykkede han hælene i hoppens side, red bort i galop uden at bekymre sig om resten og vendte hurtigt tilbage til møllen, hvor Madeleine Blanchet ventede ham, ængstelig ved at se ham forsinket så meget.

9

Hittebarnet fortalte ikke Madeleine noget om, hvordan Sévère havde lagt an på ham. Han ville ikke have vovet det, og han turde ikke selv tænke på det. Jeg siger slet ikke, at jeg ville have båret mig lige så klogt ad i et lignende tilfælde, men lidt klogskab skader jo ikke, og for resten fortæller jeg kun tingene, som de er. Denne unge knøs havde båret sig ad som en uskyldig ung pige.

Men ved at tænke over sagen om natten ophidsedes madam Sévère mod ham og fandt ud af, at han måske ikke var et tossehoved, men at han kun foragtede hende. Ved denne tanke steg galden op i hende, og ildevarslende hævntanker fo'r hende gennem hovedet.

Da derfor Blanchet næste morgen kom hjem endnu halvt beruset, fortalte hun ham, at hans møllerdreng var en lille nærgående fyr, at hun havde været nødt til at holde ham fra livet og tage ham ordentlig i skole, fordi han havde fået det indfald at gøre sig lækker for hende og ville kysse hende, da de om natten vendte hjem gennem skoven.

Der behøvedes ikke så meget for at gøre Blanchet tummelumsk i hovedet, men hun fandt ikke, han havde fået nok endnu, og hun begyndte så at gøre sig lystig over ham, fordi han lod sin egen karl blive hjemme for at more hans kone, mens han var borte.

På den måde fik hun gjort Blanchet skinsyg både på sin elskerinde og sin kone. Han greb sin knortekæp, trak hatten

ned over øjnene som lyseslukkeren på et vokslys og styrtede til møllen over hals og hoved.

Heldigvis traf han ikke hittebarnet; han havde været ude for at fælde og sælge et træ, som Blanchet havde købt af Blanchard i Guerin, og han skulle først komme tilbage om aftenen. Blanchet tænkte på at opsøge ham ved sit arbejde, men han frygtede, hvis han viste sin ærgrelse, at de unge møllersvende i Guerin skulle gøre sig lystige over ham og hans skinsyge, som ikke var rigtig passende efter al den forsømmelse og hån, han selv havde udvist mod sin kone.

Han tænkte på at afvente hans tilbagekomst, men han kedede sig ved at tilbringe resten af dagen hjemme, og det klammeri, som han ville søge med sin kone, kunne ikke udfylde hele tiden lige til aften; man kan ikke være vred i længden, når man er ganske ene om det.

Resultatet blev, at han nok ville have fundet sig i drillerierne og kedsommeligheder derover, hvis han kunne have givet hittebarnet en dragt prygl; men efterhånden som han gik, blev han afkølet; han tænkte over, at hittebarnet desværre ikke mere var et lille barn, og siden han var gammel nok til at få kærlighedsgriller, var han måske også i stand til at blive vred og bruge sine kræfter til forsvar. Alt det bevægede ham til at samle sig lidt ved at drikke sig en pægl uden at sige et ord, mens han spekulerede på, hvad han skulle sige til sin kone, og hvordan han skulle begynde og ende.

Han havde, da han trådte ind, i en barsk tone sagt til hende, at han havde noget at snakke med hende om, og hun stod nu foran ham på sin sædvanlige måde, bedrøvet, men ikke uden stolthed i sin holdning og uden at sige et ord. "Madeleine",

sagde han endelig; "jeg har en befaling at give dig, og hvis du var den kone, som du giver dig udseende af at være, så havde du ikke ventet, til jeg var nødt til at sige dig det."

Derefter standsede han ligesom for at trække vejret, men i virkeligheden skammede han sig blot over det, han var i færd med at sige hende; for dyden stod skrevet på hans kones pande som en bøn i en andagtsbog.

Madeleine hjalp ham ikke med at forklare sig; hun rørte sig ikke og afventede roligt, hvad der ville komme; hun tænkte, at han ville bebrejde hende en eller anden udgift og anede ikke, hvor han ville hen.

"Du lader, som du ikke forstår mig, Madeleine," fortsatte mølleren, "og sagen er dog klar nok. Det drejer sig om at skaffe denne hindring af vejen, og det jo før jo hellere; for jeg har nu mere end tilstrækkeligt af det."

"Skaffe hvad af vejen?" spurgte Madeleine forbavset.

"Hvad? Du tør nok ikke sige *hvem*."

"Du gode Gud, jeg forstår ikke et ord; tal tydeligt, hvis du vil have, jeg skal forstå dig."

"Du får mig til at gå ud af mit gode skind," skreg Blanchet, idet han brølede som en tyr. "Jeg siger dig, at dette hittebarn har været længe nok hos mig, og hvis han er her endnu i morgen tidlig, så skal jeg give ham ben at løbe på, eller han hellere vil under møllehjulene."

"Det er skændig tale og en skammelig plan, Blanchet," sagde Madeleine, der blev så bleg som sit hovedtøj. "Du ender med at ødelægge dine egne forhold, hvis du jager denne dreng bort. for du vil aldrig få hans mage til at arbejde og nøjes med lidt. Hvad

har da det stakkels barn gjort dig, at du så grusomt vil jage ham bort?"

"Han lader mig spille en idiots rolle, siger jeg dig, kone, og jeg vil ikke være til latter for hele landet. Han er herre i mit hus, og for det arbejde, han udfører, fortjener han at smage kniplen."

Der gik nogen tid, før Madeleine forstod, hvad hendes mand ville sige. Hun havde ingen idé om det, og hun fremsatte alle de gode grunde, hun blot kunne finde, for at berolige ham og forhindre ham i at holde fast ved sin fantastiske plan. Men det var kun spildt umage; han blev kun endnu mere rasende, og da han så, hvor hun blev bedrøvet ved tanken om at miste sin gode tjener François, så greb skinsygen ham, og han fortalte hende om det i så rå ord, at hun endelig forstod og gav sig til at græde af skamfuldhed, af stolthed og glødende vrede.

Men sagen blev værre endnu. Blanchet svor på, at hun var forelsket i dette fattighuslem, at han rødmede på hendes vegne, og hvis hun ikke satte sit hittebarn på porten uden tøven, så lovede han højt og helligt at dræbe ham og male ham så småt som korn.

Herpå svarede hun med højere stemme, end hun ellers plejede, at han vel havde magt til at jage hende hjemmefra, som han nu ville det, men ikke til at mishandle og fornærme sin hæderlige kone, og at hun ville beklage sig til den gode Gud og Paradisets hellige over en uretfærdighed, der bragte så megen sorg og ulykke over hende. Og således kom hun, revet med af sine egne ord og næsten mod sin vilje til at bebrejde ham hans slette opførsel og fortalte ham med god grund, at *når man er utilfreds med sig selv, søger man tit at trække andre ned i skarnet.*

Således blev det værre og værre, og da Blanchet så, at han havde uret, tog han sin tilflugt til vreden. Han truede med at lukke munden på Madeleine med en ørefigen, og han ville sikkert have gjort det, hvis ikke Jeannie, der havde hørt støjen, var gået imellem dem, uden at vide, hvad der gik for sig, men dog ganske bleg og forstyrret ved at høre dette skænderi. Blanchet ville have ham væk, hvorpå han begyndte at græde, hvad der gav Blanchet anledning til at sige, at han var slet opdraget, at han var en pjalt og en skrålhals, og at hans moder ingenting forstod. Så tog han mod til sig, fægtede omkring i luften med sin stok og bandede på, at han skulle slå hittebarnet ihjel, når han traf ham.

Da Madeleine så ham i den grad ophidset af raseri, gik hun frem imod ham med en sådan dristighed, at hun fuldstændig afvæbnede og overraskede ham, hun tog stokken fra ham og kastede den langt ud i floden. Derpå sagde hun uden at tøve et øjeblik: "Du skal ikke ødelægge dit liv ved at lytte til dine dårlige lidenskaber. Husk på, at en ulykke kommer snart, når man ikke er sig selv mægtig, og hvis du ikke har barmhjertighed mod andre, så tænk dog på dig selv og på de følger af en slet handling, som kan ramme et menneske. Allerede længe nok har du handlet ilde mod dig selv og kommer mere og mere på gale veje. I dag i det mindste vil jeg forhindre dig i en forbrydelse, som vil straffe sig både her og hisset. Du skal ikke dræbe nogen, men hellere gå hen, hvor du kommer fra, end søge at tage hævn for en fornærmelse, som man ikke har tilføjet dig. Gå din vej, det er mig, som befaler dig det i din egen interesse, og det er første gang i mit liv, at jeg giver dig en befaling. Du må høre på mig, fordi du ser, at jeg aldeles ikke derfor taber den agtelse, jeg

er dig skyldig. Jeg sværger dig ved min ære og tro, at i morgen skal hittebarnet ikke mere være her, og at du kan komme tilbage uden at risikere at træffe ham."

Derpå åbnede Madeleine døren for at få sin mand til at gå, og Blanchet, som var helt forvirret ved at se hende optræde på den maner, men som i grunden var tilfreds med at kunne gå sin vej efter at have opnået, hvad han ville uden at udsætte sit skind, satte hatten på sit sejrrige hoved og gik straks hen til Sévère. Der pralede han godt for hende og de andre med at have ladet sin kone og hittebarnet smage stokken, men da det var til at tage og føle på, stolede Sévère ikke på, at hans tilfredshed var ægte.

Da Madeleine var blevet alene, sendte hun Jeannie ud i marken med fårene og geden, og selv gik hun hen ved mølleslusen til en skjult krog, som vandløbet efterhånden havde ædt sig ind på, og hvor der var skudt så mange kviste og grene frem på de gamle træstubbe, at man ikke kunne ses på to skridts afstand; der gik hun ofte hen for at bede til den gode Gud, fordi hun ikke blev forstyrret der og kunne holde sig skjult bag de store, hviskende siv, som en vandhøne i sin rede af grønnende grene.

Der kastede hun sig på knæ for at bede; hun trængte til det og tænkte, det ville give hende kræfter, men hun kunne kun tænke på det stakkels hittebarn, hun nu skulle sende bort, som elskede hende så højt, og måske ville græmme sig til døde. Og så kunne hun da ikke sige noget til den gode Gud uden netop det, at hun var meget ulykkelig over at skulle miste sin eneste hjælp og skilles fra sit hittebarn. Hun græd og græd ustandseligt, så meget, at det var et mirakel, at hun overlevede det; hun følte

det, som skulle hun kvæles, og til sidst faldt hun sammen i græsset og lå der bevidstløs i mere end en time.

Da aftenen faldt på, forsøgte hun dog at komme op igen, og da hun hørte Jeannie samle sine dyr sammen, mens han sang af fuld hals, rejste hun sig, som hun kunne bedst og gik ind for at tilberede aftensmaden. Lidt efter hørte hun okserne komme hjem, som trak egen, der var købt af Blanchet, og Jeannie løb glædestrålende sin ven François i møde, som han var ked over ikke at have set hele dagen. Den stakkels lille Jeannie havde haft sorg, da han så sin fader se med onde øjne på hans kære moder, og han havde grædt ude på sin mark uden at kunne forstå, hvad der var i vejen; men barnesorg og morgenrøde er ikke af lang varighed, og han huskede ikke mere af det. Han tog François ved hånden, og springende som en lille agerhøne førte han ham hen til Madeleine.

Hittebarnet behøvede bare at se møllerkonen for at bemærke hendes røde øjne og blege ansigt.

"Min Gud", sagde han til sig selv, "der er sket en ulykke i huset." Og han begyndte også at blegne og skælve og betragte Madeleine, idet han ventede, at hun skulle tale til ham. Men hun lod ham tage plads og satte maden frem for ham uden at sige noget, og han kunne ikke få en eneste mundfuld ned. Jeannie var alene om at spise og snakke, og det bekymrede ham heller ikke, at hans moder fra tid til anden kyssede ham og opfordrede ham til at spise dygtigt.

Da han var blevet lagt til ro, og mens tjenestepigen gjorde værelset i orden, gik Madeleine ud og gav François tegn til at følge med. Hun gik ned over engen lige til kilden. Så samlede hun alt sit mod og sagde til François: "Mit barn, ulykken er over

os, og den gode Gud har slået os et grusomt slag. Du ser, hvorledes jeg lider; forsøg af venskab for mig at være stærkere end jeg; for hvis du ikke hjælper, ved jeg ikke, hvordan det skal gå."

François gættede intet, om end han gik ud fra, at ulykken skrev sig fra Blanchet.

"Hvad er det dog, De siger der," sagde han til Madeleine, idet han greb hendes hænder, som om hun havde været hans moder. "Hvor kan De tro, at jeg skulle mangle hjerte til at trøste og hjælpe Dem; er jeg ikke Deres tjener, så længe jeg lever? Er jeg ikke Deres søn, som vil arbejde for Dem, og som nu er stærk nok til at sørge for, at De intet kommer til at mangle. Lad Blanchet gøre, som han vil, lad ham sætte alt overstyr, siden det er hans lyst. Jeg skal ernære og klæde både Dem og den lille Jeannie. Hvis jeg må forlade Dem for en tid, så vil jeg tage plads, ikke langt herfra, for eksempel, så kan jeg træffe Dem hver dag og tilbringe søndagen hos Dem. Jeg er stærk nok til at arbejde og tjene så mange penge, De behøver. De er så fornuftig og bruger så lidt. Hør nu, De må ikke mere berøve Dem selv så meget til bedste for andre, så vil det gå meget bedre. Nå, nå madam Blanchet, min kære moder, vær blot rolig og græd ikke; for hvis De græder, tror jeg, jeg dør af sorg."

Men Madeleine så nu, at han intet gættede, og at hun måtte sige ham alt; hun befalede Gud sin sjæl og bestemte sig til at nævne den store sorg, som hun var tvunget til at gøre ham.

10

"Nej, François, min søn," sagde hun til ham, "det er ikke det, sagen drejer sig om. Min mand er endnu ikke ruineret, så vidt jeg ved besked med hans forhold; og hvis det kun var frygten for at komme til at lide mangel, skulle du ikke se mig så bedrøvet. Men siden jeg må sige dig, hvorfor jeg er syg om hjertet, så må du vide, at Blanchet er rasende på dig, og at han ikke længere vil tåle dig her i huset."

"Nå, er det det, der er i vejen," sagde François, idet han rejste sig. "Lad ham så bare slå mig ihjel med det samme, da jeg alligevel ikke kan leve efter et sådant slag; ja, lad ham kun gøre det af med mig; jeg har længe stået ham i vejen, og han stræber mig efter livet, det ved jeg godt. Men, hvor er han? Jeg vil gå til ham og sige: Fortæl mig, hvorfor De vil jage mig bort; måske kunne jeg dog svare noget på Deres slette grunde; og hvis De bliver vred over det, fordi – fordi – å, jeg ved ikke, hvad jeg siger Madeleine, nej – jeg ved det ikke; jeg forstår ikke, jeg kan ikke mere se klart; mit hjerte gør så ondt, og mit hoved er bristefærdigt, jeg tror, jeg dør eller går fra forstanden."

Og det stakkels hittebarn kastede sig ned på jorden og slog sig i hovedet med sine hænder, som den dag, da Zabelle havde villet føre ham til fattighuset.

Ved at se ham således, genvandt Madeleine hele sit mod; hun greb ham i hænderne, i armene, og rystede ham så stærkt, at hun tvang ham til at høre efter.

"Hvis du ikke har mere vilje og selvbeherskelse end et barn," sagde hun, "så fortjener du ikke det venskab, jeg har for dig, og

du vil få mig til at skamme mig over at have opdraget dig som min søn; rejs dig op; du er dog nu en ung mand, og det passer sig ikke for en mand at vælte sig omkring, som du gør. François, hør på mig, og sig mig, om du elsker mig så højt, at du vil betvinge din sorg og tilbringe en tid uden at se mig. Forstår du mit barn, jeg foreslår kun dette for min egen roligheds og æres skyld, og hvis jeg ikke gør det, vil min mand tilføje mig lidelser og forhånelser. Du bør derfor forlade mig i dag kun af hengivenhed, som jeg lige til nu har plejet dig af hengivenhed. for kærligheden viser sig på mange måder, alt efter tid og omstændigheder. Og du må gå straks, kære François, fordi jeg, for at hindre Blanchet i at udføre en eller anden vanvittig idé har lovet ham, at du skal være væk herfra i morgen tidlig. I morgen er det St. Hansdag, du må så fæste dig bort, ikke for tæt herved; for hvis vi var i stand til at ses ofte, så ville det blot bestyrke Blanchets forstyrrede forestillinger."

" Men hvad er der da med ham, Madeleine? Hvad beklager han sig over, og hvordan har jeg opført mig slet? Tror han da stadig, at De tager fra ham for at gøre mig godt? Det kan han da ikke, siden jeg for tiden hører til huset, jeg gør ikke mere end spise mig mæt, og jeg har aldrig bedraget ham så meget som for en avne. Måske tror han, at jeg har min løn for mig selv og mener, at det er for meget. Nu vel, lad mig så få lov at gå hen og forklare ham, at, siden min stakkels moder Zabelle døde, har jeg ikke villet modtage en eneste skilling – eller hvis De ikke vil have, jeg siger det – for i så tilfælde, at han vidste det, ville han vel lade Dem betale min løn tilbage, som De har brugt til de fattige – så vil jeg … så vil jeg stille ham et forslag for fremtiden. Jeg vil tilbyde at blive her i Deres tjeneste for ingenting; på den

måde ligger jeg ham da ikke til byrde, og han vil finde sig i, at jeg bliver hos Dem."

"Nej, nej, François," svarede Madeleine ivrigt, "det kan ikke lade sig gøre, og hvis du sagde sådan noget til ham, ville han blive så vred på os, at der kunne hænde os en ulykke."

"Men hvorfor dog?" sagde François; "hvad er da i vejen? Eller er det da blot for den fornøjelse at pine os, at han er så mistænksom?"

"Mit barn, spørg mig ikke om grunden til hans vrede mod dig; jeg kan ikke sige dig den. Jeg ville skamme mig for meget på hans vegne, og det er bedst for os alle, at du ikke prøver på at gætte den. Jeg kan kun forsikre dig, at du bedst opfylder din pligt imod mig ved at forlade os. Du er stor og stærk og kan undvære mig. Alle børn forlader deres moder for at arbejde, og mange kommer langt bort. Du må nu gøre som de andre, og jeg, jeg vil sørge, som alle mødre har gjort det, jeg vil græde, jeg vil tænke på dig, jeg vil bede Gud tidlig og silde at bevare dig for alt ondt."

"Ja, og De vil få en anden karl, der vil betjene Dem dårligt, som ikke vil tage sig af Deres søn eller se på Deres fordel, som måske vil hade Dem, fordi Blanchet vil befale ham ikke at høre på Dem, og som vil fortælle ham, hvad De gør af godt og vende det til det onde. Og De vil føle Dem ulykkelig, mens jeg ikke kan forsvare og trøste Dem; å, men De tror, at jeg intet mod har, fordi jeg er bedrøvet. De tror, jeg kun tænker på mig selv, og siger, jeg vil have fordel af at være et andet sted. Men jeg tænker ikke på mig selv i alt dette. Hvad har jeg at vinde eller at tabe? Jeg spørger ikke blot om, hvordan jeg skal komme over min sorg. Om jeg skal leve eller dø, det kommer an på Gud, og det

bryder jeg mig ikke om, hvis man hindrer mig i at anvende mit liv for Dem. Hvad der ængster mig mest, og som jeg ikke kan blive kvit, det er, at jeg ser ulykkerne komme over Dem. Nu bliver det Dem, der skal pines, og når man har fjernet mig fra Deres vej, så er det blot for lettere at kunne trampe på Deres ret."

"Når selve den gode Gud vil tillade dette, må vi andre bære de lidelser, vi ikke kan undgå. Frem for alt må man ikke forværre sin onde skæbne ved at kæmpe imod. Tænk på, at jeg er meget ulykkelig, og spørg dig selv, hvor meget mere jeg vil blive det, hvis jeg hører, at du er syg, er ked af livet og ikke vil lade dig trøste. Skulle noget bringe mig en smule trøst under mine sorger, vil det netop være at vide, at du befinder dig godt, og at du holder dit mod og din sundhed oppe af kærlighed til mig."

Denne sidste gode grund gjorde udslaget. Hittebarnet fandt sig i det og lovede hende på sine knæ, som man lover det i skriftestolen, at gøre alt, hvad han kunne, for standhaftigt at bære sin sorg.

"Ja," sagde han, idet han tørrede tårerne af sine øjne: "Så skal jeg rejse tidligt i morgen, og jeg siger Dem farvel med det samme, moder Madeleine! Farvel, måske for hele livet; for De taler ikke om, at jeg nogensinde skal gense dem og tale med Dem. Dersom De tror, at jeg aldrig skal opnå den lykke, så sig mig det ikke; for jeg ville tabe modet til at leve. Lad mig bevare håbet om en gang igen at møde Dem ved denne klare kilde, hvor jeg mødte Dem for første gang for elleve år siden. Fra den dag til nu har jeg kun haft glæder, og den lykke, som Gud og De har givet mig, skal jeg aldrig glemme; erindringen om den skal hjælpe mig fra i morgen af til at tage tiden og skæbnen, som det

kan falde. Jeg går bort med et knust hjerte og forpint af angst, når jeg tænker på, at De bliver så ulykkelig tilbage, og at jeg tager Deres bedste ven fra Dem ved at gå min vej, men De har sagt mig, at hvis jeg ikke forsøgte at trøste mig, ville De blive endnu mere fortvivlet. Jeg skal da trøste mig, som jeg kan bedst, idet jeg tænker på Dem, og jeg er alt for lykkelig over Deres kærlighed til at ville tabe den ved at vise mig fej. Farvel, madam Blanchet! Lad mig blive her lidt alene, jeg vil få det bedre, når jeg får grædt rigtig ud. Hvis en af mine tårer falder i kilden, vil De tænke på mig, når De kommer herned for at vaske. Jeg vil også plukke noget krusemynte og lægge i mit linned; for jeg vil straks pakke mit tøj, og når jeg mærker denne duft, vil jeg forestille mig, at jeg er her, og at jeg ser Dem. Farvel, farvel, min kære moder; jeg vil ikke vende tilbage til huset; jeg kunne jo nok kysse Jeannie uden at vække ham, men jeg føler, at jeg ikke har mod til det. De må kysse ham fra mig, beder jeg Dem om, og for at han ikke skal græde, må De sige til ham i morgen, at jeg snart kommer igen; så vil han, mens han venter på mig, lidt efter lidt glemme mig, og, mens tiden går, skal De tale til ham om hans stakkels François, så at han ikke skal glemme mig alt for meget. Giv mig Deres velsignelse, Madeleine, som De gjorde den dag ved min første altergang; giv mig den, for at jeg kan have Guds nåde."

Og det stakkels hittebarn kastede sig på knæ og bad Madeleine, hvis han nogensinde mod sin vilje havde fornærmet hende, at hun da ville tilgive ham.

Madeleine sagde, at hun intet havde at tilgive og at hun ville give ham sin velsignelse i håb om, at den måtte bringe så megen lykke, som om det var Guds selv.

"Og så," sagde François, "nu da jeg går bort for igen at blive et hittebarn og ikke har nogen, der vil elske mig, vil De så ikke nok kysse mig, som De dengang gjorde af hjertet ved min altergang? Jeg trænger til, at kunne mindes alt dette for at være sikker på, at De i deres hjerte bliver ved at betragte mig som Deres søn."

Madeleine kyssede da hittebarnet med den samme rene følelse, som da han var lille barn. Og dog, hvis verden havde set det, ville man have givet Blanchet ret i hans vrede, og man ville have talt ilde om denne hæderlige kvinde, der intet ondt tænkte derved, og i hvis handling selve den Hellige Jomfru ikke så nogen synd.

"Ja, jeg heller ikke," sagde præstens tjenestepige.

"Og jeg endnu mindre," svarede rebslageren, hvorpå han fortsatte:

Hun gik så hjem, hvor hun kun sov lidt om natten; hun hørte François komme tilbage og ordne sine sager i værelset ved siden af; og hun hørte ham også gå ud ved daggry. Hun lod sig ikke forstyrre af, at han ikke blev lidt længere, for ikke at forvandle hans tilkæmpede mod til svaghed, og da hun hørte ham gå over den lille bro, åbnede hun hurtigt sin dør lidt på klem for at se ham derude endnu en gang. Hun så ham standse og betragte vandløbet og møllen som for at sige farvel. Og derpå gik han hurtigt bort efter at have brækket en lille kvist af en af poplerne; den stak han i sin hat, som det er skik og brug, når man vil fæstes, for at vise, at man søger plads.

Blanchet kom til middag og mælede ikke et ord, indtil hans kone sagde til ham:

"Ja, nu kan du gå ud og fæste en anden møllerdreng, for François er rejst, og du har altså ingen karl."

"Det er godt, kone," svarede Blanchet, "jeg skal så gå ud og få fat i en anden, og du kan stole på, at ung bliver han ikke."

Det var al den tak, hun fik for sin underkastelse, og hun følte sig så ydmyget, at hun ikke kunne lade være at vise det.

"Blanchet," sagde hun, "nu har jeg rettet mig efter dig; jeg har sagt en brav knøs op, uden grund og til min store sorg, det vil jeg ikke skjule for dig; jeg forlanger ikke tak for det; men på den anden side giver jeg nu dig en befaling; det er – ikke at vise mig hån; for det fortjener jeg ikke."

Hun sagde dette på en måde, som Blanchet slet ikke kendte hos hende, og som gjorde virkning på ham.

"Nå, kone," sagde han, idet han gav hende hånden, "lad os nu slutte fred om det og ikke tænke mere på det. Måske har jeg brugt lidt for stærke ord, men det er, ser du, fordi jeg har mine grunde til ikke at stole på dette hittebarn. Det er Fanden, der sætter disse børn i verden, og han er altid efter dem. Når de er flinke på den ene måde, mangler de altid noget på den anden. Jeg ved godt, at jeg vanskeligt vil få en karl så flink til sit arbejde som han; men Fanden, som sørger for sine, havde indblæst ham letfærdighed, og jeg kender en kvinde, som har erfaret det."

"Det er ikke din kone, Blanchet," svarede Madeleine, "og det kan være, hun lyver. Og selv om hun talte sandt, var der ingen grund til at mistænke mig."

"Jeg mistænker heller ikke dig," sagde Blanchet og trak på skuldrene; "det var kun ham, det gjaldt, og nu han er borte, tænker jeg ikke mere på det. Har jeg sagt noget, der mishagede dig, så kan du tage det for spøg."

"Den slags spøg er ikke efter min smag," svarede Madeleine, "gem den, til dem, der bryder sig om den."

11

De første dage bar Madeleine Blanchet sin sorg ganske godt. Hun hørte af sin nye karl, som havde truffet François ved fæstekontoret, at han havde fået en plads til 60 rigsdaler om året hos en landbruger i retning af Aigurande, der havde en stor mølle og en del jord. Hun var glad ved at vide ham godt anbragt, og gjorde sit mest mulige for at gå til sit arbejde uden at klage. Men alligevel, savnet var stort, og hun led længe under en snigende feber, der lidt efter lidt medtog hende slemt, uden at nogen lagde mærke til det. François havde haft ret i, at, når han gik sin vej, tog han hendes bedste ven med sig. Hun kedede sig ved altid at være alene og ikke at have nogen at tale med. Så meget mere puslede hun om Jeannie, som i sandhed var en prægtig lille dreng og af karakter så from som et lam.

Men bortset fra, at han var alt for ung til at forstå alt det, hun havde kunnet tale med François om, så var han ikke så omhyggelig eller opmærksom overfor hende, som hittebarnet havde været. Jeannie elskede vel sin moder, og vel også mere end de fleste børn, fordi hun var en moder, som man ikke møder hver dag. Men han var ikke så optaget og interesseret af hende som François. Han fandt det ganske naturligt, at han skulle elskes og kærtegnes ømt; han nød det som et gode og regnede med det som sin ret. Mens hittebarnet aldrig glemte det mindste kærlighedsbevis og viste sig dobbelt taknemmelig ved sin opførsel, ved sin måde at tale til hende og betragte hende, ved sin rødme og sin gråd, når han var sammen med

hende, havde han bragt det til, at Madeleine glemte, at hun aldrig i sit ægteskab havde fundet hvile, kærlighed eller trøst.

Når hun faldt hen i sin ensomhed, måtte hun altid tænke på sin ulykke, og hun gennemlevede atter alle de sorger, som hendes unge ven og ledsager havde afvendt fra hende. Hun havde ikke mere nogen til at læse med sig, til at interessere sig for de fattige sammen med hende, til at bede med ud af samme varme hjerte, eller selv til at spøge stilfærdigt nu og da med godmodighed og munterhed. Alt, hvad hun så eller udførte, havde nu som et andet, dæmpet skær over sig og genkaldte for hende den tid, da hun havde haft denne gode ledsager, der var så stille og så venligt sindet. Hvor hun så gik, i sin vinhave, ved sine frugttræer eller i møllen, der var ikke en krog, så stor som en hånd, hvor hun ikke havde været tusinder af gange med dette barn hængende i sine skørter eller senere med sin modige hengivne tjener ved sin side. Det var, som hun havde tabt en søn med store evner og muligheder, til hvem hun satte sit håb, og selv om hun kunne elske den, der var levnet hende, så var der dog i hende ligesom en halvhed af utilfredsstillet kærlighed, der intet mål havde.

Hendes mand, der så, at hun skrantede, og som ynkedes over hendes sørgmodige og trætte udseende, frygtede, at hun skulle blive alvorligt syg, og han ville nødigt miste hende, fordi hun holdt hans sager i god orden og på sin side sparede det, som han forødede. Sévère ville ikke se ham i sin mølle, han følte nok, at det ville gå galt alt sammen, når Madeleine ikke mere holdt sammen på det, og mens han som sædvanlig gjorde hende bebrejdelser og beklagede sig over hendes mangel på omhu,

kunne han dog ikke vente at se sine interesser varetaget bedre af nogen anden.

Han fandt da på for at hjælpe hende at søge selskab for hende til opmuntring, og sagen kom nærmere til sin løsning, da den yngste af hans søstre, som på grund af hans onkels død var kommet under hans formynderskab, nu skulle anbringes. Han havde først tænkt på at lade hende bo hos Sévère, men hans slægtninge skammede ham ud for dette, og for resten sagde Sévère, da hun havde set, at den unge pige kun var 15 år og tilmed var meget smuk, at sådan en fin myndling ville hun ikke have, og at opdrage en så ung pige, måtte han se at få en anden til.

Blanchet så imidlertid sin fordel ved at tage sig af sin søster – for onklen, der havde opdraget hende, havde betænkt hende i sit testamente, og da han ikke ville betro omsorgen for hende til nogen af sine slægtninge, tog han hende hjem til sig selv og opfordrede sin kone til at tage sig af hende som en søster og hjælperske, at lære hende at arbejde, lade hende gå til hånde i husholdningen, men dog gøre det med et vist hensyn, så at hun ikke skulle få lyst til at gå andre steder hen.

Madeleine gik gerne ind på dette foreslåede familiearrangement. Mariette Blanchet faldt netop i hendes smag, fordi hun var smuk, hvad der havde mishaget Sévère. Hun mente, at god tænkemåde og et godt hjerte ofte slår følge med et smukt ansigt, og hun modtog den unge pige mere som en datter end som søster i håb om, at hun ville erstatte hende tabet af hendes stakkels François.

Under alt dette fandt den stakkels François sig i sin ulykke med så megen tålmodighed, som han nu kunne, og det var ikke

meget; for aldrig, syntes han, havde nogen før ham haft så tung en skæbne. Han begyndte med at blive syg, hvad der måske var en lykke for ham; for derved fik han først bevis for sit herskabs gode hjerte, idet de ikke lod ham bringe på sygehuset, men beholdt ham hjemme hos sig selv, hvor han blev godt passet. Denne møller lignede i ingen henseende unge Blanchet, og hans datter, der var en tredive år, og ikke endnu i selvstændig stilling, havde det bedste ry for sin milde og kærlige optræden.

Disse folk så for resten snart, at de, trods det indtrufne uheld, i hittebarnet havde gjort et lykkeligt fund. Han var så sund og stærk af legeme, at han kom ud over sin sygdom hurtigere end andre, og skønt han begyndte at arbejde, førend han helt var kommet sig, fik han dog ikke noget tilbagefald. Hans æresfølelse drev ham til at vinde den tabte tid ind og til at takke sit herskab på denne måde for deres godhed. Men dog mærkede han næsten i 2 måneder følgerne af sin sygdom, og når han begyndte at arbejde om morgenen, var han så mør i kroppen, som om han var faldet ned fra mønningen af et hus. Men lidt efter lidt kom blodet i gang igen, og han tog sig vel i agt for at fortælle, hvor meget det kneb for ham med at begynde igen. Man blev snart så tilfreds med ham, at man overlod ham ordningen af meget, der egentlig lå udenfor hans virkekreds. Man var fornøjet over, at han forstod at læse og skrive, og man lod ham føre regnskab, hvad man ikke selv var inde i, en mangel, som ofte havde bragt nogen forvirring i møllens forretninger. Til sidst fandt han sig nogenlunde i sin ulykke. Og da han meget fornuftigt ikke havde omtalt, han var et hittebarn, var der ingen, der holdt sig op over hans oprindelse. Men hverken den gode behandling, arbejdet eller sygdom

kunne få ham til at glemme Madeleine, den kære mølle i Cormouer, hans lille Jeannie og kirkegården, hvor Zabelle lå begravet. Hans hjerte var altid langt borte, og om søndagen gjorde han intet andet end tænke på alt dette, hvad der ikke just styrkede ham efter alle ugens anstrengelser. Han var så langt borte fra sit gamle hjemsted, mere end seks mil, at han aldrig hørte noget derfra. Han tænkte først, han ville vænne sig til det, men uroen nagede ham, og han fandt så på midler til mindst to gange om året at få at vide, hvordan Madeleine levede: Han gik til torvs, idet han spejdede efter et eller andet bekendtskab fra det gamle sted, og når han havde fundet en bekendt, gik han løs på hele verden uden betænkning, idet han meget kløgtigt begyndte med dem, han mindst brød sig om, for at ende med Madeleine, der mest interesserede ham, og på denne måde fik han da lidt at vide om hende og sin familie.

Men nu er det blevet sent, mine venner, og jeg er lige ved at falde i søvn over min egen historie. På gensyn i morgen, hvis De bryder Dem om det, skal jeg fortælle Dem resten. Godnat, mine herskaber."

Rebslageren gik så hjem for at sove, og mejeribestyreren tændte sin lygte for at følge moder Monique hjem til præstegården; for hun var noget til års og så ikke godt nok til at gå alene.

12

Dagen efter samledes vi alle på gården, og rebslageren begyndte så igen på sin fortælling.

"I omtrent tre år blev François på landet ved Aigurande i nærheden af Villechiron på en smuk mølle ved navn Haut Champault, eller Frechampault, for på den egn ligesom hos os er Champault et meget udbredt navn. – Jeg har været der et par gange, og det er en god og smuk egn. Bønderne der er rigere, de bor bedre og er bedre klædte. Man driver mere handel, og skønt jorden er mager, bærer den dog mere. Terrænet er dog mere gennemskåret og veksler med klipper og bjergstrømme, men det er både smukt og tiltalende. Træerne er udmærket smukke, og under bladhanget danser to bække af sted klare som kildevæld. Møllerne er meget større der end hos os, og den, hvor François tjente, var en af de største og bedste. En vinterdag sagde hans husbond, Jean Vertaud til ham:

"François, du er både mit tyende og min ven, og jeg har noget at tale med dig om og beder dig høre opmærksomt på: Vi har jo nu kendt hinanden, du og jeg, i nogen tid, og når jeg har haft gode indtægter, når min mølle er gået frem, og jeg er blevet foretrukket frem for mine konkurrenter, når jeg, sandt at sige, står mig så godt, som jeg gør, så vil jeg ikke lægge skjul på, at jeg skylder dig det. Du har tjent mig, ikke som et tyende, men som en ven og slægtning; du har taget dig af mine interesser, som det var dine egne. Du har bestyret min bedrift, som jeg aldrig selv ville have kunnet det, og du har i alle retninger vist, at du havde mere kundskab og forståelse end jeg selv. Vorherre

har ikke gjort mig mistænksom af naturen, og jeg ville ofte være blevet taget ved næsen, hvis du havde halvt så godt tilsyn med alle disse mennesker og forhold. De personer, som misbrugte min godhed, har skreget op, og du har altid dristigt lagt ryggen til, hvad der mere end én gang har udsat dig for farer, som du dog altid har undgået ved dristighed og snildhed. Du holder af orden, men er ikke gerrig. Du lader dig ikke overrumple, sådan som jeg desværre gør det, og dog vil du, ligesom jeg, gerne hjælpe din næste. Overfor dem, som virkelig led nød, har du altid været den første til at råde mig til at hjælpe. Og du er lærd af en landbruger at være; du har ideer og tænker over tingene. Og du finder på mange ting, der altid lykkes for dig, og i det hele taget falder alt, hvad du lægger hånd på, godt ud. Se, derfor er jeg meget tilfreds med dig, og jeg ville gerne på min side vise mig taknemmelig. Sig mig nu ganske ligefrem, om der ikke er noget, du kunne ønske af mig; for jeg vil da ikke nægte dig det."

"Jeg ved ikke, hvorfor De spørger mig om det," svarede François. "Det ser ud, som om jeg havde syntes misfornøjet med Dem, og det er ikke tilfældet; det beder jeg Dem være vis på."

"Misfornøjet, det siger jeg ikke. Men du ser da ofte ud som om du ikke følte dig rigtig lykkelig. Du er altid så stille af dig, at man skulle tro, du havde en eller anden sorg."

"Er det det, De laster mig for, husbond? Men deri kan jeg ikke føje Dem; for jeg holder hverken af flasken eller af dansen; jeg kommer aldrig på kroen eller til forsamlinger. Sange og ammestuesnak morer mig ikke; jeg bryder mig ikke om noget, som kan tage mig bort fra min pligt."

"Og det fortjener du den største agtelse for, min ven, og jeg skal såmænd ikke lade dig det høre. Når jeg her taler om det, er det kun, fordi jeg bilder mig ind, at du må have en eller anden bekymring. Måske finder du, at der fordres for meget af dig her, at du arbejder for meget til bedste for andre, og at der ikke vil komme noget ud af det for dig selv."

"Det har de uret i at tro, husbond. Jeg er så godt lønnet, som jeg kan ønske, og jeg ville næppe på noget andet sted have fået så stor en løn som her; oven i købet har De jo selv fastsat den uden nogen tilskyndelse fra min side, De har lagt på hvert år, og forrige St. Hans gav De mig hundrede rigsdaler, hvad der er en stor udgift for Dem; hvis det skulle være Dem for meget, skal jeg gerne give afkald på dem, det forsikrer jeg Dem."

13

"Nej, nej, François, vi forstår slet ikke hinanden," svarede Jean Vertaud; "og jeg ved ikke, hvordan jeg skal tage dig. Dum er du virkelig ikke, og jeg tænkte, jeg tilstrækkelig havde lagt dig ordene i munden; men siden du trykker dig, skal jeg hjælpe dig på gled. Sig mig, har du ikke tilbøjelighed for en eller anden ung pige her på egnen?"

" Nej, husbond," svarede hittebarnet ligefremt.

"Er det sandt?"

"Det giver jeg Dem mit ord på."

"Og der er ingen, som du kunne tænke dig at holde af, hvis du havde midler til at forsørge hende?"

"Jeg vil ikke gifte mig."

"Hvad er nu det for en idé! Du er alt for ung til at tale sådan; nå, og grunden?"

"Grunden," sagde François; "bryder De Dem om at høre den, husbond?"

"Ja, det kunne nok være, for jeg har interesse for dig."

"Ja, så skal jeg sige Dem den; jeg har ingen grund til at skjule den. Jeg har aldrig kendt hverken fader eller moder og – der er en ting, jeg aldrig har omtalt for dem; jeg var ganske vist ikke nødt til at gøre det, men hvis De havde spurgt mig, ville jeg ikke have sagt en usandhed. Jeg er et hittebarn, jeg er kommet fra asylet."

"Hvad for noget," udbrød Jean Vertaud, en smule bestyrtet ved denne oplysning; "det ville jeg aldrig have troet."

"Hvorfor ikke det? – De svarer ikke, nå, så skal jeg svare for Dem. Det er fordi, De ser, at jeg er et ordentligt menneske, og det er De forbavset over, at et hittebarn kan være. Så *er* der altså noget om, at verden ikke har tillid til hittebørn, og at den har noget imod dem. Det er ikke retfærdigt, det er ikke rigtig menneskeligt. Men det er nu en gang således, og så er man nødt til at finde sig i det, siden de bedste ikke er undtagelser, og siden De også –"

"Nej, nej," sagde Jean Vertaud, idet han betænkte sig; for han var en retfærdig mand og forlangte ikke bedre end at tilbagekalde en slet tanke – "jeg vil ikke være i strid med retfærdigheden, og hvis jeg et øjeblik har glemt mig selv, så må du tilgive mig, det er allerede forbi. Du mener altså, at du ikke kan gifte dig, fordi du er født som et hittebarn?"

"Det er ikke derfor, husbond; jeg er slet ikke bange for ikke at blive gift. Kvinderne har så mange underlige ideer, og der er de kvinder, der har så godt et hjerte, at det, at jeg er et hittebarn måske ville være en grund mere til at holde af mig."

"Ja, det er sandt," sagde Jean Vertaud. "Kvinderne er dog bedre end vi! – og" – fortsatte han smilende, "en smuk knøs som du, der strutter af ungdom, og som hverken mangler forstand eller krop, kan nok give en kvinde lyst til at vise sig barmhjertig. Men lad os nu høre din grund!"

"Ser De," sagde François, "jeg er blevet taget ud af asylet og opfødt af en kvinde, som jeg aldrig har kendt. Ved hendes død kom jeg til en anden, der tog mig til sig for at få den smule penge, som regeringen giver folk af min slags, men hun var god imod mig, og da jeg havde den sorg at miste hende, ville jeg aldrig have trøstet mig, hvis ikke en anden kvinde var kommet

mig til hjælp; hun var endnu den bedste af de tre, og jeg har endnu så megen kærlighed til hende, at jeg ikke vil leve for nogen anden end hende. Jeg har dog forladt hende, og måske vil jeg aldrig gense hende, for hun er velstillet, og det kan være, hun aldrig vil komme til at trænge til mig. Men det kan også være, at hendes mand, som man har sagt mig, har været syg siden efteråret, og som har haft mange udgifter, man ikke har rede på, at han med det første dør og efterlader hende mere gæld end formue. Hvis det skulle hænde, så vil jeg ikke skjule for Dem, husbond, at så vil jeg vende tilbage til den egn, hvor hun er, og så vil jeg ikke tænke på noget som helst andet end på at hjælpe hende, hende og hendes søn, og prøve på ved mit arbejde at forhindre ulykken i helt at knuse dem; det er derfor, jeg ikke vil tage mod nogen ansættelse, der kan holde mig tilbage andetsteds. Jeg er fæstet hos Dem et år, men hvis jeg giftede mig, ville jeg være bundet for hele livet; det ville også være alt for mange pligter for mig på en gang. Hvis jeg havde kone og barn, er det ikke sikkert, at jeg kunne tjene brødet til to husholdninger. Det er heller ikke sikkert, at jeg, selv om jeg, hvad jeg anser for umuligt, skulle finde en kvinde med lidt til bedste, ville have ret til at tage fra mit eget for at give til en anden. Som en følge deraf vil jeg blive ved at være ungkarl. Jeg er ung, og tiden falder mig ikke lang endnu, men selv om jeg skulle blive forelsket, ville jeg gøre alt for at slå det ud af hovedet, for der eksisterer ikke andre kvinder for mig, forstår De, end én eneste og det er min kære moder Madeleine, som ikke brød sig om, at jeg var hittebarn, men som har opdraget mig, som jeg var hendes eget barn."

"Det, du der fortæller mig, giver mig endnu mere agtelse for dig," svarede Jean Vertaud. "Intet er så grimt som mangel på taknemmelighed og intet så smukt som at erindre modtagne velgerninger. Jeg havde nok et eller andet godt råd at give dig for at vise dig, at du godt kunne gifte dig med en ung pige, der ville tænke lige så kønt som du selv, og som ville hjælpe med at støtte den gamle, men af visse grunde må jeg betænke mig, og jeg vil først tale om det med andre."

Man behøver ikke at være meget opfindsom for at gætte, at Jean Vertaud med sit gode hjerte og sunde omdømme havde tænkt sig et giftermål mellem sin datter og François. Hun var ikke ilde, hans datter, og selv om hun var noget ældre end François, havde hun dalere nok til at udligne den forskel. Hun var eneste datter, og det var et udmærket parti. Men indtil nu havde hun sat sig i hovedet, at hun ikke ville gifte sig, hvad faderen var meget imod. Men da han i nogen tid havde set, at hun gjorde en hel del stads af François, havde han spurgt hende ud derom, men da hun var meget tilbageholdende, havde han haft lidt vanskelighed med at komme på det rene med hendes følelser. Endelig havde hun uden at sige nej eller ja samtykket i, at hendes fader måtte berøre ægteskabsspørgsmålet overfor François, og hun ventede nu på besked, en smule mere angst, end hun selv ville indrømme.

Jean Vertaud havde nok ønsket at kunne bringe hende et bedre svar, fordi han håbede at kunne få hende anbragt, og dernæst fordi han ikke kunne ønske en bedre svigersøn end François. Foruden det venskab, han nærede for ham, så han ganske klart, at denne knøs, så fattig han end var kommet til ham, var guld værd i en familie ved sin forstand, sin hurtighed

til alt arbejde, kort sagt ved hele sin optræden. Det, at han var et hittebarn, ærgrede nok datteren lidt. Hun var selv lidt stolt, men hun havde hurtigt taget sit parti, og hun fik mere smag for det, da hun hørte, at François ikke regnede meget med kærligheden. Kvinderne skal tages gennem modstand, og hvis François havde villet opspinde noget for at bringe manglen ved sin fødsel i forglemmelse, så kunne han ikke have båret sig finere ad end ved at vise afsmag for ægteskabet.

Således gik det til at Jean Vertauds datter den dag blev forelsket i François, hvad hun ikke før havde været.

"Er der ikke andet i vejen," sagde hun til sin fader. "Han tror måske, at vi hverken har hjerte eller midler til at hjælpe en gammel kvinde og anbringe hendes søn? Han har vist ikke rigtig forstået, hvad du fortalte ham; for havde han vidst, at det drejede sig om at indtræde i vor familie, ville han sikkert ikke have pint sig med det spørgsmål."

Og om aftenen ved aftenlæsningen sagde Jeannette Vertaud til François: "Jeg synes godt om Dem, François, men jeg synes endnu bedre om Dem, efter at min fader har fortalt mig om den store hengivenhed, De nærer for den kvinde, som har opdraget Dem, og for hvem De vil arbejde hele Deres liv. Det viser, at De har følelse – og det er noget, man må sætte pris på. Jeg ville gerne lære den kvinde at kende for ved lejlighed at kunne hjælpe hende, fordi De holder så meget af hende; det må da være en god kvinde, siden De er hende så hengiven."

"Ja, det er det," sagde François, som glædede sig over at tale om Madeleine, "det er en kone, som kun tænker smukt; som tænker ligesom I andre her i huset gør det."

Denne ytring glædede Jean Vertauds datter, og da hun troede sig sikker på sin sag, sagde hun:

"Jeg ville ønske, at hun, hvis hun blev ulykkelig, som De er bange for – at hun så kunne komme og bo hos os. Jeg skulle hjælpe Dem med at pleje hende, for hun er vel ikke mere ung? Er hun ikke – svagelig?"

"Svagelig? Nej," svarede François; "hun er ikke så gammel, at hun kan være svagelig af alderdom."

"Er hun da ung endnu?" sagde Jeannette Vertaud, som begyndte at spidse øren.

"Å nej, det er hun ikke," svarede François ganske ligefremt. "Jeg erindrer ikke, hvor gammel hun kan være nu. For mig var hun som min moder, og jeg så ikke på hendes alder."

"Har hun været pæn?" spurgte Jeannette efter at have betænkt sig et øjeblik på at stille dette spørgsmål.

"Pæn?" sagde François en smule forbavset. "De mener, om hun var smuk. For mig er hun tilstrækkelig smuk, som hun er, sandt at sige, så har jeg aldrig tænkt på det. Hvad har det med min kærlighed at gøre? Om hun så havde været så grim som den Onde selv, jeg havde ikke lagt mærke til det."

"Nå, men De kan da sige omtrent, hvor gammel hun er?"

"Ja – vent lidt, hendes dreng var 5 år yngre end jeg. Men – hun er ikke så gammel, dog er hun heller ikke ganske ung, hun er omtrent som –"

"Som mig," sagde Jeannette, idet hun tvang sig til at smile lidt, "i så fald vil der, hvis hun bliver enke, ikke være tid for hende til at gifte sig igen, vel?"

"Det kommer an på," svarede François. "Hvis hendes mand ikke spiser alting op, men efterlader hende noget, vil hun ikke

mangle friere. Der er unge knøse nok, som for at få penge ville ægte deres ældgamle tante lige så gerne som deres niece."

"Men De har ikke agtelse for dem, der gifter sig for pengenes skyld?"

"Nej, det er ikke efter mit ho'de," svarede François.

Hvor enfoldigt af hjerte hittebarnet end var, havde han dog forstand nok til at begribe, hvad man ønskede af ham, og hvad han sagde her, havde han ikke sagt uden dybere betydning. Men Jeannette optog det ikke således. Hun troede ikke, at det var møntet på hende, og hun blev blot endnu mere forelsket i ham. Hun havde været meget ombejlet uden at bryde sig om nogen særlig; den første, der fandt nåde for hendes øjne, var den, der vendte hende ryggen, sådan er nu kvinderne en gang skabt.

François så godt de følgende dage, at hun var bedrøvet; hun spiste næsten ingenting, og når hun troede, han ikke lagde mærke til det, havde hun stedse øjnene fæstet på ham. Dette bedrøvede ham. Han havde al agtelse for denne gode pige, og han så nok, at han ved at spille ligegyldig kun gjorde hende endnu mere forelsket, men han havde nu engang ikke tanke for hende, og hvis han havde taget hende, havde det været af beregning og af pligt, men ikke af hengivenhed.

Det bragte ham til at forstå, at han næppe havde lang tid til at blive hos Jean Vertaud i, fordi denne affære tidligere eller senere måtte ende med vrede eller bedrøvelse. Men på denne tid hændte der ham en meget underlig ting, som nær havde forandret alle hans planer.

14

En morgen kom sognepræsten i Aigurande for at bese Jean Vertauds mølle, og han blev lidt inde i boligen, indtil han kunne træffe François i en krog af haven, og nu blev hans ansigtsudtryk meget hemmelighedsfuldt. Han spurgte François, om han virkelig var François, kaldet "*la Fraise*", et navn, som man ville have givet ham i det borgerlige liv, da han var blevet indskrevet som hittebarn, og det var sket på grund af et mærke, han bar på venstre arm. Præsten spurgte ham også nøje ud om hans alder, om navnet på den kvinde, der havde ammet ham, de steder, han havde opholdt sig på, og endelig om alt, hvad han ellers kunne oplyse om sin fødsel og sit liv.

François fandt sine papirer frem, og præsten syntes at være meget tilfreds. "Hør nu," sagde han, "du må i morgen eller endnu i aften komme hen i præstegården, og pas på, at man ikke får noget at vide om, hvad jeg fortæller dig; for det er mig forbudt at udbrede det, og det er mig en samvittighedssag at overholde det."

Da François var kommet hen i præstegården, lukkede præsten omhyggeligt dørene til værelset, tog fire små stykker papir frem af sit chatol og sagde: "François la Fraise! Her er fire tusind francs, som din moder sender dig. Det er mig forbudt for tiden at sige dig hende navn, i hvilken egn hun bor, såvel som om hun er levende eller død. Det er en religiøs følelse, der har bragt hende til at tænke på dig, og det ser ud til, at hun altid har villet dette, da hun har forstået at finde dig, skønt hun lever langt herfra. Hun har vidst, at der var en god bund i dig, og hun

giver dig da her noget til at nedsætte dig for, på den betingelse, at du fra nu af i seks måneder ikke taler til nogen om denne gave undtagen netop til den kvinde, du vil ægte; her er gaven. Hun pålægger mig at tale med dig om, hvorledes pengene skal anbringes og beder mig at låne dig mit navn, for at sagen skal blive holdt hemmelig. Jeg vil desangående gøre, som du ønsker; men det er pålagt mig kun at udlevere dig pengene imod dit ord på intet at sige og intet at foretage dig, som kan bringe hemmeligheden ud. Man ved, at man kan stole på dit løfte; vil du give mig det?"

François lovede det højtideligt og overlod pengene til sognepræsten, idet han bad ham gøre dem frugtbringende, som han syntes; for han vidste, at præsten var en brav mand, og det er med dem, som med kvinderne; enten er de lutter godhed eller lutter lavhed.

Hittebarnet kom hjem mere bedrøvet end glad. Han tænkte på sin moder, og han ville gerne have givet hende de fire tusind francs for at se hende og kysse hende. Men han sagde også til sig selv, at hun måske var gået bort, og at hendes gave var en af disse dispositioner, som man træffer, når man ligger på sit yderste; og det gjorde ham endnu mere trist, at han var afskåret fra at bære sorg for hende og at lade læse messer over hende. Om hun nu var død eller levende, så bad han til den gode Gud for hende, at han skulle tilgive hende at hun havde givet sit barn fra sig, som hendes barn tilgav hende det af hele sit hjerte, idet han også bad Gud tilgive ham hans egne fejl.

Han forsøgte vel at lade som ingenting, men i mere end fjorten dage var han ved måltiderne aldeles hensunken i drømmerier, og familien Vertaud undrede sig meget over dette.

"Denne dreng fortæller os ikke alle sine tanker," sagde mølleren, "det er kærlighed, han har i hjertet, kan I tro!"

"Måske er det mig, han tænker på," tænkte datteren, "og han er for fintfølende til at gå til bekendelse; han frygter for, at man skal tro, han er mere bedåret af mine penge end af mig selv, og alt, hvad han foretager sig, er kun for at forhindre nogen i at gætte hans bekymring." Hun satte sig derfor for, at hun ville besejre hans forlegenhed, og hun gjorde sig på en meget tækkelig måde så yndig for ham, både i ord og blikke, at han virkelig blev opmuntret af det midt i sin elendighed.

Og undertiden sagde han til sig selv, at han var rig nok til at hjælpe Madeleine, hvis det skulle gå galt, og at han godt kunne gifte sig med en pige, som ikke forlangte, han skulle have penge. Han var ikke indtaget i nogen anden kvinde, men han kunne godt se Jeannette Vertauds gode egenskaber, og han ville nødig vise sig hjerteløs ved slet ikke at svare til hendes forventninger. Til andre tider pinte hendes sorg ham, så han fik lyst til at trøste hende.

Men en skønne dag traf han på en rejse til Crevant, i forretningsanliggender for sin husbond, på en vejopsynsmand, der boede ad Presles til, og denne fortalte ham, at Blanchet var død, og han tilføjede, at der var stor uorden i hans affærer, og man ikke vidste, om der blev noget til enken eller ej.

François havde ingen grund til at elske eller begræde Blanchet. Og mens hans gode hjerte ved efterretning om hans tidligere principals død, bragte tårer i hans øjne og bøjede hans hoved, så tænkte han først og fremmest på Madeleine; nu græd hun sikkert over ham, idet hun tilgav ham alt og nu huskede hun kun, at han var fader til hendes barn. Og Madeleines sorger

fandt genlyd i hans eget hjerte og fik ham til at græde for hendes skyld.

Han havde mest lyst til at sætte sig til hest straks og begive sig til hende, men han mente ved eftertanke, at han først måtte bede sin husbond om tilladelse.

15

"Husbond," sagde han til Jean Vertaud, "jeg må rejse bort for et stykke tid, kortere eller længere, det kan jeg ikke sige. Jeg har forretninger ved min gamle hjemstavn, og jeg beder Dem indstændigt om at lade mig rejse i al venskabelighed. Thi for at sige sandheden, hvis De nægter mig tilladelsen, så kan jeg ikke føje mig efter Deres ønske, og så må jeg rejse imod Deres vilje. Undskyld, at jeg siger Dem det rent ud. Hvis De bliver vred på mig, vil det gøre mig meget ondt, og det er derfor, jeg beder Dem om, som gengæld for de tjenester, jeg har kunnet vise dem, ikke at tage mig det ilde op, men bære over med den fejl, jeg nu gør ved at forlade min tjeneste. Måske kan jeg komme igen efter en uges forløb, hvis man ikke har brug for mig, men måske jeg først kommer igen sent på året eller – måske slet ikke; jeg vil ikke narre Dem. Imidlertid skal jeg gøre alt muligt for ved lejlighed at komme og give Dem en håndsrækning, hvis der skulle være noget, De ikke kan ordne uden mig. Og førend jeg rejser, skal jeg nok finde Dem en god arbejder, der kan erstatte mig. Skulle det være nødvendigt at give noget for at overtale ham, skal jeg gerne overlade Dem, hvad De skylder mig i løn siden sidste St. Hans. Sådan kan sagen ordnes uden tab for Dem, og til sidst beder jeg Dem række mig Deres hånd, det vil bringe mig lykke og lette mig lidt den sorg, det gør mig at sige Dem farvel."

Jean Vertaud vidste nok, at hittebarnet ikke havde let ved at slå sig til tåls; når han ville noget, ville han det til gavns, og ingen magt kunne så få ham fra det.

"Stil dig tilfreds, min ven," sagde han, idet han rakte ham hånden; "jeg ville lyve, hvis jeg sagde, at det er mig ligegyldigt. Men hellere end at have noget udstående med dig, indrømmer jeg dig alt."

François anvendte hele den følgende dag til at finde en afløser for sig på møllen, og han traf på er rigtig flink og dygtig mand, der netop var hjemsendt fra tjeneste i hæren og nu var glad ved at få et godt betalt arbejde hos en god arbejdsgiver; for Jean Vertaud havde et godt navn på sig som sådan, og havde aldrig gjort uret mod nogen.

Førend han begav sig på vejen, som han havde tænkt sig, den følgende dag ved daggry, ville François sige farvel til Jeannette Vertaud, da de skulle spise til aften. Hun sad ude ved ladeporten og sagde, at hun havde hovedpine og ikke ville have noget at spise. Han kunne se, at hun havde grædt, og han blev bedrøvet over det. Han vidste ikke, hvordan han skulle bære sig ad med at takke hende for hendes gode hjerte og med at sige hende, hvor meget pris han satte på hende. Han satte sig ved siden af hende på en elletue, som lå der, og han gjorde sit bedste for at tale til hende, men uden at finde et eneste stakkels ord.

Så tog hun, så godt som uden at se på ham, sit lommetørklæde op for øjnene. Han løftede sin hånd som for at gribe hendes og sætte mod i hende, men blev holdt tilbage ved den tanke, at han ikke med god samvittighed kunne sige hende, hvad hun helst ville høre. Og da den stakkels Jeannette så, at han sad dér ganske roligt, skammede hun sig over sin sorg, rejste sig ganske stille uden at vise nogen fortrydelse, og gik bort ind i laden for at græde over sin skæbne.

Der blev hun en lille stund i den tanke, at han måske nok ville komme og bestemme sig til at give hende et godt ord, men han stod imod og gik ind for at spise til aften, helt sørgmodig og uden at sige et ord.

Det ville være forkert at sige, at han ikke havde følt noget for hende, da han så hende græde. Det havde stukket ham lidt i hjertet, og han tænkte på, at han godt kunne være blevet lykkelig med en ung pige, der havde så godt lov på sig, som havde tilbøjelighed for ham, og som det sikkert slet ikke ville være så ubehageligt at holde af. Men han tog sig i agt for alle disse ideer, idet han tænkte på Madeleine, der nu kunne trænge til en ven, til et godt råd og til en tjener; hun som, da han endnu var et stakkels hjælpeløst barn, der var nedbrudt af feber, havde lidt mere, arbejdet mere og tålt mere hån for hans skyld end nogen i hele verden.

"Nå," sagde han til sig selv om morgenen, da han vågnede før daggry, "der er altså ikke tale om kærlighed, lykke og rolighed for dig, du ville gerne glemme, at du er et hittebarn, og du ville nok skrive de svundne dage i glemmebogen, som så mange andre, der tager den gode tid på vejen uden at se tilbage. Ja, Madeleine Blanchet er i din tanke og hun siger til dig: "Tag dig i agt for at glemme, og tænk på, hvad jeg har gjort for dig." Fremad da, og Gud hjælpe dig, Jeannette, til at finde en mere ædelmodig elsker end din faders tjener!"

Således løb tankerne igennem han hoved, idet han gik forbi hendes vinduer, der elskede ham, og hvis det havde været på en passende årstid, ville han have stukket en gren eller en blomst ind ad ruden til hende som et farvel, men det var dagen efter Helligtrekongersdag; jorden var dækket med sne, og der var

ikke et blad på en gren, ja, ikke en gang en stakkels beskeden viol i græsset.

Han tænkte på at binde den bønne, han den foregående dag havde vundet ved at skære i kagen, ind i et hjørne af sit lommetørklæde og at sætte lommetørklædet fast i skodderne til Jeannettes værelse for at vise hende, at han ville have taget hende til sin dronning i legen, hvis hun havde villet vise sig ved aftensmåltidet.

"En bønne er ikke store ting," sagde han til sig selv; "det er et lille tegn på høflighed og venskab, som skal undskylde, at jeg ikke fik sagt farvel."

Men i sig selv hørte han ligesom en stemme, der frarådede ham at bringe dette offer og viste ham, at en mand ikke skal handle som disse unge piger, der nok ønsker, at man skal elske dem, tænke på dem og beklage dem, selv om de aldeles ikke bryder sig om en.

"Nej, nej, François," sagde han, idet han stak sit tørklæde i lommen og fordoblede sine skridt: "Man skal ville det man vil, og ikke være bange for at blive glemt, når man selv er bestemt på at glemme."

Og af den grund gik han hastigt fremad, og han var ikke to bøsseskud fra Jean Vertauds mølle, da han så Madeleine for sig i tankerne og indbildte sig at høre en svag stemme, der kaldte ham til hjælp. Og denne drøm førte ham videre, og han troede allerede at se det store rønnebærtræ, kilden, Blanchets eng, slusen, den lille bro og Jeannie løbende ham i møde; og der var ikke en tanke om Jeannette Vertaud mere i hans sind. Der var intet, der holdt ham tilbage i hans bluse og hindrede ham i at sætte i fuldt løb.

Han gik så hurtigt, at han ikke følte kulden og hverken tænkte på at drikke, spise eller hvile, førend han, ved at bøje af fra hovedvejen ad en genvej til Presles, kom til korset ved Plessys.

Da han var der, lagde han sig på knæ og omfavnede korsets træ med hele en god kristens kærlighed, som når man træffer en god gammel ven. Derpå gav han sig til at stige ned ad højden, der danner som en vej, men den er som en vidtstrakt mark, og den er vist den skønneste i verden. Der er fri, vid udsigt, og den klare himmel overalt, og på sine steder er den så stejlt nedgående, at man ved vintertid godt kunne rutsje af sted i galop med sin oksekærre ned ad den og måske få en god dukkert i floden dernede, hvis tilstedeværelse man ikke aner.

François, som var ligeglad, tog mere end en gang sine træsko af og nåede den lille bro uden kolbøtter. Han havde nu Montipouret på sin venstre hånd og han hilste på det gamle klokketårn, der er som en god ven for hele verden; for det er altid det første, der viser sig for dem, der kommer til egnen, og som hjælper dem at finde vej, hvis de er faret vild.

Hvad angår vejene, vil jeg ikke sige noget ondt om dem; de er så smukke at se på i deres friske, grønne dragt, men man må være forsigtige i den varme årstid, for der er nogle af dem, hvor solen slet ikke kan trænge igennem og det er alligevel de mest forræderiske, for de kan let føre en til Rom, når man bilder sig ind at være på vej til Angibault. Heldigvis er det gode klokketårn i Montipouret ikke karrig med at vise sig, og der er ikke et udhug, hvor det ikke stikker sin lyse kalot i vejret for at fortælle en, om man nu går i øst eller vest.

Men hittebarnet behøvede ikke at holde udkig for at finde vej. Han kendte så godt alle slugterne, de lukkede smådale og de åbne steder; krattet, hvor man skulle sætte rævesaksene, lige til hegnene og gærderne, alt var det kendt vej for ham, og han kunne i den mørkeste nat have fundet den korteste vej, så let som duen under himlen piler af sted gennem luften.

Det var omtrent middag, da han skimtede taget af møllen ved Cormouer gennem de afbladede grene, og han blev så glad ved at se en let blålig røgsky stige til vejrs over huset; så var det da ikke helt overladt til musene.

Han gik ad vejen udenom engen for at komme hurtigere af sted, hvorfor han ikke kom forbi bækken, men da træerne og buskene var uden blade, så han vandet glimte i solen, da det som alt rindende vand aldrig fryser til. Men tæt inde ved møllen var til gengæld alt frossent og han måtte bruge al sin behændighed for at løbe hen over stenene og skråningen ned til bækken. Han så, at det gamle møllehjul nu var helt sort af alder og væde, med de store istapper hængende i skovlene, så spidse som nåle.

Men der manglede mange træer i omegnen af huset, og stedet var meget forandret. Afdøde Blanchets gæld havde sat sine bedrøvelige spor, og på mange steder så man stubbene af de gamle elletræer, der var blevet fældet for nylig; de var røde af de opstemmede safter, som om de med deres blod havde betalt deres tilværelse. Huset syntes dårligt holdt udvendig; der var store huller i taget, og bageovnen var halvt faldet sammen på grund af den stærke frost.

Men hvad der var det bedrøveligste, var, at der ikke i hele bygningen rørte sig det mindste liv af levende væsener, hverken

af dyr eller mennesker. Kun en hund med grå pels og store sort-hvide skjolder, en af den slags stakkels hyrdehunde af den tarveligste køterrace fo'r bjæffende frem mod hittebarnet, men den beroligede sig straks og sneg sig logrende hen til hans fødder.

"Nå, Labriche, det var da godt, du kendte mig; jeg havde nær ikke kendt dig, så gammel og mager, du er blevet, du er jo helt hvidhåret, dit skind."

François blev ved at kæle for hunden, fordi han var så betaget af bevægelse; det var som om han ville vinde tid, før han gik ind i huset. Han havde skyndt sig sådan lige til sidste øjeblik, og nu var han bange, fordi han indbildte sig, at han ikke mere skulle se Madeleine, at hun var rejst bort eller død i stedet for sin mand, at man havde givet ham forkert besked, da man fortalte ham om Blanchets død; han var i det hele taget et bytte for alle de drømmerier, der griber en, når man står overfor opfyldelsen af et af sine største ønsker.

16

François løftede til sidst klinken på døren, og hvem så han foran sig i stedet for Madeleine? En nydelig ung pige, frisk som en forårsvind og munter som en sisken, og på den mest indtagende måde spurgte hun ham: "Hvad ønsker De, min herre?" François så ikke længe på hende, hvor smuk hun end var at se til, men lod hurtigt sine øjne løbe rundt i værelset for at søge møllerkonen. Det eneste, han lagde mærke til, var, at sengeomhænget var trukket til for hendes seng, og at hun, det følte han, lå derinde. Han glemte helt at svare den smukke, unge pige, som var den afdøde møllers yngste søster, Mariette Blanchet. Han gik lige hen til den gule seng og trak stille gardinerne til side uden at spørge om noget, og dér så han Madeleine Blanchet ligge, i dyb søvn, men ganske bleg og udtæret af feber. Han blev ved med at betragte hende uden at gøre en bevægelse eller sige et ord, og trods sin sorg over at finde hende syg, trods al frygt for at finde hende døende, var han dog lykkelig over at stå overfor hende og at kunne sige til sig selv: "Men jeg ser dog Madeleine."

Mariette Blanchet trak ham imidlertid sagte bort fra sengen, trak igen gardinerne for, og idet hun gav ham tegn til at følge hende hen til ildstedet, sagde hun: "Men hør nu, unge herre, hvem er De og hvad vil De? Jeg kender Dem ikke, og De er ikke herfra. Hvad er egentlig Deres ærinde?"

Men François overhørte aldeles hendes spørgsmål og i stedet for at svare hende, spurgte han løs på sin side: "Hvor længe

madam Blanchet havde været syg? Om det var farligt, og om man passede hende godt?"

Mariette svarede, at hun havde været syg lige siden sin mands død på grund af anstrengelserne ved at pleje og passe ham; man havde endnu ikke tilkaldt læge; men man ville jo gøre det, hvis hun blev dårligere; med hensyn til at pleje hende godt, så var det hende selv, der passede Madeleine, og hun havde ikke skånet sig, som det kun var hendes pligt.

Denne ytring fik hittebarnet til at se på hende med andre øjne, og han behøvede nu ikke at spørge om hendes navn; for han vidste, at Blanchet, da han rejste bort, for Madeleines skyld havde taget sin søster i huset, og han opdagede nu i denne unge, blomstrende piges træk en ret tydelig lighed med den afdøde møllers frastødende fysiognomi. Man træffer ofte på sådanne fine ansigter, som, uden at man kan sige hvorfor, genkalder en et stygt. Og mens Mariette var lige så nydelig, som hendes broder havde været frastødende, fandtes der hos hende et vist familiepræg, som ikke var til at tage fejl af. Kun havde den afdøde haft et vrantent og afvisende udtryk, mens Mariette snarere gjorde indtryk af at tage sig tingene let uden at ærgre sig, og mere så ud som en, der ikke er bange for noget end som en, der ønsker at gøre sig frygtet.

Så meget er vist, at François, efter det ydre at dømme, ikke havde megen fortrøstning med hensyn til den hjælp, Madeleine kunne få af den unge pige. Hendes hovedtøj var stadseligt, med pynteligt læg og smukt sat op; hendes hår, som hun bar efter håndværker-mode, blankt og velplejet anbragt i sirlige bukler, og både hendes hænder og tørklæde var hvidere, end det måske stemte med en god sygeplejerske. Endelig var hun ganske ung

og så ikke ud til at kunne hjælpe sig selv, lidt udmajet og fejende som hun var, end sige, at hun skulle kunne tænke dag og nat på en anden.

Alt dette gjorde, at François uden at spørge mere, satte sig hen ved kaminen, bestemt på ikke at rejse derfra, førend han var på det rene med, om hans kære Madeleines sygdom ville vende sig til det gode eller tage et farligere forløb.

Og Mariette var meget forbavset over at se ham lade som ingenting og tage plads ved ildstedet, som om han var hjemme. Han sad og stirrede på gløderne, og da han ikke syntes oplagt til at tale, havde hun ikke mere mod til at spørge videre, hvem han var, og hvad han egentlig ville.

Men i dette øjeblik kom Catherine ind, der i omkring 20 år havde tjent i huset, og uden at bemærke ham, gik hun hen til Madeleines seng, puslede omhyggeligt om hende og gik hen til ildstedet for at se, hvordan Mariette passede sin gryde. Hele hendes måde at være på viste hendes omsorg for Madeleine, og François, som med et ryk forstod dette, fik pludselig lyst til at sige hende goddag, men –

"Men," sagde præstens tjenestepige, idet hun afbrød rebslageren, "De bruger dér et ord, som ikke passer. Et "ryk", det vil ikke sige et øjeblik, et minut."

"Men jeg siger jer," svarede rebslageren, "at et øjeblik betyder ikke noget, og at et minut er alt for lang tid til at en tanke i den kan fare os gennem hovedet. Jeg ved ikke, hvor mange millioner ting man kunne tænke på i løbet af et minut. For tydeligt at kunne se og forstå, at nu kommer det, dertil behøver man kun et "ryk" af tid; jeg kunne såmænd sige et lille ryk, hvis I hellere vil have det."

"Men et *ryk* af tid, det er ikke et godt udtryk," sagde den gamle sprogrenserske.

"Et ryk af tid! Generer det udtryk Dem, moder Monique? Må jeg spørge, om ikke alting sker i ryk? Solen, som ved dens opgang springer frem i et hav af ild, og jeres øjne, som klapper til, når I ser på den, sker det ikke i et ryk, og er det samme ikke tilfældet med blodet, som ruller i vore årer, kirkeuret, som kløver tiden for os, stykke for stykke som sigten melet; jeres rosenkrans tæller I i ryk og hjertet slår i ryk, når I er bange for, at præsten skal komme for sent, regnen, der falder dråbe for dråbe, ja, selve jorden, der, efter hvad man siger, drejer rundt som et møllehjul, alt bevæger sig i ryk. I mærker ikke noget til det; jeg heller ikke, det er fordi maskinen er godt smurt, men der må dog være et stød, et ryk, når vi kan snurre sådan en tur rundt på fireogtyve timer. Og derfor siger vi også *en tur på den tid* for at udtrykke en vis tid. Jeg siger nu et ryk, og det vil jeg blive ved at sige. Nå, afbryd mig nu ikke mere, medmindre I selv vil tage ordet."

"Å nej, nej, jeres maskine er alt for godt smurt," svarede den gamle; "lad jeres tunge kun komme med endnu et lille ryk!"

17

Jeg sagde altså, at François havde lyst til at sige goddag til den tykke Catherine og give sig til kende for hende; men da han på samme tid som ved det omtalte *ryk* også havde lyst til at græde, skammede han sig over at bære sig så dumt ad, og derfor løftede han ikke engang hovedet i vejret. Men Catherine, som bøjede sig ned over gløderne, bemærkede nu hans ben og trak sig ganske forskrækket tilbage.

"Men hvad er dog det for en?" sagde hun til Mariette, idet hun trak sig hen i en krog af værelset; "hvor kommer den fyr fra?"

"Ja, spørg mig om det," svarede pigen, "det ved jeg virkelig ikke, jeg har aldrig set ham; han er kommet ind her i huset, som det var en gæstgivergård uden hverken at sige goddag eller godaften. Han spurgte om, hvordan min svigerinde havde det, som om han var en slægtning eller en arving; og nu sidder han dér ved ilden, som du ser; tal du til ham, jeg skøtter ikke om det. Måske er han ikke rigtig i hovedet."

"Hvad for noget, tror du, han er svaghovedet, jeg synes dog ikke at han ser så slem ud, men han sidder jo rigtignok sådan at man skulle tro, han ville skjule sit ansigt."

"Men, hvis han nu har noget ondt i sinde?"

"Vær bare ikke bange, Mariette; jeg skal nok holde ham fra livet. Hvis han bliver ubehagelig, kaster jeg ham en spand kogende vand over benene og ildrageren i hovedet."

Mens de snakkede sådan, tænkte François på Madeleine. "Denne stakkels kvinde, som altid har måttet tåle skænd og hån fra sin mands side, ligger nu syg der, fordi hun har hjulpet ham

og slidt for ham lige til hans død; og så denne unge pige, som, efter hvad jeg hører, er den afdødes søster og kæledægge og som ikke viser overdreven iver for sine pligter, er hendes eneste plejerske. Hvis hun har strengt sig an for at pleje svigerinden, og hvis hun har grædt over hende, så er der i hvert fald ikke meget spor af det, for hendes øjne er så rene og klare som solen."

Han kunne ikke lade være at betragte hende under sin hat; for han havde endnu aldrig set en så frisk og munter ung pige. Men selv om synet af hende påvirkede ham lidt, satte hun dog ikke hans hjerte i bevægelse.

"Lad gå," sagde Catherine, som stadig hviskede med Mariette, "jeg skal tale til ham, vi må have besked om, hvad det er han vil."

"Tal pænt til ham," sagde Mariette; "du må ikke gøre ham vred; husk, vi er alene hjemme, Jeannie er måske langt borte og kan ikke høre os skrige."

"Jeannie!" udbrød François, som af alt det, hun snakkede løs om, kun hørte navnet på sin gamle ven. "Hvor er han da, Jeannie, jeg ser ham jo ikke, er han blevet stor, køn, stærk?"

"Se, se, han spørger måske kun sådan," tænkte Catherine, "fordi han har onde hensigter. Hvem kan dog denne mand være? Jeg kender hverken hans stemme eller hans skikkelse; men nu vil jeg være på det rene med, hvem han er og se hans ansigt."

Og da hun ikke var bange for nogen ting, måske ikke for Djævlen selv, eftersom hun var stærk som en karl og modig som en soldat, gik hun helt hen til ham, bestemt på med det gode eller det onde at få hatten af ham for at se, om han var et vilddyr

eller en kristen karl. Hun gik altså frem mod hittebarnet for at angribe ham, uden at ane, hvem han var. Hun var nemlig af den slags, der tænker mere på fremtiden end på fortiden, og hun havde derfor for længst glemt hittebarnet, der desuden på sin side var meget forandret til det bedre, ja, så smuk af skikkelse at hun kunne have betragtet ham tre gange uden at genkende ham. Men just som hun skulle til at gå løs på ham og tale ham ordentlig til, vågnede Madeleine og kaldte på Catherine, idet hun med næsten uhørlig stemme sagde, at hun tørstede.

François rejste sig så hurtigt, at han ville have stået ved hendes side før nogen anden, hvis ikke frygten for at forvolde hende alt for megen sindsbevægelse havde holdt ham tilbage. Han nøjedes med hurtigt at række havresuppen til Catherine, som tog den og skyndte sig at give den til Madeleine, idet hun i øjeblikket glemte alt andet for kun at beskæftige sig med den syge.

Mariette kom nu også til og løftede hende op i sine arme for at hjælpe hende at drikke, og det var ikke noget vanskeligt arbejde; for Madeleine var blevet så svag og medtaget, at det var en ynk at se.

"Hvordan har du det, kære?" sagde Mariette til hende.

"Godt, godt, min ven," svarede Madeleine med en stemme som en døende. Hun beklagede sig aldrig for ikke at bedrøve andre.

"Men," sagde hun, idet hun så hen på hittebarnet; "det er ikke Jeannie, som står der; drømmer jeg, eller – hvem er det – mit barn, der står der tæt ved skorstenen?"

Og Catherine svarede:

"Det ved vi ikke, madam Madeleine; han taler ikke, og han bærer sig ad, som om han var tosset."

Og hittebarnet gjorde en lille bevægelse, idet han så hen på Madeleine; han var stadig bange for at overraske hende for pludseligt, skønt han brændte af længsel efter at tale med hende. Catherine så atter på ham i dette øjeblik, men hun kendte ham slet ikke, og da hun tænkte, Madeleine var bange, sagde hun: "Bryd Dem bare ikke om det, madam Madeleine, jeg var netop i færd med at få ham ud, da De kaldte på mig."

"Lad ham ikke gå," sagde Madeleine med lidt stærkere stemme, idet hun trak sit gardin lidt mere fra; "for jeg kender ham nok, og Gud ske lov, han er kommet for at se til mig. Kom nærmere, kom min søn; jeg har hver dag bedt den gode Gud om at jeg kunne komme til at give dig min velsignelse."

Og hittebarnet kastede sig på knæ foran hendes seng, idet han græd af sorg og glæde, så han var nær ved at kvæles. Madeleine greb hans hænder, lagde armene om hans kære hoved og trykkede ham i sine arme, idet hun sagde: "Kald på Jeannie, Catherine, kald på Jeannie, for at han også kan blive glad. Å, François, hvor jeg takker Gud, nu vil jeg gerne dø, hvis det er hans vilje, nu har jeg mine to børn hos mig og kan sige dem farvel."

18

Catherine løb hurtigt af sted for at få fat i Jeannie, og Mariette var så opsat på at få at vide, hvad alt dette betød, at hun fulgte med hende for at udspørge hende. François blev alene med Madeleine, som omfavnede ham atter og atter og gav sig til at græde; derpå lukkede hun sine øjne og blev endnu mere svag og overvældet, end hun før havde været.

Og François vidste ikke, hvordan han skulle hjælpe hende og få hende vækket af denne afmagt. Han var så henrykt over at kunne holde hende i sine arme, mens han kaldte hende sin kære moder, sin kære veninde, og bad hende, så inderligt om ikke at gå bort, før hun havde hørt, hvad han havde at sige hende.

Og ved kærlige ord, sønlig omsorgsfuldhed og kærtegn lykkedes det ham at rive hende ud af hendes svaghedstilstand. Hun begyndte at kunne se ham og lytte til hans tale. Han fortalte hende, hvorledes han ligesom havde gættet, at hun trængte til ham, og at han havde forladt alt, og var kommet for ikke mere at gå bort, så længe hun ønskede, at han skulle blive; hvis hun ville tage ham i sin tjeneste, ville det kun være ham en glæde og en trøst; han ønskede kun at tilbringe alle sine dage med at adlyde hende. Og han tilføjede:

"Svar mig ikke nu, tal ikke til mig, min kære moder, De er alt for svag, sig ikke noget. Se blot på mig, hvis De er glad ved at se mig igen, så skal jeg nok forstå, om De atter vil tage mig i tjeneste og vil tillade mig at hjælpe Dem."

Og Madeleine så på ham med så kærlige øjne og fandt så megen trøst i hans ord, at de begge var så glade og fuldstændig

lykkelige trods hendes sørgelige tilstand.

Jeannie, som Catherine havde råbt på, kom nu til for at deltage i deres glæde. Han var blevet en køn knøs på 15-16 år, ikke videre kraftig, men livlig og fornøjelig og så godt opdraget, at man aldrig hørte andet end venlige og rosende ord om ham.

"Å, hvor jeg dog er glad ved at se dig således," sagde François til ham. "Du er hverken stor eller svær, men det er jeg netop glad over, for så tænker jeg da, at du endnu en tid vil trænge til mig, når du vil krybe op i træerne eller passere over bækken; du er endnu lidt spinkel, ser jeg, men du er ikke syg, vel? Nå, du skal endnu en tid være barn for mig, hvis du da ikke er ked af det. Men du kan nok trænge lidt til mig; og jeg skal nok føje dig som i gamle dage og opfylde alle dine ønsker!"

"Javel, mine fire hundrede ønsker, som du dengang sagde."

"Nåda, han har rigtignok en god hukommelse! Du er en flink dreng, Jeannie, at du ikke har glemt din François. Men har du ikke stadig fire hundrede ønsker om dagen?"

"Å nej," sagde Madeleine, "han er blevet meget fornuftig, nu har han ikke mere end to hundrede."

"Hverken mere eller mindre?" sagde François.

"Jo, vist har jeg så; siden min søde lille moder begynder at smile igen, så er jeg parat til hvad det skal være. Og jeg vil bare sige, at nu ønsker jeg mere end fem hundrede gange om dagen, at hun skal blive rask."

"Det var smukt sagt, Jeannie," sagde François. "Kan I se, hvor pænt han har lært at tale? Nå, min ven, dine fem hundrede ønsker om at din moder må blive rask vil nok blive hørt af den gode Gud. Vi skal pleje hende, din lille moder, passe sådan på

hende, få hende til at smile igen, så hendes træthed helt vil forsvinde."

Catherine stod i døren; hun var meget nysgerrig for at komme ind og se François og komme til at tale med ham; men Mariette holdt hende tilbage og kunne ikke blive træt af at udspørge hende.

"Hvad for noget," sagde hun, "er det et hittebarn, han ser jo meget skikkelig ud."

Og hun betragtede ham, idet hun kiggede over slåen i døren, som hun åbnede lidt på klem.

"Men hvordan er han dog blevet så gode venner med Madeleine?"

"Jeg har jo sagt dig, at hun har opdraget ham, og at han var en rigtig god dreng."

"Men hun har aldrig talt til mig om ham, og du heller ikke."

"Å, herregud, jeg har såmænd aldrig tænkt på ham; nu var han jo borte, og jeg tænkte slet ikke på ham mere; og så vidste jeg jo, at madam Madeleine havde haft mange ubehageligheder for hans skyld, og jeg ville ikke have, hun skulle tænke mere på ham."

"Ubehageligheder, hvordan dog det?"

"Fordi hun holdt så meget af ham! Han havde sådan et godt hjerte, det stakkels barn, og Deres broder ville ikke tåle ham i huset; De ved nok, at Deres broder ikke altid var lige rar."

"Lad os ikke tale om det, nu han er død, Catherine."

"Nej, nej, det er rigtigt, jeg tænkte ikke på det; jeg har sådan en dårlig hukommelse, og så er det dog kun fjorten dage siden. Men lad mig nu gå, frøken, jeg må lave lidt middagsmad til ham, jeg er sikker på, han er sulten."

Og hun smuttede så væk for at gå hen og omfavne François; for han var så køn, at hun nu slet ikke kunne huske, at hun engang havde svoret, at hun hellere ville kysse sin træsko end et hittebarn.

"Å, min stakkels François," sagde hun, "hvor er jeg dog glad ved at se dig! Jeg troede rigtignok, at du aldrig mere ville komme tilbage. Men se dog madam Madeleine, hvor han har forandret sig. Jeg begriber ikke, hvordan De straks kunne kende ham. Hvis De ikke havde sagt, det var ham, er jeg vis på, at jeg aldrig i livet var faldet på det. Hvor han er smuk! Og han begynder sandelig at få skæg. Man ser det ikke meget, men man kan føle det, det stak slet ikke, da du rejste, François, og nu stikker det min tro ikke så lidt. Og hvor han er blevet stærk, sikke nogle arme, sikke nogle hænder og ben. En arbejder som du er lige så god som tre; hvad har man dog givet dig i løn dernede på de kanter?"

Madeleine smilede blidt ved at se Catherine så glad over François, og hun så også på ham, glad over, at han var så ung og sund. Hun ville bare ønske, at Jeannie ville blive lige så kraftig, når han voksede til.

Mariette blev helt flov ved at se Catherine se så dristigt på en ung mand, og hun var ganske rød i hovedet uden at vide hvorfor. Men jo mere hun gjorde sig umage for at lade være med at betragte François, desto mere så hun på ham, og hun fandt ham, som Catherine sagde, vidunderlig smuk og stærk og kraftig som en ung eg.

Og sådan kom det, at hun uden at tænke over det gav sig til at opvarte ham helt belevent; hun skænkede årets bedste vin for

ham, og mindede ham om at spise, når han optaget af at se på Madeleine og Jeannie helt glemte sin mad.

"De må endelig spise mere," sagde hun til ham. "De kan ikke nøjes med så lidt; De burde have meget bedre appetit, så langt som De har gået."

"Bryd Dem ikke om mig, frøken," sagde François endelig til hende; "jeg er alt for glad ved at være her til at have lyst til at spise og drikke."

"Hør kom nu," sagde han til Catherine, da der var taget af bordet; "vis mig nu møllen og huset, jeg synes, det var så forsømt alt sammen. Jeg må snakke lidt med dig!"

Da han havde fulgt hende udenfor, udspurgte han hende om sagernes stilling som en mand, der forstår sig på det og vil vide alt.

"Å, François," sagde Catherine, og begyndte at græde, "alt går så slet som muligt, og hvis ingen kommer madam Madeleine til hjælp, tror jeg, at denne fordømte kvinde sulter hende helt ud og lader hende sætte alt, hvad hun ejer, overstyr i en proces."

"Græd ikke, det gør mig så ondt at høre," sagde François. "Forklar mig, hvad du mener! Hvem er den fordømte kvinde? Er det Sévère?"

"Ja – det er Sévère; hun har ikke været tilfreds med at ødelægge vor afdøde husbond. Hun gør nu fordring på alt det, han har efterladt. Hun søger det ene retslige påskud efter det andet for at komme os til livs. Hun siger, at unge Blanchet har givet hende flere gældsbeviser eller forskrivninger, og når hun har fået solgt alt, hvad vi ejer, er hun endnu ikke betalt; hver dag sender hun os sagførere på halsen, og udgifterne er allerede store. Madam Madeleine har allerede betalt alt, hvad hun kunne

for at stille hende tilfreds, men al den hurlumhej, som dette fører med sig, har taget meget på hende, og dertil kommer alt, hvad hun har lidt under hendes mands sygdom. Jeg er næsten bange for, at hun ikke står det igennem. Det varer ikke længe, før vi hverken har brød eller brændsel i huset, sådan farer de frem mod os. Karlen på møllen er gået sin vej, fordi han ikke kunne få sin løn; han havde penge til gode for to år. Møllen går ikke mere, og hvis det bliver ved, mister vi alle vore kunder. De har taget hoppen fra os, og alt kornet, det skal også sælges, og man vil fælde alle træerne. Å, François, det er forfærdeligt." Og hun begyndte at græde.

"Og du Catherine?" sagde François, "er du også kreditor her, har du fået din løn?"

"Kreditor, jeg," sagde Catherine med påtaget barskhed, "vist ikke nej! Om min løn er betalt eller ej, kommer ikke nogen ved."

"Det var ret, Catherine, det var smukt talt," sagde François til hende. "Bliv bare ved at passe Madeleine godt og bryd dig ikke om resten. Jeg har tjent lidt penge i min sidste tjeneste, og jeg har nok til at redde både hestene, kornet og træerne. Hvad møllen angår, så skal jeg nok snakke med den, og hvis den er i uorden, behøver jeg ikke nogen hjulmand for at få den til at gå igen! Og sig til vor raske lille Jeannie, at han i dag og i morgen springer rundt til kunderne og meddeler dem, at møllen løber rundt som bare pokker, og at mølleren kun venter på korn."

"Og en læge til madam Madeleine?"

"Det har jeg tænkt på, men jeg vil se tiden an til aften, før jeg træffer bestemmelse om det. Ser du, Catherine, lægerne – det er nu min mening – er meget gode, når sygdommen er alvorlig; men er det ikke så slemt, skal man hellere stole på Guds hjælp

end på deres medikamenter. For slet ikke at tale om, at blot synet af lægen, som helbreder de rige, ofte gør den fattige endnu sygere af bare skræk. Hvad der glæder og morer dem, der har fuldt op af livets bekvemmeligheder, ængster dem, som først ser lægen, når der er fare på færde, og det hidser blodet. Jeg har nu den tanke, at madam Blanchet snart vil komme sig, når hun ser, der kommer orden i hendes sager. Og førend vi slutter denne samtale, Catherine, sig mig så endnu en ting. Jeg beder dig om at sige mig sandheden helt ud, og det må du ikke gøre dig samvittighed af. Jeg skal ikke åbne min mund om det, og hvis du vil tænke dig om, så vil du også vide, at en hemmelighed er godt gemt i hittebarnets hjerte."

"Ja ja, det ved jeg," sagde Catherine; "men hvorfor taler du om hittebarn? Det er et navn, man ikke vil give dig mere, og du fortjener ikke at bære det, François."

"Ja, ja – bryd dig nu ikke om det! Jeg vil altid være den, jeg er, og jeg er heller ikke særlig ked af det. Sig mig – hvad mener du om den unge pige Mariette Blanchet?"

"Jo, det er en smuk pige, skulle du allerede tænke på at gifte hende? Hun har noget til bedste, hun; hendes broder har ikke kunnet få fat i noget af hendes, da hun er umyndig, og medmindre du har arvet, François ..."

"*Hittebørn* plejer sjældent at arve," sagde François, "og hvad angår det at gifte mig, så har jeg god tid til at tænke over ægteskabet. Hvad jeg vil vide, er, om denne pige er bedre end hendes afdøde broder, og om Madeleine vil have fornøjelse eller ulejlighed ved at beholde hende i huset."

"Ja," sagde Catherine, "det må Vorherre vide, og ikke jeg. Hun har hele tiden været meget flink, men forstår sig ikke synderlig

på noget. Hun elsker pynt, kniplinger og dans, hun er meget sød og venlig, men Madeleine har jo også forkælet hende frygteligt, så hun har ikke haft lejlighed til at vise, om hun kan bide fra sig. Hun har aldrig haft nogen rigtig modgang, så man kan ikke vide, hvad hun kan blive til."

"Holdt hun meget af sin broder?"

"Å nej – undtagen, når han tog hende med til selskaber. Når Madeleine betydede ham, at det ikke var passende at føre en pæn pige sammen med Sévère, så kælede den lille, som kun havde fjas i hovedet, for broderen og gjorde nar ad Madeleine, der så måtte give efter. Og på den måde står Mariette også Sévère nærmere, end jeg skøtter om. Men man kan ikke sige andet, end at hun altid er elskværdig og imødekommende over for sin svigerinde."

"Ja tak, det er godt, Catherine, så har jeg ikke mere at spørge dig om. Jeg pålægger dig blot bestemt ikke at sige noget til den unge pige om den samtale, vi har haft sammen."

De ting, som François havde talt med Catherine om, blev snart bragt i orden. Takket være Jeannies iver kom der korn til at male allerede om aftenen, og fra samme tid var møllen i stand. Isen rundt på møllehjulet blev knust og hugget af, maskinen blev smurt, og træværket fornyet, hvor det tiltrængtes. François arbejdede lige til kl. to om morgenen, og allerede kl. fire var han på benene igen. Han trådte sagte ind i Madeleines værelse, og da han fandt den trofaste Catherine vågende hos hende, spurgte han hende, hvordan det gik med den syge. Hun havde sovet godt, takket være sin kære François ankomst og den gode hjælp, han bragte. Og da Catherine vægrede sig ved at forlade Madeleine, førend Mariette var stået

op, spurgte François hende, "hvornår da skønheden fra Cormouer viste sig."

"Ikke før det dages," sagde Catherine.

"Men på den måde har du jo endnu to timer at vente og får slet ikke sovet?"

"Jeg sover lidt om dagen i en stol eller i laden på halmen, når jeg har fodret køerne."

"Nej, nu må du gå ind og lægge dig," sagde François, "og jeg skal vente her, til frøk'nen kommer, for at vise hende, at der er folk der lægger sig senere end hun og står tidligere op. Jeg vil gennemgå den afdødes papirer og dem, som sagførerne har bragt efter hans død; hvor er de?"

"Der, i Madeleines kuffert," sagde Catherine. "Nu skal jeg tænde lampen. Nå, godt mod, François, og gør hvad du kan for at bringe os ud af klemmen, siden du forstår at læse i papirerne."

Og så gik hun hen for at lægge sig, idet hun adlød hittebarnet, som var han husets herre; i den grad er det sandt, det gamle ord: "At den, der har et godt hoved og et godt hjerte, befaler overalt og har ret dertil."

19

Førend François satte sig til sit arbejde, gik han, så snart han var alene med Madeleine og Jeannie – for drengen sov stadig i værelse sammen med moderen – hen for at se, hvorledes den syge sov, og han fandt, at hun så langt bedre ud, end da han kom. Han blev glad ved at tænke på, at hun ikke ville behøve læge, og at det var ham alene, der kunne bevare hendes sundhed og mildne hendes skæbne ved den trøst, hun fandt i hans nærværelse.

Han gav sig til at gennemgå papirerne og blev snart på det rene med, hvad Sévère fordrede, og hvad der var tilbage af Madeleines ejendom til at tilfredsstille hende. Foruden alt det, Sévère havde ødt og ladet unge Blanchet øde, gjorde hun endnu fordring på to hundrede *pistoler*. Madeleine havde næsten ikke mere tilbage, hverken af sin egen ejendom eller af Jeannies arv efter Blanchet, som imidlertid indskrænkede sig til møllen og dens nærmeste tilliggende, nemlig gården, engen, bygningerne, haven, hørvænget og lunden; for alle markerne og de andre jorder var smeltet bort som sne i unge Blanchets hænder.

"Gud ske lov," tænkte François, "jeg har fire hundrede *pistoler* hos præsten i Aigurande, og selv om jeg ikke kan drive det til mere, vil Madeleine i det mindste bevare boligen, udbyttet af sin mølle, og hvad der er tilbage af hendes medgift. Men jeg tænker, vi kan slippe endnu bedre fra det. For det første må vi undersøge, om ikke Blanchets anvisninger til Sévère er presset ud af ham ved list og rævestreger, og derpå må vi prøve at slå en

handel af om de solgte jorder. Jeg ved nok, hvordan den slags forretninger går for sig, og jeg vil vædde, hvad det skal være, på at vi nok skal få vore penge til sidst!"

Sagen var den, at Blanchet to eller tre år før han døde, da han var i stor pengeforlegenhed og desuden forpint af sin gæld til Sévère havde solgt til lav pris til den første den bedste køber, idet han således afgjorde sin skyld til Sévère og mente at kunne befri sig fra hende og hendes påhæng, der havde hjulpet til med at ruinere ham. Men det var gået ham, som man ofte ser det, når man sælger sin ejendom stykkevis. Alle de, der havde været forhippede på at købe og var tiltrukne af den liflige duft af gode hvedemarker, havde ikke en styver til at betale med, og det var kun med nød og næppe, at de kunne klare renterne. Og således kunne det gå i både ti og tyve år. Det var penge, der var anbragte for Sévère og hendes kompagni, men dårligt anbragt, og hun gjorde stærke indsigelser mod Blanchets store hastværk, da hun jo var bange for aldrig at få sine penge betalt.

Således sagde hun i det mindste, men det var en spekulation som enhver anden. Bonden vil altid, selv om han skal ligge på halm, tjene til renten, så meget frygter han for at slippe det stykke jord han sidder inde med, og som hans kreditor kan tage tilbage, hvis han ikke er tilfreds.

Vi kender jo alle sammen til den slags, og mere end en gang hænder det os, at vi beriger os på forkert måde ved at købe gode ting for en billig penge; lad den være så prisbillig den være vil, det er dog for dyrt for os. Vor begærlighed er for stor til, at vor pung slår til, og vi underkaster os mange ulemper for at dyrke en mark, der ikke engang kan give halvdelen af de renter, som sælgeren forlanger. Og når vi så har slidt og slæbt vort halve liv,

så er vi ruineret, og det er kun selve jorden, der har fået noget ud af al vor umage og arbejde. Den er det dobbelte værd, og nu er øjeblikket der for os til at sælge. Hvis vi kan sælge heldigt, er vi frelst; men sådan går det slet ikke. Renterne har bragt os sådan på knæene, at man må skynde sig og sælge til enhver pris. Hvis vi tøver, tvinger loven os til det, og den oprindelige sælger, hvis han da er i live, eller også hans bo og arvinger, tager deres ejendom igen i dens nuværende stand. Det vil sige, at de i lange tider har givet deres jord i vore hænder til 8-10 procent, og at de nu får den tilbage igen på et tidspunkt, hvor den er dobbelt så meget værd, dels på grund af vort arbejde og vor omhyggelige dyrkning, der hverken har kostet dem selv ulejlighed eller udgifter, og dels fordi alle ejendomme i tidens løb stiger i værdi. Det ender altid med, at vi bliver spist som hundestejler af de store fisk, der jager os, og straffet for vor begærlighed uden at blive klogere af den grund.

Således havde Sévère sine penge anbragt i gode prioriteter til smukke renter i sin egen jord. Men hun havde ikke mindre unge Blanchets efterkommere i sine kløer. Hun havde nemlig fået alt arrangeret således, at den, der ejede jorden også hæftede for Blanchets gæld. Da François blev på det rene med dette kneb, gav han sig til at spekulere på, hvorledes han skulle få jorderne tilbage til godt køb uden at ruinere nogen og tillige spille Sévère og hendes slæng et puds ved at få deres beregning til at briste.

Sagen var slet ikke så let. Han havde penge nok til at få det hele tilbage til salgsprisen. Hverken Sévère eller nogen anden kunne nægte ham tilbagebetalingen. De, der havde købt, havde alle deres fordel ved at sælge hurtigt og således trække sig ud af

den kommende ruin. For jeg siger jer, unge og gamle, som jeg taler til, at jord købt på kredit er lige så godt som sikkerhed for at komme til at gå med tiggerstaven. Men jeg har let ved at snakke, I vil ikke blive mindre syge efter at købe for det. Ingen vil kunne se en smuk og frugtbar jordlod uden at længes efter at eje den. Og det var netop det, François mest frygtede: Dette glødende begær hos bonden, der ikke vil skilles fra sin jord.

Kender I selv den følelse, mine venner? Der har været en tid, hvor man talte store ord om det i vore sogne. Man sagde, at vore herrer fra gammel tid havde lænket os til jorden for at lade os gå til grunde i vort ansigts sved, men at revolutionen havde klippet tråden over, og at vi ikke længere som okser skulle trække herrens kærre; og så er sandheden den, at vi selv har knyttet os endnu fastere sammen med vor ejendom, at vi slider og sveder ganske som før, og at vi også finder vor undergang dér.

Lægemidlet, som de brave spidsborgere foreskriver os, skal være aldrig at have trang eller lyst til noget som helst, og forrige søndag gav jeg ordentlig svar på tiltale. Det var en, der prædikede rigtig smukt for mig om dette, og så svarede jeg, at hvis vi småfolk bare kunne være fornuftige nok til aldrig at spise, altid at arbejde, aldrig sove og altid drikke det dejlige klare kildevand, så ville vi kunne lægge en smuk sum op i sparepenge, og man ville finde os kloge og brave og en hel bunke andre komplimenter.

François vidste god besked med alle disse forhold, og han brød nu sin hjerne med at finde et middel til at få køberne til at lade salget gå tilbage. Og det han endelig standsede ved, var at hviske dem den smukke lille løgn i øret, om at Sévère langt fra var så rig, som rygtet gik; hun havde mere gæld, end der var

huller i et sold, og en skønne morgen ville hendes kreditorer komme og lægge beslag på alle hendes forskrivninger og al hendes ejendom. Han kunne i fortrolighed sige dem, hvordan sagerne stod, og når han havde forskrækket dem godt, ville han lade Madeleine Blanchet bruge hans penge for at få jorderne tilbage til salgsprisen.

Han gjorde sig dog nogen samvittighed af denne historie, indtil han fandt på at lade de stakkels købere tilflyde en lille fordel for at give dem erstatning for de renter, de allerede havde betalt. Og på denne måde kunne han lade Madeleine indtræde i alle hendes rettigheder og nydelser, på samme tid som han reddede køberne for fuldstændig ruin. Hvad angik Sévère og de tab, som hans plan kunne forårsage hende, gjorde han sig ingen skrupler. Hønen kan nok have lov til at rive en fjer af rovfuglen, som har plukket dens unger helt af.

Under dette vågnede Jeannie og stod sagte op for ikke at forstyrre sin moder; han sagde godmorgen til sin ven François og skyndte sig så ud for at underrette resten af kunderne om, at møllen ikke stod stille længere, og at der var kommet en rask møller i møllen.

20

Det var allerede højt op på dagen, da Mariette Blanchet kom ud fra sin rede, klædt i sorg, men en smule smagløst, med så meget sort og hvidt blandet sammen, at hun lignede en lille skade. Staklen var så bekymret. Det var sorgen, der for en tid hindrede hende i at komme til dans, hvor alle hendes tilbedere gik og længtes efter hende; og hun havde så ømt et hjerte, at hun i høj grad beklagede dem for dette savn.

"Hvad for noget," sagde hun til François, da hun fandt ham siddende i Madeleines værelse og ordne papirerne, "er De allerede dér, hr. møller. De maler mel, tager Dem af forretninger, laver havresuppe; De begynder nok snart både at sy og strikke –"

"Og De, frøken," sagde François, som nok forstod, at hun så på ham med venlige øjne, til trods for den drillende tone. "Dem har jeg endnu ikke set hverken strikke eller sy; jeg tænker, man snart skal se Dem sove lige til middag; og det vil De gøre ret i, det bevarer den friske farve."

"Nåda, hr. François, vi begynder nok allerede at sige hinanden sandheder – men pas på, De ikke brænder Dem, jeg kan også lege med."

"Det skal være mig en fornøjelse, frøken."

"Det skal nok komme, det kan de være ganske rolig for, min gode møller. Men hvor er dog Catherine blevet af, siden De sidder her og passer den syge; skal de dog ikke have et skørt og en natkappe på?"

"Jo, men så vil De vel have en bluse og en hue på for at arbejde ovre i møllen? For når De slet ikke vil gøre fruentimmerarbejde og våge en smule over Deres svigerinde, så vil de måske synes bedre om at slæbe korn og dreje møllen? Ganske som De vil! Lad os så bare skifte tøj."

"Man skulle tro, De ville tage mig i skole?"

"På ingen måde, men det var Dem, der begyndte, og det er derfor ganske rimeligt, at jeg giver Dem tilbage, hvad De siger til mig."

"Nå, De holder nok af at spøge og lave sjov. Men tidspunktet passer ikke rigtig til den slags. Vi har ingenting at være glade over. Det er ikke så længe siden, at vi var på kirkegården, og dersom De bliver ved med at fjase sådan, kan min svigerinde næppe få den ro, hun netop i høj grad trænger til."

"Så skulle De ikke tale så højt, frøken; jeg taler ganske stille, og De taler ikke nu, som man skal i et sygeværelse."

"Hold nu op, hr. François," sagde Mariette, og sænkede tonen, men samtidig rødmede hun af vrede; "vær så god at se efter Catherine, og spørg hende, hvorfor hun overlader Dem at våge over min svigerinde."

"Undskyld, frøken," sagde François roligt, "hun kunne ikke overlade pasningen til Dem, fordi De lå og sov, og måtte derfor nøjes med mig. Og kalde på hende nu, det vil jeg ikke; den stakkels pige er ganske udmattet af anstrengelse. I samfulde fjorten dage har hun våget uden at ulejlige Dem. Jeg har fået hende til at lægge sig, og indtil middag skal jeg nok gøre både hendes og mit eget arbejde; for det er ikke mere end billigt, at man giver hinanden en håndsrækning."

"Hør, hr. François," sagde den unge pige og slog pludselig over i en anden tone; "det ser ud, som De ville bebrejde mig, at jeg kun tænker på mig selv og overlader al ulejligheden til andre. Jeg ville virkelig gerne have våget hos Madeleine, hvis Catherine havde nævnt, at hun var anstrengt. Men hun sagde, at hun slet ikke var træt, og jeg har ikke troet, at min svigerinde var i så stor fare. Jeg kan nok forstå, at De anser mig for hårdhjertet, men jeg ved slet ikke, hvoraf De slutter det. Vort bekendtskab er først fra i går, og vi er endnu ikke fortrolige nok med hinanden til at De har lov til at tage fat på mig på den måde, som De gør. De optræder, som om De var familiens overhoved, og så er De dog kun –"

"Nå, ja, sig det kun, smukke Mariette, kom kun frem med det, der ligger lige på Deres læber. Og dog er jeg blevet optaget her i huset og opdraget her af barmhjertighed, ikke sandt? Og jeg kan ikke være medlem af familien, fordi jeg ingen familie har; jeg har ingen ret til det, fordi jeg er et hittebarn! Er det ikke netop alt det, De havde lyst til at sige mig?"

Og mens François således svarede Mariette rent ud, så han på hende på en måde, som fik hende til at rødme lige til det hvide af øjnene; for hun fik her det bestemte indtryk, at han var en streng og alvorlig mand, samtidig med at han viste så megen ro og blidhed, at der ikke ville være noget middel til at gøre ham vred eller få ham til at handle eller tænke uretfærdigt.

Den stakkels unge pige blev lige som en smule bange for ham, skønt hun ellers ikke plejede at mangle svar, men denne frygt hindrede hende dog ikke i at føle en vis lyst til at behage denne smukke, unge mand, der talte så bestemt og så så frit til hende. Indtrykket var så stærkt, at hun blev helt forvirret og

forfjamsket og næsten ikke kunne lade være med at græde, mens hun hurtigt vendte hovedet til den anden side, for at han ikke skulle se, hvor bevæget hun var. Men han så det godt og sagde på sin venlige måde: "Jeg er slet ikke vred på Dem, Mariette, og De har for Deres part heller ikke grund til at være vred på mig. Jeg tror slet ikke ondt om Dem. Jeg synes blot, at De er meget ung. Hjemmet her er i en ulykkelig tilstand, og da De ikke tager Dem meget af det, er jeg jo nødt til at sige Dem, hvad jeg mener."

"Og hvad mener De da," sagde hun, "sig det så med det samme, så jeg kan vide, om De er en ven eller fjende."

"Jeg mener, at hvis De ikke har lyst til at yde den omsorg og det arbejde, som man gerne påtager sig for Dem, man holder af, og som er i nød, så må De hellere trække Dem helt tilbage og lade fem være lige, blot tænke på Deres kjoler, Deres tilbedere og Deres fremtidige giftermål. Men så må De ikke undre Dem over, at Deres plads bliver optaget af andre. Men hvis De har et hjerte, hvis De holder af deres svigerinde og Deres gode, lille brodersøn og selv af den stakkels, trofaste tjenestepige, der er rede til at dø i seletøjet som en god hest, så må De stå noget tidligere op om morgenen, passe Madeleine, trøste Jeannie, lette Catherine hendes arbejde og frem for alt holde Dem borte fra husets fjende, madam Sévère. Hun er en rigtig slet kvinde, tro De mig. Se, det er, hvad jeg mener, og intet andet."

"Jeg er meget glad ved at få det at vide," sagde Mariette lidt tørt, "men nu vil De måske fortælle mig, med hvad ret De fordrer, at jeg skal synes det samme som De."

"Min ret?" svarede François. "Er hittebarnets ret, det barns ret, der er blevet optaget og opdraget her ved madam Blanchets

barmhjertighed. Jeg har pligt til at elske hende som min moder og ret til at handle for hende som belønning for al hendes godhed."

"Ja, det er der jo ikke noget at sige til," svarede Mariette, "og jeg ser nok, at jeg ikke kan gøre noget bedre end at rette mig efter Dem nu og med tiden slutte venskab med Dem."

"Det var ret," sagde François. "Giv mig så Deres hånd."

Han gik hen imod hende og rakte sin store hånd frem imod hende. Men den små Mariette fik pludselig et lille anfald af koketteri, og, idet hun trak hånden til sig, svarede hun, at det passede sig ikke for en ung pige sådan at give en ung mand hånden.

François gav sig til at le og lod hende være, men han mærkede nok, at hun ikke var ganske ærlig, og at hun frem for alt ville gøre et godt indtryk. "Men, min smukke pige," tænkte han, "du er ikke rigtig med, og vi vil ikke blive venner på den måde!"

Han gik nu hen til Madeleine, der lige var vågnet, og som straks greb begge hans hænder. "Jeg har sovet godt, min søn," sagde hun. "Gud har været god imod mig ved at lade mig se dit kære ansigt, lige når jeg vågner. Men hvorfor er Jeannie ikke med dig?"

Da François havde forklaret hende grunden, sagde hun også nogle venlige ord til Mariette, beklagede, at hun havde våget om natten over hende og forsikrede hende, at hun ikke trængte til så meget hensyn under sin sygdom. Mariette stod og ventede på, at François skulle sige, at hun tværtimod var kommet sent op, men François talte ikke noget og lod hende alene med Madeleine, der ville forsøge at stå op, da hun ikke mærkede mere til feberen.

"Vær nu kun rolig, kære moder," sagde han til hende. "Jeg har set en hel del dér, hvor jeg tjente, og forstår mig temmelig godt på forretninger. Lad bare mig råde; modsig ikke noget af hvad jeg siger, og underskriv alt, hvad jeg forelægger dig. Nu, da jeg er beroliget med hensyn til dit befindende, går jeg ned til byen for at rådspørge de lovkyndige. Det er netop torvedag, så jeg vil nok træffe nogen af dem, jeg ønsker at tale med, og du kan være vis på, jeg skal ikke spilde tiden."

Hun gjorde, som han sagde; og da han havde fået råd og vejledning af rette vedkommende, så han nok, at de sidste gældsbeviser som Blanchet havde underskrevet til Sévère, kunne blive genstand for en god proces. Blanchet havde underskrevet helt hen i vejret med hovedet omtåget af vin og galskaber som i feber. Sévère gik ud fra, at Madeleine ikke turde føre proces af frygt for udgifterne. François ville ikke råde madam Blanchet til at betro sin skæbne til en usikker proces, men han tænkte meget fornuftigt at kunne få ende på sagen ved et arrangement, idet han til at begynde med lod hende forholde sig afventende som i god tro; og da han havde brug for en, der kunne forhandle med fjenden, udtænkte han en plan, der lykkedes på det bedste.

I nogle dage havde han iagttaget lille Mariette og havde også opdaget, at hun hver dag spadserede ud i retning af Dollins, hvor Sévère boede, og at hun stod i mere venskabelig forbindelse med denne kvinde, end han egentlig ønskede det. Hos Sévère traf Mariette sammen med unge mennesker af sit bekendtskab, som gjorde kur til hende. Det var ikke, fordi hun ville indlade sig med dem; hun var endnu en uskyldig ung pige og anede ikke, hvor nær ulven var ved fårestien. Men hun

sværmede for at lytte til smukke ting og tørstede efter dem som en flue efter mælk. Hun skjulte omhyggeligt sine ture for Madeleine, og da Madeleine ikke talte meget med de andre kvinder og endnu ikke forlod sit værelse, så hun intet og anede ikke noget om det hele.

Den tykke Catherine var heller ikke skabt til at spionere og anede heller ikke noget. Den lille Mariette kunne da uforstyrret slå sine folder, og under påskud af at gå med fårene ud på marken, overlod hun dem til bevogtning af en eller anden lille tilfældig hyrdedreng, mens hun selv løb af sted for at more sig sammen med sine mere eller mindre tvivlsomme venner.

François så alt dette, mens han i møllens interesse færdedes frem og tilbage. Han talte ikke et ord om det i huset, men bar sig ad på en måde, som jeg nu skal fortælle jer om.

21

François tog en dag plads på et sted, hvor han vidste, at hendes vej måtte falde forbi, nemlig ved overgangen over bækken. Da Mariette kom til broen, der førte til Dollins, traf hun hittebarnet, siddende overskrævs på plankerne og med en mine som en, der ikke havde det mindste at tage sig for. Hun blev blussende rød i hovedet, og hvis hun ikke havde manglet tid til at lade, som om hun var kommet rent tilfældigt, ville hun være bøjet af forinden.

Men da adgangen til broen var helt dækket af buskads, opdagede hun ikke ulven, før hun befandt sig mellem dens tænder. Han havde ansigtet vendt imod hende, og hun øjnede ikke noget middel til at komme hverken frem eller tilbage uden at blive opdaget.

"Å, hr. møller," sagde hun flot henkastet, "vil De ikke være så god at gøre lidt plads, for at en vejfarende kan komme over?"

"Nej, frøken Mariette," svarede François. "Jeg er brovægter for i aften og fordrer bropenge af enhver, der vil over."

"Er De blevet helt forstyrret, François? Man betaler ikke sådanne afgifter her på egnen, og De har ikke lov til at standse mig; her er hverken bom- eller bropenge, sådan som måske i Aigurande, hvor De kommer fra. Men snak nu De, som De vil, når De bare flytter Dem lidt hurtigt; dette er ikke stedet til at spase, det ender med, at jeg falder i vandet."

"Nå, så De tror," sagde François uden at røre sig, og idet han foldede armene over brystet, "at jeg har lyst til at spøge med Dem, og at min afgiftsret skulle bestå i at sige Dem smukke

ting? Tro bare ikke det; jeg vil tale fornuftigt med Dem, og jeg vil lade Dem slippe forbi, hvis De giver mig lov til at følge Dem et stykke vej for at tale med Dem."

"Det passer sig ikke," sagde Mariette, en smule betaget over, hvad François ville hviske hende i ørerne. "Hvad ville man sige om mig rundt om, hvis man mødte mig alene på vejen med en ung knøs, som ikke var min kæreste."

"Ja, det er rigtigt," sagde François; "når Sévère ikke er til stede for at sætte det rette stempel på, så vil der blive talt om det; det er vel derfor, De kommer så meget til hende, for at spadsere i hendes have med alle Deres beundrere. Nå, men ikke for at genere Dem, det er gjort med to ord, og det er en ting, der haster, som De vil forstå. De er jo en god pige, og De holder jo af Deres svigerinde. Hendes forhold er for øjeblikket vanskelige, og De ville vel nok være med til at hjælpe hende, ikke sandt?"

"Hvis det er det, De vil tale med mig om, så skal jeg nok høre på Dem," svarede Mariette, "for hvad De siger dér, er kun sandhed."

"Nu vel, min kære frøken," sagde François, idet han rejste sig og sammen med hende lænede sig mod rækværket på den lille bro, "De kan gøre madam Blanchet en stor tjeneste. Siden det er for hendes bedste og i hendes interesse, som jeg tror, at De står Dem så godt med Sévère, så må De få hende til at samtykke i et forlig. Hun vil to ting, som umuligt kan lade sig gøre på en gang; for det første forpligte hr. Blanchets efterfølgere til at gå i kaution for betalingen af de jorder, som han havde solgt for at betale hende; og dernæst fordrer hun udbetaling til sig selv af dem, forskrivningerne er underskrevet af. Det vil være en let sag for hende at pine og plage den stakkels efterfølgerske, men

hun kan dog ikke få det, som ikke eksisterer. Få hende nu til at indse, at, hvis hun opgiver fordringen om, at vi skal garantere betalingen for jorderne, så kan vi nok betale forskrivningerne; men hvis hun ikke vil tillade os at fri os for den ene gæld, så har vi heller ikke noget at betale den anden med, og så vil hun, ved at pålægge os udgifter, der udtømmer os uden nogen fordel for hende selv, risikere at tabe det hele."

"Ja, det er jo meget tydeligt," sagde Mariette; "jeg forstår mig slet ikke på forretninger, men det forstår jeg da. Men, hvis det nu skulle lykkes mig at få hende overtalt, François, hvad er så det bedste for min svigerinde, at betale forskrivningerne eller blive løst fra kautionen?"

"Betale forskrivningerne vil være det værste for os, men det vil også være det uretfærdigste. Man kan strides om gældsbeviserne og føre proces; men til at føre proces hører der penge, og dem har vi ingen af og vil aldrig få det. Altså, om det, Deres svigerinde har til overs, tabes ved proces eller går til at betale Sévère med, det kan være hende ligegyldigt, mens det er bedre for Sévère at få betaling end at føre proces. Når Madeleine endelig skal ødelægges, så vil hun hellere lade dem tage alt, hvad der er tilbage, end senere sidde med en trykkende gæld, som kan vare hele hendes liv; for de, der købte af Blanchet, er ikke gode betalere. Det ved Sévère godt, og hun kunne en skønne dag blive nødt til at tage jorderne, tilbage, en ting, hun næppe ville være ked af; for det er en god forretning at få dem tilbage i bedre tilstand, efter at hun først har trukket gode renter af dem. Således risikerer Sévère ikke noget ved at give os vor frihed, og hun sikrer sig betalingen af sine forskrivninger."

"Jeg skal nok gøre, som De siger," sagde Mariette, "og hvis jeg ikke gør det, så må De kalde mig et dårligt og upålideligt menneske!"

"Det var ret, Mariette; god lykke og lykkelig rejse," sagde François, idet han gik hjemad.

Den lille Mariette gik videre til Dollins. Hun var meget fornøjet over at have et smukt påskud til at komme der, og blive der længe og til at komme tilbage igen de følgende dage. Madame Sévère lod, som om hun nok syntes om, hvad man fortalte hende, men i virkeligheden lovede hun sig selv ikke at gå for hurtigt frem. Hun havde altid hadet Madeleine Blanchet for den agtelse, som hendes mand mod sin vilje havde været nødt til at vise hende. Hun troede nu at have hende i sine kløer for hele sit liv, og hun ville hellere have givet afkald på forskrivningerne, som hun nok forstod, ikke havde stor værdi, end på den fornøjelse hun havde af at pine Madeleine ved at lade hende bære byrden af en evindelig gæld.

François forstod meget godt dette, og han ville netop gerne have, at hun skulle forlange at få denne gæld betalt for at få lejlighed til at købe alle Jeannies gode jorder tilbage af dem, der havde fået dem for så godt som intet. Men da Mariette bragte ham svaret, så han nok, at man ville holde ham hen med ord, at på den ene side ville den lille Mariette være tilfreds med at kunne fortsætte forhandlingerne, mens på den anden side Sévère endnu ikke var på det rene med, hvad hun helst ville, om hun ville fremkalde Madeleines ruin eller tjene penge på sine forskrivninger.

Da han imidlertid ved et rask greb ville få hende til at gøre det, han ønskede, tog han et par dage efter Mariette til side. "I

dag, lille jomfru," sagde han, "må De være så god at lade være med at gå til Dollins. Deres svigerinde har opdaget, jeg ved ikke hvordan, at De ret jævnligt går derover, og hun siger, at det er ikke et sted at gå hen for en pæn ung pige. Jeg har forsøgt at gøre hende forståeligt, at De kun omgås Sévère i hendes egen interesse, men hun har taget mig i skole ligesom Dem. Hun siger, at hun hellere vil lade sig ødelægge end se Dem sætte Deres gode rygte til, at De er under hendes formynderskab, og at hun har myndighed over Dem, hun vil forbyde Dem at gå ud, hvis de ikke selv frivilligt lader være. Hun vil slet ikke berøre det for Dem, hvis De ikke går derover igen, for hun vil meget nødigt forårsage Dem ubehageligheder, men hun er meget vred på Dem, og det ville sikkert ikke være af vejen, at De gav hende en undskyldning."

François havde ikke taget fejl af Mariettes karakter, men bedømt hende ganske rigtigt; hun var nu lige så fremfusende og ilter som hendes broder.

"Og det skal man lade sig byde!" råbte hun; "jeg skulle måske lystre en svigerinde som et tre års barn? Man skulle tro, hun var min moder, og at jeg skyldte hende lydighed! Og hvad skal det betyde, at jeg mister mit gode rygte. Sig hende, at det er lige så godt som hendes eget, og måske bedre, når det kommer til stykket. Og hvad ved hun om madam Sévère? Hun kan være lige så god som alle de andre! Kan man ikke være hæderlig, fordi man ikke hele dagen igennem syr, spinder og fremsiger bønner? Min svigerinde er uretfærdig imod hende, fordi hun har et mellemværende med hende, og nu tror hun, hun kan tillade sig at behandle hende ganske efter forgodtbefindende; det er meget uklogt af hende; for hvis madam Sévère vil, kan

hun jo jage hende fra hus og hjem; og det, at hun ikke gør det og viser sig tålmodig, det beviser, at madam Sévère ikke er så slet, som man fortæller.

Er det på den måde hun lønner mig, fordi jeg har været elskværdig nok til at blande mig i deres mellemværende, som slet ikke angår mig? Nej, François, det er slet ikke klogt altid at optræde afvisende, og jeg gør såmænd ikke mere ondt ved at besøge madam Sévère end ved at blive her."

"Det kan jo være," sagde François, der netop ville tirre hende til det yderste, "men Deres svigerinde har måske alligevel ikke så helt uret i sin påstand om at det ikke er heldigt for Dem. Jeg har desuden selv lagt mærke til, Mariette, at de er alt for forhippet på at komme af sted til hende; det er ikke, som det skal være. Hvad De havde at sige hende angående forretningerne med Madeleine, er jo sagt, og når Sévère ikke svarer, er det, fordi hun ikke ønsker at svare. De bør absolut ikke gå derover mere, tro De mig, og gør De det alligevel, så må jeg ligesom Madeleine antage, at De ikke går med de allerbedste hensigter."

"Nå sådan, hr. François!" svarede Mariette aldeles hvidglødende af raseri, "så De ønsker også at spille herre over mig. De mener, De er mand i huset og i stedet for min broder, men De er lovlig ung endnu til at vise mig til rette, og jeg råder Dem til at lade mig være i fred. Farvel så længe, Deres Velbårenhed!" tilføjede hun spydigt, mens hun rettede på sin hovedpynt; "hvis min svigerinde spørger efter mig, kan De blot sige, at jeg er ovre hos Sévère, og hvis hun sender Dem over for at hente mig, så skal De bare se, hvordan De skal blive modtaget."

Med disse ord slog hun døren hårdt i og gik let til bens over til Dollins. François var imidlertid bange for, at hendes vrede skulle kølnes på vejen, ikke mindst da det var klart frostvejr. Han lod hende derfor få en smule forspring, og da hun nærmede sig Sévères bolig, tog han benene på nakken og løb efter hende for at lade hende tro, at Madeleine havde sendt ham af sted for at indhente hende. Han kom med forskellige tirrende hentydninger, som til sidst bragte Mariette i fuldstændig fyr og flamme. Det endte med, at hun fo'r ind på ham for at slå ham. Men François smuttede til side. Han vidste, at vreden går over, så snart man bare får lov til at slå, og at en kvinde, som har slået, ikke er farlig mere. Mariette gik derpå videre til Sévère. Så snart hun var kommet derhen, begyndte hun at holde et frygteligt postyr. Egentlig havde hun ikke onde hensigter, men i sin første voldsomme hidsighed kunne hun ikke styre sig, og hun satte Sévère i et sådant raseri, at François, der langsomt fjernede sig ad hulvejen, kunde høre dem råbe og skælde helt ned til hørvænget.

22

Forholdene udviklede sig ganske efter ønske, og François var så sikker i sin sag, at han den næste dag tog til Aigurande, hævede sine penge hos præsten og kom tilbage om natten. Han medbragte sine fire papirer, der ganske vist kun var små, men ikke mindre værdifulde af den grund. Efter otte dages forløb hørte han nyt fra Sévère: alle de, der tidligere havde købt Blanchets jorder, havde fået opfordring til at betale. Ingen af dem var i stand til det, og man truede Madeleine med at lade hende betale i deres sted.

Madeleine blev meget urolig ved denne nyhed; for François havde endnu ikke underrettet hende om noget.

"Det er udmærket," sagde François og gned sig i hænderne; "det er ikke altid købmanden, der vinder, eller tyven, der bjerger sine tyvekoster. Madam Sévère går glip af en god forretning og derfor gør De en god forretning. Det er kun retfærdigt. Men, kære moder, nu må De lade, som om De tror Dem fortabt. Jo større sorg, De viser, des større glæde vil hun have af at gøre det, hun tror kan skade dem. Men netop denne ulykke er Deres frelse; for De kan ved at betale Sévère få hele Deres søns arvelod tilbage."

"Men hvad skal jeg betale hende med, barn?"

"Med de penge, der ligger i min lomme, og som er Deres."

Madeleine ville gøre indvendinger, men hittebarnet ville ikke høre noget om det; han var en stivsindet fyr, og man kunne ikke få ham fra, hvad han havde sat sig i hovedet. Han gik straks til notaren, betalte to hundrede pistoler i enken Blanchets navn,

og Sévère fik så sine penge, enten hun ville eller ej. Det samme fik de andre kreditorer i boet, der gjorde fælles sag med hende.

Da sagen var kommet så vidt frem, at François havde gjort de stakkels oprindelige købere skadesløse for deres tab, stod der egentlig kun tilbage for ham at anlægge en lille proces. Han lod Sévère vide, at han havde i sinde retsligt at kræve hende til regnskab i anledning af de forskrivninger, som hun havde fralistet den afdøde ved svig og lumskerier. Han udspredte en historie, som vakte stor opsigt på hele egnen.

Han fortalte, at mens han havde arbejdet på en gammel mur ved møllen for at anbringe en stiver, havde han fundet en sum penge, der var opsparet og gemt hen i denne krog af den gamle moder Blanchet. Alle pengene var blanke louisdorer, og ved dette fund var Madeleine pludselig blevet rigere, end hun nogensinde havde været. Træt af krigen indlod Sévère sig på et forlig, da hun håbede, at François for sin part havde beholdt nogle af de penge, der var fundet så belejligt, og at hun da ved at smiske for ham skulle kunne opnå mere, end han havde stillet hende i udsigt. Men det blev der ikke noget af, og til sidst gjorde han hende det så broget, at hun indvilligede i at udlevere forskrivningerne mod en udbetaling af 100 rigsdaler.

Men for at hævne sig, satte hun nu fluer i hovedet på Mariette. Hun søgte at indbilde hende, at hendes bedstemoders opsparede skat egentlig skulle have været delt mellem hende og Jeannie. François og Madeleine ville således snyde hende for hendes ret, og burde straks anlægge sag mod sin svigerinde. François blev således nødt til at fortælle, hvor han havde pengene fra, og sognepræsten i Aigurande sendte ham beviser for sandheden af hans ret, hvis det skulle komme til proces.

Han begyndte med at vise disse beviser til Mariette og bad hende om ikke uden nødvendighed at tale om det til andre, da hun jo nok kunne indse, at det var til hendes eget bedste at forholde sig i ro. Men Mariette var aldeles ikke indstillet på at forholde sig i ro. Hendes hoved var blevet helt fortumlet under alt dette familiekævl, og det stakkels barn blev fristet over evne. Trods den godhed, Madeleine altid havde vist hende ved ganske at behandle hende som sin datter og se gennem fingre med alle hendes luner, kunne hun dog alligevel ikke lide sin svigerinde. Dertil var nu kommet en slags skinsyge, som hun dog knap ville tilstå overfor sig selv. Sagen var simpelt hen den, at midt under sine disputter og rivninger med François var pigebarnet gået hen og blevet forelsket i ham uden dog selv at være rigtig klar over det. Jo mere han bebrejdede hende hendes luner og mangler, desto mere opsat blev hun på at behage ham.

Det lå ikke i Mariettes natur at hensygne af sorg eller smelte hen i tårer. Men hun led bitre kvaler ved tanken om, at François, der var så smuk og modig og så god mod alle mennesker, så flink til at klare sig alle vegne, at han, der gerne gav sin sidste dråbe blod for den, han elskede, at han slet ikke så til hende, som dog var egnens smukkeste pige og både havde penge på kistebunden og masser af friere desuden.

En dag åbnede hun sit hjerte for sin dårlige veninde Sévère. Det var nede i engen for enden af den såkaldte nymfevej. Der står et gammelt æbletræ, som var i fuld blomstring; for mens alt dette gik for sig var foråret kommet og man var nu midt i maj måned. Mariette gik og passede på sine får ved bredden af bækken, da Sévère kom over for at snakke med hende under det blomstrende æbletræ.

Nu ville skæbnen, at François, som også befandt sig på de kanter, skulle høre deres samtale; for da han så Sévère gå ned i engen, anede det ham nok, at hun kom for at opspinde noget mod Madeleine. Bækken flyder her i et ganske lavt leje, så François kunne nemt gå langs med bredden under buskadset, der på dette sted er så højt, at en vogn med hø kan passere uden at ses. Da han var kommet i nærheden af de to kvinder, satte han sig ned, holdt åndedrættet tilbage og lyttede efter deres samtale. Det kunne nok være, at de to kunne snakke! Mariette begyndte med at betro Sévère, at der ikke var en eneste af alle hendes tilbedere, som hun brød sig om, og at grunden dertil var en vis møller, der slet ikke gjorde stads af hende, men som var den eneste, der forhindrede hende i at sove roligt. Men Sévère havde nu selv en plan om at lave et parti mellem Mariette og en ung fyr af hendes bekendtskab, der var ganske væk i hende, og som havde lovet Sévère en stor bryllupsgave, hvis hun kunne skaffe et ægteskab i stand mellem ham og den lille Mariette Blanchet. Det syntes også, at Sévère forud havde skaffet sig en skærv på hånden fra den unge mand – og måske også fra andre. Derfor gjorde hun sit bedste for at gøre Mariette ked af François.

"Sådan en pjalt hittebarn!" sagde hun til hende; "jeg tror du vil, Mariette, skulle en pige af din stand gifte sig med et hittebarn! Du ville komme til at hedde madam Jordbær; for han kaldes aldrig andet. Men det er ikke alt; du ville komme til at dele ham med din svigerinde, for han er hendes gode ven, så sandt som vi to sidder her."

"Det har du allerede talt om før," udbrød Mariette ivrigt, "men jeg kan ikke tro det; min svigerinde, der er så gammel."

"Det er hun slet ikke Mariette, din svigerinde er på ingen måde så gammel, at hun behøver at trække sig tilbage; hun er kun tredive år, og dette hittebarn var kun en ren hvalp, da din broder opdagede, at han stod i et meget fortroligt forhold til hans kone. Det var derfor, han en dag gav ham en ordentlig dragt klø af sit piskeskaft og jog ham væk med det samme."

François havde den største lyst til at springe frem af buskene og fortælle Sévère i hendes åbne ansigt, at hun løj, men han beherskede sig og blev siddende.

Sévère fortalte nu en hel del mere, som hun selv fandt på med det samme. Det var så lave og løgnagtige beskyldninger, at François følte blodet fare sig til hovedet, og han havde møje med at holde sig tilbage.

"Han tænker altså på at ægte hende, nu da hun er enke," sagde Mariette. "Han har allerede skænket hende en del af sine penge, og han vil altså selv nyde godt af den ejendom, han har købt tilbage."

"Men han vil få en lang næse," sagde Sévère; "for Madeleine vil naturligvis have en med flere penge, nu da hun har plyndret ham, og hun kan let få det! Hun må jo have en mand til at passe hendes jord, og mens hun leder efter ham, kan hun beholde denne dumrian, der tjener hende for ingenting, og som kan underholde hende i hendes enkestand."

"Nå, det er sådan et liv, hun fører," sagde Mariette ganske oprørt, "det er rigtignok et dejligt hus, jeg er kommet i, og jeg må nok være lidt forsigtig! Ved du hvad, Sévère, jeg er virkelig meget vanskeligt stillet, og folk vil naturligvis tale ondt om mig. Jeg kan ikke blive der, jeg må bort derfra. Å, de hyklere, som finder fejl hos alle, fordi alene Gud kender deres egen frækhed;

nu vil jeg ikke råde hende til at tale ondt om dig eller mig; jeg skal sige hende min mening lige op i hendes ansigt. Jeg tror, jeg flytter over og bor hos dig. Hvis hun gør indvendinger, skal hun få svar på tiltale, og vil hun tvinge mig til at vende tilbage til hende, anlægger jeg sag mod hende; jeg skal nok lære folk at kende hende som hun er, det kan du være sikker på."

"Jeg ved et bedre råd! Du skal gifte dig snarest muligt. Hun vil ikke nægte dig sit samtykke; for jeg er sikker på, at hun længes efter at blive af med dig. Du forstyrrer hendes kæresterier med det smukke hittebarn. Men du må helst skynde dig, for ellers kunne man let falde på at sige, at han står i forhold til jer begge to, og så var der ingen, der ville have dig mere!"

"Du har ret!" sagde Mariette, idet hun med et iltert slag knækkede sin hyrdekæp mod det gamle æbletræ. "Jeg gør, hvad du vil have! Gå så og få fat i ham, Sévère og sig ham, at han kan komme hjem i aften for at forlange mig til ægte, og at der kan lyses for os næste søndag."

23

Aldrig havde François været så trist til mode, som da han gik ned ad den stejle åbrink, hvor han havde siddet skjult og lyttet til de to kvinders sladder. Det var, som om et bjerg var blevet lagt på hans hjerte. Mens han gik hjemad, mistede han efterhånden helt modet til at komme tilbage, og da han var kommet til enden af nymfevejen, satte han sig i den lille egelund, der lå bag engen. Her, hvor han var ganske alene, gav han sig til at græde som et barn. Hans hjerte var ved at briste af harme og skam. Han var fortvivlet over at blive beskyldt for noget så lavt og stygt, og den tanke, at hans stakkels kære Madeleine, som han hele sit liv igennem havde elsket så inderligt og ydmygt nu ikke havde andet ud af hans tjeneste og uegennyttige hensigter end at blive så afskyeligt bagtalt, gjorde ham næsten gal. "Å Gud, å Gud," sagde han til sig selv, "hvor er det muligt, at verden kan være så slet. Hvor kan en kvinde som Sévère være så fræk at sætte sig til doms over min kære moder. Og denne unge Mariette, som man skulle tro var ren og uskyldig, et fuldstændigt barn, der endnu ikke kender det onde, se, hvordan hun lytter til forførerens ord og tror hende, som om hun allerede havde beviserne i hænde. Kan hun tro alt, så vil alle andre jo også gøre det. De fleste mennesker har så let ved at tro ondt om deres næste, de vil sikkert alle tænke, at når jeg holder af madam Blanchet, og hun af mig, så må der nødvendigvis være noget kæresteri med i spillet."

Stakkels François begyndte nu at gennemsøge sin samvittighed og plage sig med spørgsmål, om han dog ikke selv

havde skyld i Sévères slette tanker om Madeleine; om han altid havde handlet ret, aldrig mod sin vilje havde givet anledning til bagtalelse. Han var jo så ukendt med den slags. Men hvor meget han end søgte, så fandt han dog ikke noget at bebrejde sig selv. Han havde jo ikke engang kunnet tænke sig muligheden af at optræde på den måde, som Sévère havde antydet. Mens han nu tænkte og drømte frem og tilbage om dette, faldt han omsider til ro.

"Selv om nu mit venskab også havde vendt sig til kærlighed," tænkte han, "hvad ondt ville den gode Gud så finde i det, navnlig nu, da hun er enke og kan gifte sig, når hun vil. Jeg har givet hende og Jeannie en god del af, hvad jeg ejede, men jeg har dog nok tilbage til endnu at være et godt parti, og hun ville ikke gøre uret mod sit barn ved at gifte sig med mig. Jeg ville jo ikke opnå nogen verdslig fordel af et sådant ægteskab, så der er da ingen, der kan få hende til at tro, at jeg elsker hende af beregning. Jeg er jo ganske vist kun et hittebarn, men det bryder hun sig slet ikke om. Hun har elsket mig som sin søn i mange år – den kærlighed, der er den stærkeste af alt – så hun kunne vel også komme til at elske mig på en anden måde. Jeg forstår nok, at hendes fjender vil nøde mig til at forlade hende, hvis jeg ikke ægter hende; og forlade hende endnu en gang, det vil jeg ikke, så vil jeg hellere dø. For resten trænger hun jo endnu til mig, og det ville være fejt af mig at læsse alle vanskelighederne over på hende, når jeg endnu har både mine gode, stærke arme og mine penge til at hjælpe hende med. Ja, alt hvad der er mit, bør være hendes. Og netop fordi hun altid taler om at betale mig tilbage med tiden, må jeg jo forhindre hende i at gøre det ved lovmæssigt at dele alt, hvad jeg ejer med

hende. Hun bør holde på sit gode rygte for sin søns skyld, og dertil er der intet bedre middel, end at hun gifter sig. Hvor er det dog muligt, at jeg endnu ikke havde tænkt på det, og at der skulle en så ond tunge til at give mig den idé. Jeg var alt for godtroende, jeg troede på alle, og min kære moder er så god mod andre, at hun gerne lider ondt for deres skyld. Ja, Himlen leder alt til det bedste, og madam Sévère, der ville mig ondt, har netop derved gjort mig den tjeneste at vise mig min pligt."

Og uden at standse eller spekulere mere over tingene, begav François sig hjemad fast bestemt på straks at tale med madam Blanchet om sine ønsker og på sine knæ at bede hende om at tage ham til sin hjælper i Guds navn og for hele livet. Men da han kom til Cormouer, så han Madeleine sidde og spinde udenfor døren, og for første gang i hans liv blev han forlegen og modløs ved at se hende. I stedet for, som han plejede, at gå lige hen til hende og venligt og ligefremt spørge hende, hvordan hun havde det, standsede han nu på den lille bro og lod, som om han undersøgte mølleslusen, mens han nu og da skottede til hende fra siden. Og da hun vendte sig om imod ham, drejede han sig til den anden side uden rigtig at forstå, hvad der gik af ham, og hvorfor en sag, der for et øjeblik siden havde forekommet ham så ærlig og naturlig, nu med ét var blevet så vanskelig at få frem.

Til sidst kaldte Madeleine på ham: "Kom her hen, François," sagde hun. "Jeg har noget at tale med dig om! Nu er vi alene, kom og sæt dig her hos mig, og lad mig så få at vide, hvad det er, der trykker dig! Fortæl mig alt! Jeg vil have, at du skal sige mig sandheden."

François følte sig helt trøstet ved Madeleines ord og satte sig ved siden af hende, som hun bad om.

"Jeg lover Dem, kære moder," sagde han, "at jeg skal være lige så oprigtig mod Dem, som mod Gud! Jeg skal ikke sige andet end den nøgne sandhed!"

Han tænkte sig, at hun måske havde hørt et eller andet rygte, der havde givet hende den samme tanke som ham. Han var i grunden glad over det og ventede nu kun på, at hun skulle tale.

"François," begyndte Madeleine. "Nu går du i dit enogtyvende år, og du kan snart tænke på at sætte bo. Synes du ikke selv det kan være på tide?"

"Jo – det har De ganske ret i moder," svarede François, og blev ganske rød i hovedet af glæde, "tal blot, kære Madeleine."

"Godt," sagde hun, "jeg vidste nok, hvad du ville sige, og jeg tror bestemt, at jeg har gættet, hvad det er, du går og tænker på. Og du skal dog vide, at jeg har haft akkurat den samme idé, og jeg har måske oven i købet fået den før dig. Jeg har gået og ventet på, om pigebarnet ikke skulle komme til at synes om dig, og jeg tror, at hvis hun ikke er kommet så vidt endnu, så vil hun snart gøre det. Tror du ikke også det selv, og sig mig så, hvordan sagerne står? – Men hvorfor ser du dog så forbavset på mig? Har jeg ikke talt tydeligt nok? Er du undselig, François, skal jeg hjælpe dig lidt på gled? Ser du, det stakkels barn har surmulet hele morgenen, fordi du i aftes drillede hende lidt, og måske indbilder hun sig, at du slet ikke elsker hende. Men jeg har meget godt set, at du gør det, og når du tager dig hendes små luner så nær, så er det, fordi du er lidt skinsyg, men du må ikke lade dig skræmme af det, François! Hun er ung og smuk,

hvad der altid kan være farligt, men hvis hun elsker dig oprigtigt, vil hun nok blive fornuftig og rette sig efter dig."

"Jeg ville gerne vide," sagde François næsten fornærmet, "om hvem det er, De taler kære moder. Jeg forsikrer Dem, at jeg forstår ikke, hvad De mener!"

"Men Gud," sagde Madeleine, "forstår du det ikke? Har jeg da drømt det, eller ville du gøre en hemmelighed af det?"

"En hemmelighed for Dem?" udbrød François, idet han greb Madeleines hånd. Han slap den imidlertid straks igen for at gribe hjørnet af hendes forklæde, som han først krammede lige som i vrede og derpå pludselig førte op til sin mund, som om han ville kysse det. Så lod han det igen falde, ligesom han havde gjort med hånden. Han forstod ikke sig selv, han havde lyst til både at græde og skælde på én gang og til sidst følte han sig næsten, som om han var ved at besvime.

"Hør nu," sagde Madeleine aldeles forbavset, "der er noget i vejen med dig! Du er ikke dig selv – men det er nu også et bevis på, at du er forelsket, og at tingene ikke går, som du ønsker. Men jeg forsikrer dig, at Mariette har et godt hjerte, at hun er lige så bedrøvet som du, og hvis du åbent siger hende, hvad du mener, så vil hun også nok fortælle dig, at hun ene og alene tænker på dig."

François rejste sig og gav sig til at gå frem og tilbage i gården uden at sige et ord. Til sidst kom han tilbage til Madeleine og sagde: "Jeg er meget forbavset over, hvad De har fortalt mig, madam Blanchet; hvad mig angår, så har jeg aldrig tænkt på noget sådant, og jeg ved meget godt, at frøken Mariette hverken har tilbøjelighed eller overdreven agtelse for mig." "Snik snak!" sagde Madeleine, "det er kun vrede og ærgrelse, der får dig til at

tale således, mit barn. Har jeg ikke selv set, at du har stået og talt længe med hende, at du ofte har sagt ting til hende, som jeg ganske vist ikke har hørt, men som hun åbenbart har forstået godt nok! Hun blev da så rød som en valmue ved det! Ser jeg måske ikke, at hun hver dag går bort fra græsningen og overlader tilsynet med sine får til den første den bedste. Vort korn lider jo nok lidt derunder, når fårene slipper derind, men jeg vil nu ikke gøre hende bedrøvet eller tale til hende om får, når hun har hovedet fuldt af kærlighed og giftermål. Det stakkels barn er i en alder, hvor man kun dårligt vogter sin hjord og endnu dårligere sit hjerte. Men det er en stor lykke for hende, François, at hun i stedet for at forelske sig i en af disse dårlige fyre, som jeg frygtede for, hun har gjort bekendtskab med hos Sévère, har haft fornuft nok til at knytte sine tanker til dig. Det er også en stor lykke for mig at tænke på, at du, når du bliver gift med min svigerinde, som jeg betragter næsten som min datter, kan leve og bo sammen med mig og komme ind i min familie. Når jeg nu kan få lov at arbejde sammen med jer og opdrage jeres børn, så kan jeg måske gengælde dig noget af alt det gode, du har gjort mig. Stå nu ikke din egen lykke i vejen! Jeg gør, hvad jeg kan, for at hjælpe dig; nu skal du ikke ødelægge mit arbejde ved barnagtige ideer. Gør dig umage for at se klart, og se at trænge enhver skinsyg følelse tilbage. Hvis Mariette gør sig kostbar, er det kun af koketteri, og når hun for en tid lægger hænderne i skødet, er det fordi hun tænker for meget på dig. Måske hun undertiden svarer mig lidt rapt, men jeg er ikke vred på hende for det. Hun er i dårligt humør på grund af dine stiklerier og ved ikke rigtigt, hvordan hun skal optræde overfor dig. Men beviset for, at hun er god og vil være

fornuftig, er at hun har fået øjnene op for dine gode egenskaber og vil have dig til sin mand."

"Hvor De er god, kære moder," sagde François ganske bedrøvet. "Ja, det er Dem, der er god; for De tror på de andres godhed. Men De bliver skuffet. Jeg vil blot sige Dem, at hvis Mariette også er god, hvad jeg ikke vil benægte for ikke at gøre hende uret overfor Dem, så er hun det i det mindste på en ganske anden måde end De, og så bryder jeg mig ikke om det! Tal derfor ikke mere til mig om hende. Jeg sværger Dem ved alt, hvad der er mig helligt, at jeg ikke er mere forelsket i hende end i den gamle Catherine, og hvis hun tænker på mig, vil det kun være til hendes ulykke, for jeg er ude af stand til at besvare hendes følelser. Forsøg derfor ikke at få hende til at sige, at hun elsker mig; det ville kun være ufornuftigt, og De ville skabe mig en fjende i hende. Tværtimod vil hun i aften fortælle Dem noget helt andet. Hun vil giftes med Jean Aubard, og jeg beder Dem om at give hende lov! Lad hende gifte sig snarest muligt. Hun befinder sig ikke godt hos Dem; hun er misfornøjet med alt og vil ikke gøre Dem glæde."

"Jean Aubard!" udbrød Madeleine; "han passer slet ikke for hende. Han er en dumrian, og hun har alt for megen forstand til at underkaste sig en mand, der ingen har."

"Han er rig, og hun vil aldeles ikke føje sig efter ham. Hun vil få ham til at danse efter sin pibe, og han er netop en mand, der passer for hende. Vil De ikke have tillid til Deres gode ven, kæreste moder? De ved, at jeg hidtil aldrig har givet Dem dårlige råd! Lad blot den unge pige rejse. Hun elsker Dem ikke, som hun burde, og forstår slet ikke at bedømme Deres værd."

"Det er vreden, der lader dig tale således, François," sagde Madeleine, idet hun lagde sin hånd på hans hoved og rystede det som for at få sandheden frem. Men François, der var vred over, at hun ikke ville tro ham, trak sig tilbage og sagde i en misfornøjet tone:

"Madam Blanchet, De er ikke retfærdig imod mig. Jeg siger Dem bestemt, at den unge pige ikke holder af Dem. De tvinger mig til at sige det, mod min vilje. Jeg er ikke kommet her for at sætte splid og mistillid mellem mine venner, men når jeg siger det, så er det, fordi jeg er sikker på, at jeg har ret. De kan da ikke tro, at jeg elsker hende? Nej, det er Dem, der ikke elsker mig mere, siden De ikke vil tro mig."

Dette var første gang, at François var uenig med Madeleine og ude af sig selv af sorg gik han nu sin vej for at græde ud i ensomhed nede ved kilden.

24

Madeleine var endnu mere forvirret end François. Hun ville have fulgt efter for at udspørge ham og trøste ham, men hun blev forhindret af Mariette, som kom hen til hende med en meget alvorlig mine for at tale med hende om Jean Aubard og fortælle om hans frieri. Madeleine kunne ikke komme bort fra, at hele denne historie kun skyldtes en almindelig misforståelse mellem de elskende og prøvede på at tale til hende om François. Men Mariette svarede i en tone, der gjorde hende helt ondt, og som hun slet ikke forstod.

"Lad dem, der holder af hittebørn beholde dem for deres egen fornøjelse; hvad mig angår, så er jeg en hæderlig pige, og jeg skal nok vide at forsvare min ære, selv om min broder er død. Jeg står kun mig selv til regnskab, og selv om loven nøder mig til at spørge dig til råds, så tvinger den mig ikke til at rette mig efter dig, når du råder mig dårligt. Jeg beder dig derfor nu om at gøre, som jeg ønsker! – jeg kunne måske engang få dig til at fortryde det, hvis du ikke føjer dig lidt efter mig nu!"

"Jeg forstår slet ikke, hvad du mener, stakkels barn," sagde Madeleine blidt og sørgmodigt. "Du taler til mig, som om du hverken havde agtelse eller godhed for mig. Jeg antager, at du har haft en eller anden modgang, der har bragt dig i dårlig humør. Jeg beder dig derfor om at tænke lidt over det i et par dage. Jeg skal sige til Jean Aubard, at han må komme igen, og hvis du ikke har skiftet mening, når du er faldet lidt til ro, kan du jo godt få lov at gifte dig med ham, da han er en hæderlig og velhavende ung mand. Men for øjeblikket er du i en

sindstilstand, der forhindrer dig i at tænke klart, og som gør dig helt forstyrret i hovedet. Jeg er selv bedrøvet, og da jeg ser, at du også er det, tilgiver jeg dig gerne."

Mariette slog med nakken for at vise, hvor lidt hun brød sig om denne tilgivelse, og gik så for at tage sit silkeforklæde på til ære for Jean Aubard, der kom en times tid senere sammen med den tykke Sévère, som var i sit stiveste søndagspuds.

Madeleine begyndte nu at forstå, at Mariette virkelig måtte være hende fjendtlig stemt, når hun ved en sådan lejlighed indførte denne kvinde i hendes hus, hun, som var Madeleines fjende, og som Madeleine ikke kunne se uden at rødme af harme. Hun modtog hende imidlertid høfligt og bød hende forfriskninger uden at vise hverken sorg eller vrede. Hun var bange for at ophidse Mariette ved at gøre hende imod. Hun sagde, at hun ikke ville modsætte sig sin svigerindes ønsker, men bad kun om nogle dages betænkning før hun gav svar.

Hertil svarede Sévère i en uforskammet tone, at det var lovlig sent at få svar, men Madeleine svarede ganske roligt, at det var tværtimod overordentlig hurtigt. Derpå trak Jean Aubard sig tilbage. Han havde hele tiden stået og små-leet med en dum og selvbevidst mine, for han var ikke i tvivl om, at Mariette var meget forelsket i ham. Det var Sévère, som havde indgivet ham denne tro, efter at han i forvejen havde betalt hende godt for den.

Da Sévère gik, sagde hun i forbigående til Mariette, at de havde bagt nogle dejlige kager ovre hos hende i anledning af forlovelsesgildet, og at selv om madam Blanchet trak det ud med samtykket, måtte man dog smage på anretningen, men Madeleine svarede, at det ikke passede sig for en ung pige at gå

ud med en frier, der endnu ikke havde fået hendes families svar på sit tilbud.

"Nå, ja, så går jeg slet ikke," svarede Mariette fornærmet.

"Jo, vist så!" sagde Sévère, "kom bare! Er du måske ikke din egen herre?"

"Nej," svarede Mariette, "du ser jo, at min svigerinde befaler mig at blive."

Hun gik ind i sit værelse og smækkede døren vredt i efter sig. Men hun gik bare lige igennem, løb ud af husets bagdør og nåede ved enden af engen madam Sévère og den udkårne. De lo alle sammen højt af hendes list og kom med mange sårende bemærkninger om Madeleine.

Den stakkels møllerkone satte sig ned og græd over sin svigerindes ondskabsfulde væsen.

"François har ret," tænkte hun, "Mariette kan ikke udstå mig, og hun er meget utaknemmelig. Hun vil slet ikke forstå, at jeg handler til hendes eget bedste, at jeg ønsker hende al mulig lykke og kun vil forhindre hende i at gøre noget, hun vil komme til at fortryde. Hun har lyttet til slette råd, og jeg må se på, at denne onde og ugudelige Sévère fører sorg og ondskab ind i min familie. Jeg har ikke fortjent alle disse ulykker, men jeg må rette mig efter Guds vilje. Det er en lykke for den stakkels François, at han har set klarere end jeg. Han ville være blevet meget ulykkelig med en sådan kone."

Hun søgte nu efter ham for at tale med ham om sagerne. Hun fandt ham tæt ved kilden, hvor han sad og græd. Madeleine troede, at han sørgede for Mariettes skyld, og hun gjorde alt, hvad hun kunne for at trøste ham. Men jo mere umage hun gjorde sig, des mere sorg forvoldte hun ham, fordi

han jo så, at hun ikke ville forstå sandheden, og at hendes hjerte ikke kunne vendes imod ham på den eneste måde, han håbede.

Om aftenen, da Jeannie var kommet til sengs og var faldet i søvn, blev François lidt sammen med Madeleine, han prøvede på at forklare hende, hvad det egentlig var, han mente. Han begyndte med at fortælle hende, at Mariette var skinsyg på hende, og at Sévère udspredte ærekrænkende rygter og løgne om hende.

Men Madeleine forstod intet af al denne ondskab.

"Hvad ondt kan man vel sige mig på?" sagde hun ganske uskyldigt. "Og hvor kan dog Mariette falde på at være skinsyg på mig? Jeg tror, du tager fejl, François, der stikker noget andet under. Men det bliver nok senere opklaret. Der er jo absolut ingen mening i at være skinsyg på mig! Jeg er ikke i den alder, at jeg kan forurolige en ung og smuk pige. Jeg er næsten 30 år, og en kvinde på landet, som har haft meget sorg og slid, er gammel, når hun er 30. Alverden ved, at jeg betragter dig ene og alene som min søn, og Mariette må da nok kunne se, at jeg gerne ville have jer gift med hinanden. Nej, nej, tro ikke, at hun tænker så slet, og tal ikke mere til mig om det, mit barn. Det ville være al for megen skam og sorg for mig."

"Og dog," sagde François, og anstrengte sig for at tale roligt, mens han bøjede hovedet ned mod ildstedet, for at Madeleine ikke skulle se hans forvirring, "dog havde Blanchet den samme slette tanke, da han ville have, jeg skulle forlade mit hjem."

"Du ved det altså nu, François?" udbrød Madeleine. "Hvordan har du fået det at vide? Jeg har ikke sagt dig det og ville aldrig have gjort det. Hvis Catherine har fortalt dig det, så har hun ikke båret sig pænt ad! Den historie må bedrøve dig lige så

meget som mig. Men lad os ikke tænke mere på det, og lad os tilgive min afdøde mand. Skammen falder på Sévère. Men for øjeblikket kan Sévère ikke være skinsyg på mig. Jeg har ingen ægtefælle og er så gammel og styg, som hun kunne ønske det dengang, men jeg er ikke ked af det, for det giver mig ret til agtelse og lov til at behandle dig som min søn. Og jeg skal også nok finde en ung og smuk pige, der kan være glad ved at leve sammen med mig, og som vil elske mig som sin moder. Det er alt, hvad jeg ønsker, og vi skal nok finde hende, vær du kun rolig. Så meget værre for Mariette, at hun miskendte den lykke, jeg ville have budt hende. Kom, gå nu til ro og fat blot mod, mit barn. Hvis jeg troede, at jeg var en hindring for dit giftermål, så ville jeg bede dig forlade mig straks. Men du kan være rolig for, at jeg er for gammel til at give anledning til folkesnak. Mig er der sandelig ingen, der tænker på."

Mens François hørte på Madeleine, syntes han, at hun havde ret, i den grad var han blevet vænnet til altid at betragte hendes mening som den rigtige. Han rejste sig for at sige godnat og gå i seng, men idet han tog hende i hånden, vovede han for første gang at se nøjere på hende for at komme på det rene med, om det virkelig var sandt, at hun var blevet gammel og styg, men Madeleine havde overdrevet stærkt. Hun havde aldrig gjort sig store tanker om sig selv og heller aldrig spildt mange tanker på sit ydre, deraf kom det, at hun ikke selv vidste, at hun hele tiden var lige så smuk, som hun nogensinde havde været. Og nu var det, som om François på én gang fik øjnene åbnet for sandheden, han fandt hende så ung og smuk som selve den Hellige Jomfru, og hans hjerte bankede, som det skulle sprænges. Så gik han bort for at gå til ro i sin mølle, hvor han

havde sin pæne seng i et firkantet plankerum midt blandt melsækkene. Og da han var der ganske alene, begyndte han at skælve og ryste som i feber. Og dog var han kun syg af kærlighed. Han følte det, som om den ild, der hele hans liv havde ligget og ulmet i hans hjerte, nu pludselig slog ud i lyse flammer og truede med at brænde ham helt op.

25

Fra dette øjeblik blev hittebarnet så sørgmodig og indesluttet, at det var en ynk at se. Han arbejdede for fire, men han havde aldrig hverken glæde eller ro, og Madeleine kunne aldrig få ham til at sige, hvad der var i vejen. Han kunne længe nok sværge på, at han hverken følte kærlighed eller længsel efter Mariette, Madeleine ville dog ikke tro ham og kunne ikke finde nogen anden grund til hans sorg. Hun var bedrøvet over at se ham lide og over ikke mere at have hans fortrolighed, og hun havde heller ikke ventet, at han skulle være så hårdnakket og stolt i sin sorg. Da det ikke lå for hende at plage nogen, tog hun det parti ikke mere at tale til ham om det. Hun forsøgte endnu af og til at komme tilbage til Mariette, men det blev så slet optaget, at hun tabte modet og ikke berørte den sag mere; vel var hun urolig i sit hjerte, men hun ville ikke lade ham mærke noget af frygt for at forøge hans sorger. François hjalp hende stadigt på den samme rolige, beskedne måde som før. Han holdt hende også med selskab, så meget han kunne, som han plejede. Men han talte ikke mere til hende på den samme måde. Han var altid bytte for en vis forvirring i hendes selskab. Han blev rød og bleg i samme minut, så hun troede, han var syg, og følte pulsen på ham for at se om han havde feber. Men han trak sig tilbage fra hende, som om det gjorde ondt, når hun rørte ved ham, og undertiden rettede han bebrejdende ord til hende, som hun ikke forstod. Og for hver dag øgedes vanskelighederne. Under alt dette nærmede Mariette og Jean Aubards bryllup sig med stærke skridt: Den dag, da sørgetiden var forbi, blev fastsat til

vielsen. Madeleine gruede for denne dag; hun frygtede, at François skulle falde helt sammen, og hun talte om at sende ham bort for at tilbringe nogen tid i Aigurande.

Men François ønskede ikke, at Mariette skulle tro det samme, som Madeleine så hårdnakket havde sat sig i hovedet. Han gjorde sig tværtimod umage for at være i godt humør, når han var sammen med hende og talte venligt med hendes kæreste, og når han traf Sévère på vejen, spøgte han med hende for at vise hende, at han ikke frygtede hende. Han ville være til stede ved brylluppet; og da han jo i virkeligheden var glad ved at den unge pige forlod huset og Madeleine blev befriet for den byrde hun var, var der ingen, der faldt på, at det skulle være en skuffelse for ham. Selv Madeleine begyndte at indse, at hun havde taget fejl, eller tænkte i det mindste, at François måtte have trøstet sig. Hun sagde farvel til Mariette på sin sædvanlige hjertelige måde, men hun mærkede godt, at den unge pige stadig nærede uvilje imod hende og åbenbart ikke følte megen sorg ved at skilles fra hende. Madeleine, der var vant til modgang, græd kun over hendes onde sind og bad til Gud for hende.

Efter omkring otte dages forløb fortalte François, at han havde forretninger i Aigurande, og at han ville tilbringe 5-6 dage dér. Madeleine blev ikke videre forbavset over dette, hun glædede sig tværtimod over det, da hun mente, at en forandring ville være godt for hans sundhed. Hun var nemlig bange for, at han skulle blive syg af så voldsomt at kæmpe imod sin hjertesorg, men François' sorg voksede tværtimod fra dag til dag, skønt han tilsyneladende var kommet over den. Han tænkte ikke på andet, og hvad enten han sov eller vågede, om han var ude eller hjemme, så var Madeleine stadig i hans

tanker, og hendes billede stod altid for hans indre blik. Ganske vist havde han hele sit liv altid tænkt på hende og elsket hende, men indtil den sidste tid havde disse tanker været hans lyst og en trøst for ham, mens de nu kun medførte sorg og bekymring. Så længe han var tilfreds ved at være hendes søn og hendes ven, havde han ikke ønsket sig mere på jorden. Men kærligheden havde forandret ham aldeles, nu var han ulykkelig og forstemt. Han indbildte sig, at hun aldrig kunne komme til at tænke således som han. Han forsikrede sig selv, at hun var alt for ung, at hun kun havde været god mod ham, fordi han var ulykkelig, og fordi hun betragtede ham som et barn. Han havde også kun bragt hende sorg og bedrøvelse og aldrig givet hende grund til at være en smule stolt af ham, men kun været til bekymring og lidelse. Og endelig var hun i hans øjne så smuk og så elskelig og stod så højt over ham, så når hun sagde, at hun allerede var til års og havde mistet sin skønhed, så kunne det kun være, fordi hun på den måde ville forhindre ham i at hæve sine øjne til hende.

Imidlertid havde Sévère og Mariette sammen med deres klike begyndt at udsprede endnu værre rygter angående Madeleines forhold til hittebarnet, og han blev ængstelig for, at hun, hvis al denne bagvaskelse kom hende for øre, skulle tage sig det så nær, at hun måske ville ønske, at han ville rejse bort. Han sagde sig selv, at hun ville være alt for god og fintfølende til at opfordre ham til det. Men hun ville komme til at tåle endnu flere krænkelser for hans skyld, således som hun allerede havde gjort det, og han besluttede derfor at søge råd angående alt dette hos sognepræsten i Aigurande, som han havde lært at kende som en ædel og gudfrygtig mand.

Han tog derhen, men traf ikke præsten. Han var bortrejst for at hilse på sin biskop, og François tog derfor ind på møllen hos Jean Vertaud; han modtog deres tilbud om at tilbringe 2-3 dage hos dem, mens han ventede på, at sognepræsten skulle komme hjem.

François' gamle husbond var lige så venlig og god, som han havde været før de skiltes. Hans elskværdige datter Jeannette skulle netop have bryllup med en ung, velhavende mand, som hun dog måske tog en lille smule mere af beregning end just af kærlighed, men som hun alligevel havde megen godhed og agtelse for. Denne nyhed gjorde, at François følte sig mere utvungen overfor hende, end han længe havde været. Dagen efter hans ankomst var en søndag, og han fik så lejlighed til at tale længe med hende og fortælle hende om forholdene i sit hjem og alle de bekymringer og sorger, som hans kære plejemoder havde måttet gennemgå. Jeannette havde imidlertid en god forstand og et ualmindeligt skarpt blik, og det varede heller ikke længe, før hun fandt ud af, hvordan det egentlig stod til med hittebarnet og hans følelser for Madeleine. På en gang greb hun hans hånd og sagde:

"François, De skal ikke mere skjule noget for mig nu, jeg er blevet fornuftig, og De ser, at jeg ikke skammer mig ved at fortælle Dem, at jeg har tænkt mere på Dem, end De på mig. De vidste det godt, skønt De ikke kunne gengælde mine følelser. Men De har ikke villet bedrage mig, og for fordelens skyld gifte Dem med mig, hvad mange andre ville have gjort i Deres sted. Jeg agter Dem for det og også for Deres troskab overfor den kvinde, som De elskede over alt, og i stedet for at lægge skjul på, hvad jeg har følt for Dem, er jeg glad ved at tænke tilbage derpå.

Jeg håber, De forstår, at det er i den bedste mening, at jeg fortæller Dem alt dette, og at jeg ikke på nogen måde bærer nag til Dem, fordi De ikke ville have mig. Jeg vil give Dem et bevis på, at jeg er Deres oprigtige ven og tager del i Deres sorger og glæder! De elsker madam Blanchet, ikke sandt? De elsker hende ikke alene som en moder, men også som en ung og smuk kvinde, som De ville være lykkelig over at få til kone!"

"Nej, nej," svarede François rødmende som en ung pige, "jeg elsker hende kun som min moder og mit hjerte er fuldt af agtelse for hende."

"Oh, det tvivler jeg slet ikke på," sagde Jeannette: "men De elsker hende på to måder. Deres ansigt fortæller mig om den ene, og Deres ord om den anden. Men hør nu, François, De vil aldrig få mod til at fortælle hende, hvad De ikke engang tør betro mig, og De ved slet ikke, om hun kan gengælde Deres to måder at elske hende på."

Jeannettes venlige opmuntrende ord og det oprigtige venskab, der hele tiden skinnede igennem, gjorde, at François rent mistede lysten til at lyve for hende. Han greb hendes hånd, og mens han taknemmeligt trykkede den, sagde han, at han betragtede hende som sin søster, og at hun var det eneste menneske i hele verden, som han havde vovet at åbenbare sin hemmelighed til.

Jeannette stillede ham nu flere spørgsmål, og han svarede hende åbent og tillidsfuldt på det alt sammen. Så sagde hun: "Kære François, nu ved jeg besked. Jeg kan ikke vide, hvad madam Blanchet vil tænke om det; men jeg ser tydeligt, at De kunne leve ti år sammen med hende uden at få mod til at sige hende, hvad det er, De ønsker. Men nu skal De høre! I morgen

rejser vi, min fader, De og jeg over til Deres hjem. Vi lader, som vi bare kommer for at hilse på madam Blanchet og takke hende for al hendes venlighed imod Dem. De viser så min fader om på ejendommen, og imens taler jeg med Madeleine. Jeg skal nok bære mig forsigtigt ad, og jeg skal ikke fortælle noget om Deres følelser, før jeg er ganske på det rene med hendes." François kastede sig næsten på knæ for Jeannette for at takke hende for hendes godhed, og de kom snart overens med Jean Vertaud, som hans datter med hittebarnets tilladelse satte ind i sagen. Dagen efter tog de af sted, Jeannette ridende bagpå sin faders hest, mens François en time i forvejen var gået hjem til Madeleine for at underrette hende om besøget.

Solen var ved at gå ned, da François nåede Cormouer. Undervejs blev han overfaldet af en frygtelig byge, men han brød sig ikke en smule om den, så glad og frejdig til mode var han blevet over Jeannettes venlige trøst og hendes gode idé. Regnen forfriskede træerne, og droslerne sang af fuld hals af glæde over den smukke strålende solnedgang bag bakkerne ved Grand Corlay. Småfuglene flagrede i store flokke fra gren til gren, og deres muntre kvidren glædede hans hjerte. Han mindedes den tid, da han var lille, og drømmende gik gennem engene, knaldede med ærtebælgene eller fløjtede for at lokke fuglene til sig. Og pludselig så han en slags drossel, af dem man andre steder kalder dompap, der flagrede omkring ham, ligesom for at spå ham god lykke på rejsen. Det bragte ham til at tænke på en gammel sang, som moder Zabelle tit havde sunget ham i søvn med, og som han endnu godt kunne huske:

Den dompap over marken grøn,
lystig og frit,
fløj med sin unge, en dejlig søn,
kvirre-virre-vit;
dompap var for, og ungen bag,
enhver til sit,
begge dog gjorde de fælles sag,
dompappen for og dompappen bag,
fløjtede ud over marken vidt
kvirrevit, kvirrevit!

Madeleine havde ikke ventet ham så hurtigt hjem. Hun havde endog været bange for, at han slet ikke skulle komme tilbage, og da hun så ham, kunne hun ikke lade være med at løbe ham i møde og omfavne ham kærligt, hvad der fik hittebarnet til at rødme så stærkt, at hun blev helt forbavset. Han fortalte hende om det besøg, hun kunne vente, og for at hun ikke skulle fatte nogen mistanke – for han var næsten lige så bange for at røbe sig, som han var bedrøvet over, at hun slet ikke forstod ham – lod han nogle ord falde om, at Jean Vertaud nok tænkte på at købe noget jord der på egnen.

Madeleine gav sig nu i færd med at forberede alt til at modtage François' venner på det bedste.

Jeannette trådte først ind i huset, mens hendes fader satte hesten ind i stalden, og lige fra det øjeblik, hun så Madeleine, kom hun til at synes om hende. Madeleine gik det på samme måde. Hun kom straks til at holde af den unge pige og tog venligt hendes hånd. Men det var ligesom om den fælles kærlighed til François knyttede dem endnu nøjere sammen, for i næste øjeblik gav de hinanden et rigtigt hjerteligt kys og lidt

efter talte de så fortroligt sammen, som om de i lange tider havde kendt hinanden. Sagen var, at det var to gode, naturlige kvinder med hjertet på det rette sted. Jeannette kunne ikke lade være med at føle et lille stik i hjertet ved at se Madeleine elsket så højt af den mand, som hun måske endnu selv ikke havde glemt, men hun følte ingen skinsyge overfor hende og trøstede sig ved den gode gerning, hun ville gøre. Madeleine troede imidlertid, at det i virkeligheden var denne nydelige pige med det venlige, indtagende væsen, som François havde gået og sukket for, og at de nu var blevet enige, og var kommet for at meddele hende det. Hun for sin part kunne slet ikke føle nogen skinsyge; for hun havde aldrig tænkt anderledes på François, end som om han havde været hendes egen søn.

Men da de havde spist til aften og fader Vertaud, der var lidt anstrengt af turen, havde trukket sig tilbage for at gå til ro, gik Jeannette udenfor med Madeleine. Forinden havde hun ladet François forstå, at han skulle holde sig lidt af vejen sammen med Jeannie, men komme hen til dem, når han så hende slå sit forklæde, som hun havde hæftet op på siden, ned. Jeannette talte nu med Madeleine, og hun gjorde det så fint og så behændigt, at Madeleine slet ikke fik tid til at komme med indvendinger. Og dog blev hun meget forbavset, da sagen rigtigt gik op for hende. Først mente hun, at det kun var et nyt bevis på François' gode hjerte. Han ville stoppe alle de onde rygter og yde hende hjælp for hele livet. Hun ville ikke på nogen måde tage imod et sådant offer, at lade en så ung mand ægte en kvinde, der var så meget ældre end ham; han ville angre det senere og føle det som en byrde at skulle være bundet til hende for hele livet, men Jeannette blev ved at forsikre hende, at

hittebarnet virkelig var rigtig forelsket i hende, endda i så høj grad, at hun var helt bange for, at han skulle blive alvorlig syg, hvis hun afviste ham.

Madeleine kunne slet ikke begribe det, for hun havde levet så beskedent og stille, havde aldrig tænkt over sin skønhed, aldrig vist sig udenfor sit hjem og aldrig lyttet til smiger, så hun havde selv ingen anelse om, hvor indtagende hun var.

"Hør nu," sagde Jeannette, "når han nu elsker Dem så højt, at han ville dø af sorg, hvis De sagde nej, hvorfor vil De så blive ved med at lade som De intet ved? Bryder De Dem virkelig ikke om ham? Er det Dem ligegyldigt, om han er lykkelig eller bedrøvet?"

"Nej! Nej!" udbrød Madeleine heftigt. "Jeg elsker ham næsten lige så højt som min egen Jeannie, og hvis jeg havde kunnet gætte, at han tænkte på mig på den måde, De siger, er det meget rimeligt, at jeg ikke ville have været så rolig i mit venskab for ham. Men hvad vil De have, jeg skal gøre; jeg har aldrig forestillet mig dette, og jeg er endnu så fortumlet, at jeg ikke ved, hvad jeg skal svare Dem. Jeg beder Dem om at give mig lidt tid til at samle mine tanker. Jeg må også tale med ham, og prøve på at finde ud af, om det ikke er rent drømmeri eller sorg over noget andet, der har bragt ham på de tanker. Måske mener han, at det er hans pligt overfor mig. Jeg er hele tiden bange for, at det vist må være det han mener, men jeg synes, at han har belønnet mig nok for den omsorg, jeg har vist ham. At give mig sin frihed og sig selv som offer ville være alt for meget, medmindre han virkelig elsker mig, således som De mener."

Da Jeannette hørte dette, slog hun sit forklæde ned, og François, der ikke havde holdt sig langt borte og havde haft øjnene fæstet på hende, kom nu hen til dem. Jeannette bad

ganske uskyldigt Jeannie om at vise hende kilden, og de to gik så deres vej, og lod Madeleine og François ene tilbage.

Men Madeleine, der hidtil havde været så rolig og fattet, følte sig nu pludselig lige så undselig som en pige på 15 år; for det er ikke alderen, der fremkalder denne undseelse, som er så tiltalende og smuk at se, det er kun tankernes uskyldighed og renhed. François, der så sin kære moder rødme og skælve ligesom han selv, forstod at hendes forvirring talte langt mere til gunst for ham end hendes rolige væsen fra før. Han tog hendes hånd og hendes arm, men kunne alligevel ikke finde på noget at sige. Men da hun i sin stærke bevægelse ville gå hen til Jeannette og Jeannie, holdt han hende tilbage med magt og fik hende til at vende om med sig. Og Madeleine, der følte, hvorledes hans vilje gav ham mod til at modsætte sig hendes, forstod herved bedre end ved ord, at det ikke mere var hendes barn, hittebarnet, men hendes elskede, François, der nu gik ved hendes side.

Da de havde gået lidt uden at tale, men arm i arm tæt op til hinanden, sagde François til sidst:

"Lad os gå ned til kilden, Madeleine, måske får jeg der mit mæle tilbage."

Der var ingen ved kilden, da Jeannette og Jeannie var gået tilbage til huset. François fik så endelig mod til at tale helt ud. Han tænkte på, at det var her, han første gang havde set Madeleine, og det var også her, at han elleve år senere havde sagt hende farvel.

Man må tænke sig, at han talte godt for sig, og at Madeleine ikke fandt noget at sige imod; for de sad der endnu ved midnat,

og hun græd af glæde, og han takkede hende på sine knæ, fordi hun havde taget ham til mand.

"Ja, her ender historien," sagde rebslageren; "for fortælle jer om brylluppet, det ville blive alt for langt. Jeg var selv med, og samme dag, som hittebarnet ægtede Madeleine i sognekirken i Mers, havde Jeannette bryllup i sognekirken i Aigurande. Og Jean Vertaud ville absolut have, at François og hans kone og Jeannie, der var meget tilfreds med alt dette, sammen med alle deres venner, slægtninge og bekendte skulle komme og gøre hele brylluppet om igen hos ham, og det blev en af de smukkeste og behageligste og muntreste fester, jeg nogensinde har set."

"Og er nu historien sand helt igennem?" spurgte Sylvine Courtioux.

"Hvis den ikke er det, så kunne den godt være det," svarede rebslageren, "og hvis De ikke tror mig, så kan De jo selv gå hen og se ad!"

Om "Hittebarnet"

Forfatter: George Sand (1804-1876).
Org.udgave: *François le Champi*. Føljeton i *Le Journal des débats* 31. december 1847-14. marts 1848, bogudgave Méline, Cans et Cie, Bruxelles 1848.
Denne udgave baseret på: George Sand: *Hittebarnet.* Forlaget Danmark u.å. [1913]. Oversætteren er ikke angivet i bogforlægget.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Karl Hansen Reistrup (1863-1929).

ISBN 978-87-7979-813-7

2. ebogsudgave, erstatter ISBN 978-87-7979-054-4

© 2022 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk